

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

119
112

Ltn
890

1999

807

ԲԱԳԴԱՏՈՒԹՒՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԻՎՄԻԹ ԻՌԵՆԱՅԻՈՅ ՏՊԱԳՐԵԼՈՅՆ Դ
ՎԵՆԵՏԻՊ ԸՆԴ ԵՐԿՈՒՑ ԸՆՈՒԿՐԱՑՑ

Երևանի Գեղարվեստի Գործարարական Կոլեգիայի

1858

Դ Տ Փ Խ Ի Ս

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. UNIVERSITY AVE. CHICAGO, ILL. 60637

PHYSICS 309

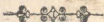
1963

PHYSICS 309

ՌԱԳԴԱՏ ՈՒԹԻՒՆ

Պատմութեան Անվտակ Խորենացւոյ տպագրելոյն 'ի Ա. Ե. ներսիկ ընդ երկուց ձեռագրաց:

Արտատրատիւն Գալուէայ Գործարարի Կորենեաց:

Ի ՏՓԻՒՍ

'ի 1858 ամի Տեառն:

Ի տպագրատան Հոգևոր Դպրոցի Հայոց Տիկիսայ ըն. ծայելոյ Արքեպիսկոսի Գեորգայ Արծրունւոյ:

20-008

828

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

Съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ
узаконенное число экземпляровъ. Тифлисъ. 27-го Мая 1858 года.

Ценсоръ Байтмазовъ

29. 892

4 830-60

ՅԱՌԱՅԱԲԱՆԵ

Բառաւարտացիները զբոց Թարգմանութիւնից յետոյ Հայոց ազգի դպրութեան հարուստացիս զանձնքի մէջ՝ ամենայն իրաւամբ առաջին զահր ժառանգելու արժանի համարուած է Սովորի խորհանցայ դերը . որ կարելի է իրա մանկական հասակից մինչև յետ ծերութիւն իւր բարձրագիւն մտայ փնթակի մէջ հասարակութեան հարստութեան արժանի իւր շահարէր մեղքը, այսինքն Հայոց ազգի պատմութիւնը՝ Բոլորից սկսելով մինչև իւր ժամանակը՝ չորս գլխի մէջ բովանդակելով՝ Այս գլխից կրկնը կրակից և զերութեանից աղատուելով հասան մեր ձեռք - բայց չորսը որ արհեստագետ ոչինչ տեղ չէ կրեում:

Իմ բանը չէ տկար գրավու այնպիսի աշխարհահաշտակ մեծ մարդուն համար զոգութեան ձառքը դրել որ չլինի թէ նորա անուն հիասաց վրայ խաւարային բողբաշմով սիրտ ևս չէ դիմանալ, որ առանց մի բան ասելու անց կենամ, ուստի մի առա կը բերեմ այն բանը, ինչ որ նա մեծին Տիրամայ յիշատակներովը զուարճացած գրում էր: «Այս աշխարհի գրեւորութիւնը ցուցեալ զազգս մեր բարձրացող . . . խաղաղութեան և շինութեան բերող, իւզով և մեղու զամենայն հասակ պարտեալ, . . . կարելի է քեզի չափը երջանիկ ծեր, եւ ևս զուարճանալ զս պատմութեան գրեւոր կարգովը՝ իրաւարած հողով, շատ անգամ՝ ասել եմ, և այժմ կ'ասեմ: Պատմագրաց կայեալ գլխի և զսովորից արտութիւն ՚ի բանագ ցուցեալ՝ զազգս մեր բարձրացողներ իւզով և մեղու զամենայն հասակ պարտեալ, (այս առաջ), զոր ճշմարտախառութիւնը ճշմարտութեան չ'սիրողներից՝ քանի՛ քանի՛ հալածանաց առիթ եղև քեզ, և կարելի է, թէ չորսը գրաց կորսեան պատճառն ևս եղև բոլոր ազգին և մանաւանդ հոգևորականաց պատմութիւնը աներկիւղ վատահոլութեամբ կրեւնեթով տար: Թողունք այս ցուերը և դաւանք մեր խօսքին:

Արեւ հեատայցը քննորանք թիղ ձեռք տան իմաստասիրական կրթով քաշել այս մեծ պատմագրի խօսքերի հաւատարմութիւնը, օտար ազգաց պատմութեան հետ համեմատութիւնը, այն աղբիւրների՝ սրնցից քսելի է իրա պատմութիւնը, հաւատարիմ լինելը, իրա համառօտ՝ բայց բաղմնատու անք և այլ հանդամները, ևս սկսեմ այն բանից՝ որը որ իմ վերք աշխատութեանս նպատակն է:

Մեր սիրելի ազգի ուսումնականաց որդէն յայտնի է, որ մեր գրաբարտ լեզուի քերականութեան կանոնները, և բառարանայ միջի եղեալ բառերի բացատրութիւնները իմ մեծի մասին հիմնած են նոսրիտ կրեւելի մասնագրաց գրուածները վերայ: այն ևս յայտնի է, թէ մինչև տպագրութեան սրնցիկի գիտք, ինչպէս ամենայն ազգաց՝ նշնայէս և մեր ազգի մասնագրութիւնը՝ մասանց և գրաց էին տարտասան, սրնք կրեւմ հմուտների ձեռք կ'ընկնէին և կրեւմ անհամար և անդոյնէրի ձեռք, և կարելի է արեւոյ թէ մի գիրք՝ տասն և չորս գրարց մէջ հազար անգամ օրինակելով նոսրագրութիւն խիւթութիւնը պահէ: Այս մե նոյն բազմ գի տակ ընկելէ անշուշտ և մեր կրեւնցայ գրուածքը որը որ լա կարեն նկատել ուշիմ ընթերցողը, ևս առաւել Թարգմանից նորա գրած Հայոց պատմութեանը: Մեր քերականութիւնը լեզն են լեզուի հակառակ կանոններով, բայց որովհետեւ իրանց հիմն ունին նոսրիտաց գրութիւնը՝ կամայ սկսեալ պարտիք ուսանել և ուսուցանել: Մեր բառարանները ճանարեւոտած են ինքնահար կամ փոխաբերեալ նշանակութեամբ, ինչ կարանք ասել, սկեռք է ընդունիք, որովհետեւ մի պատկա-

աւել մատենագիր այն մտք է դարձ անել: Արքաների Թարգմանիչները (ներկայ գրքին վերայ միայն խօսելիք), տեսանելով բառերի և ամբողջ իմաստների միմեանց հետ անյարմարութիւնը, սկսում են ձեռնարկներ շինել և խելքերին բուն առնել, բայց ՚ի ջանք բանը բանի հետ չէ կ'սլուում, ուլ գիրք Թարգմանիչ, նա լու կը հասկանայ ասածս: Վերջապէս խելքը սրտակուտը՝ անճարացեալ զանազան ծանօթութեամբ և բարատրութեամբ գիրքը լքցնում է, երբեմն մատենագրի մտաց համաձայն, և երբեմն շատ հեռի:

Բայց կարելի է իմաստուններէջ ոմանք ինձ ասեն, չէ որ այդ քո ասած բուն լեզուի հակառակ կանոններէջ և օրինակներէջ՝ Բարասածաշունչ գրոց մէջ ևս շատ կան, ճշմարիտ է ասածներդ, ևս ևս համաձայն եմ այդ բանին: միայն խնդրեմ՝ աւել ինձ մի թէ Բարասածաշունչ գրեանքն ևս այդ ձևկատագրի սակ ընկած չէն, բայց թէ կարէ համարձակիլ նոցա մէջ՝ մի սառի ոնդում փոխախտութիւն առնել առանց պատճառի՝ անուն ժառանգելոյ: Եւ այս երկիւղոց է Թերևս, որ Անետիկան հարցը սրբազան և սրտաքին տղայրեալ գրեանքը համեմատելով ձեռագրերի հետ, առաջին տպագրերի պէս տպուած ենուողը և ճշմարտը ամէն մի երեսի տակ իբրև ծանօթութիւն գնելով: Բայց կարելի հաստատութիւնը եթէ միայն աղէտներին և իմաստակների մէջ երևայ՝ զարմանալու չէ, որովհետև ռաւիկը՝ ամենայն տեղ ռաւիկէ բայց զարմանալն այն է, երբ գիտնականը ևս բռնուած լինին այսպիսի յամառ նախապաշարմամբ, որոյ օրինակի համար լտեցէք յետագայ անջըր:

Շատ տարիներից հետէ կրկին և կրկին կարդալով Արքանացոյ Հայոց ազգի պատմութիւնը, (և ի՛նչ հայ է) որ այն գիրքը չ'կարդայ) և հանդիպելով զանազան հակասութեանց, լեզուի կանոնաց գէ՛մ ոճերի և ձևերի, և տեղ տեղ բողբոջին անհասկանալի բառերի և բաների՝ ցանկանում էի. եթէ երանելի ձերի բուն ձեռագիրը չ'է հնար ձեռք բերել, զմենա զանել ընտիր ձեռագիրներ և համեմատելով տպագրածի հետ սիրտս հանդարտել. հաստատելով՝ ինչպէս հաստատուած էի, թէ այն սկզբները՝ ոչ թէ մատենագրին են, այլ օրինակողների անդառուածութիւնից ներս են մտած, և ցրելով այն կարծիքը՝ ինչ պէս ոմանք հաճեցան կարկատել և բաժնաւել, որը ստելով թէ՛ ս յունական անուէ գրել, ս մուտը ստելով թէ՛ ս լու աշխարհագրութիւն չէ դիտուել, և այլն և այլն: Բայց ցանկութիւնս ըստ մտքին կատարեցաւ՝ ձեռք բերելով մի լու ձեռագիր յիշեալ մատենագրին. խելոյն սկսոյց համեմատել 1827 թիւն Անետիկ տպածի հետ. և զամենով զանազան հարկաւոր և խելքի մտ կկած տպրեւութիւններ՝ հաստատակեցի թիփփիջ տպուած Արվիան լեզուի միջոցաւ ՚ի 1847 ամի համար 2, 3 և 4, գնելով այն զանազանութեանց վերայ իմ կարծիքս իբրև կարծիք, և ոչ հաստատութիւն. և այն յօդուածը վերջացրի այս խօսքերով, ՝ Անչև ցայս վայր հասուցեալ զբարգաւառութիւն գրոցոյ, առ ժամանակ մի թողում զշարունակութիւն նորին. զի յարդի ընթերցողք լրագրոյս չ'տեսեալ ՚ի սմա զդուարմալի նորութիւն մի ձանձրասցին՝ իսկ ՚ի դէպ ժամանակի յօջողութեամբ հետան, եթէ ոչ զբուն ձեռագիրն, գէթ զղլխուոր անհամեմատութիւնս նոր տպագրութեամբ ամից ՚ի լոյս, ս լոյս յոյս ունէի, թէ այն իմ փոքր աշխատութիւնը՝ աղբի ուտամահանաց մէջ սերողաբար ընդունելութեան հանդիպի. (զոր և ընկալայ ՚ի բաղմաց) կամ թէ այնպիսի անձինք դուրս կ'գան, որ զորու որ և անհեջքելն փաստելով իմ կարծիքս ցրեն, բայց ընդ հակառակն՝ Ապուրու փանքի մութ ամսերի միջոց մի գոռումն էր որ դուրս եկաւ, ամպը տրտրեցաւ, և փոխանակ կայծական՝ մի շոմանիկ լոյս երևեցաւ: Բանց 1848 թուին Բագմալիսի 44

երեսումը գրողներից մինք մի միջնորդորեան մը եւս սողու թեամբ մկառ. աղաղակել և
 ւիտակ այն գրքերը որ քննարկութեամբ և բաղդատութեամբ աղաղած են և բաւական
 մը այնպէս օրինակներէ. պէտք է պատկտակել լըլըան կարգապահներուն և ձեռագրիներ
 մէջ տարբերութիւնով տեսածոման պէտ չկատարանին և չտարակարանին և չհամարեցանին
 սխալ կտելու և սրբագրելու և ինչպէս կոկկաս ըրագրին մէջ անցեալ տարին բա-
 նասեցին մէկըրորերէր ւր չգրեանմ և սմէլցէ ստացել այդ յողուածի գրողը և սրբիչ
 գրողների լեզուն և ձեռք կտելու իրուանք և մի թէ գիտութեան և ուսման և դա-
 տարութեան բանալիները մի քանի քանրարութաղոց պրահմանների ձեռքն են տա-
 կաւին որ նորս ասածը իրեն երկնային պատգամ և այն այդ լինի և ուն սլ

Լ. յգլէս չէ բարեկամ և այդ քո ասած և ուղած ժամանակները անցան և դնացին
 կամիս ուրախացիք և կամիս տրամէ. ամենայն մարդ իրս միտքը յայանելու համար
 ձուլութիւն ունի և ամենայն մարդ ուրիշ կարծեաց պատ լինիլը յայանել կարող է
 գիտութեան տաճարի դռները առաջուց պէս նիգեթով և շրթաներով փակած չեն և
 այժմ բաց են ամենեցուն համար և նորս բարաւորների վրայ մարդաբնական պատգա-
 մին է գրուած ւր Իրքի մարդը և զը ինչ գտանես ՚ի դմա և կեր և կըր մանք ըչ
 մատեանք զայդ և գնան և խոսեցը ընդ որդին Իորայէլ ւր Լ. զնի և գ. գրուի
 1. համար Գառուելի հեղինակը հրամայում է ւր չհաւանին և չտարակարան չհամար
 յալիին դիտել ինչ եւս և որքորդեաւ. բայց ես այն յողուածի մէջը իմ կարծիքս
 մի այն յայանել եմ և աղագրածը սխալ լինելու համար մի խոսք անգամ ասած
 չեմ. բայց չգրեանմ և ինչ է որ 1849 թուին բազմամէջի մէջ և երև 49 իմ
 ձեռագրի համաձայն ածու բաւը ածու է գրել և գեւ մի սրբագան երկիւղա-
 ծութեամբ ածու և սխալագաներով մտն է գրել և Բ. որ ՚ի դէպ զայ ասել և հար
 աքայեանք և մինչև ցերը էք խոստարեք. ընդէր սրբք դնալութիւն և խնդրէք
 զստութիւն և շաներնէք և զի սքանչելիս արար Տէր և Տէր լախցէ ինձ ՚ի կար-
 գալ իմուս առ նա :

Իրգորեւ սքանչելիք այն օրից երբ բազմամէջի միջի սպառնալիքը կարգացի
 իմ ջանքս կրկնապատկեցի որ աւելի լաւ օրինակներ ձեռք բերեմ և կարելի է
 համարեալութեան ստանալ համեմատութեամբ աղագրածի մութ տեղերը պարզելու
 և հնար չէ որ մի մարդ հաստատ ապակիութեամբ առ Լ. տուած մի բարի բան
 ցանկայ ձեռք բերել և իրս բաղձանոցը չհասնի և Լ. հա՛ ասածիս ստուգութեանք
 մի նոր օրինակ և Բ. սին տարի առաջ լսեցի որ թիֆլիզի պրոսարձանումը սուրբ
 կարգաւ Լ. կեղեցուց Տէր Նախբնան իրաւասուր ծերունի առաջ քահանայի մտ
 մի ձեռագիր խորեանցի կոյ. մի երկու անգամ խնդրեցի տեսանել այն ձեռագիրը
 բայց պատուելի ծերը դժուարացաւ. ես ևս կարծելով թէ մինչև այժմ տեսած
 օրինակներին նման կ'լինի շատ չըհեռեցուց և ինչից կարելի էր դուշակել և թէ
 այն պարզամիտ քահանայի մտ այնպիսի գանձ կայ և նորս որդի Յովհաննէսը որ
 իմ լաւ աշակերտներէն մինն էր այս տարի մեր շուկաք դպրոցի խորհրդալանին քարտու-
 զոր կարգեցաւ խոսակցութեան մէջ հարցրի խորեանցու պատմութեան ձեռագրի
 համար. նա պատմեց այսպէս և Լ. առ լաւ և ընտրել ձեռագիր է և Լ. ամբողջացուն
 օրինակիցն է դուրս գրած մեր պրակիրը յիշատակեալ տեւել թովիլայ անաւոց փն-
 բնի և նասեր շահէ գալու ժամանակին ամէն բանը թողած այն գիրքը առել և
 և փախել են Պրոսպան և հայրս իրս դանդաղումը կողպած մեծ զգուշութեամբ
 պահպանում է ինձ էլ մէկ երկու անգամ ձիւ (հողու) տուել և կարգապահ և Լ.
 պատմութիւնը աւելացրուց իմ հետաքրքրութիւնը հաւատարմ' որ Լ. երևակ' ամբ

քանացոյ պէս զիմնական անձն համար գրած օրինակը, ինչքան ընտիր պէտքէ լինի ր
բայց ինչ օգուտ, հին ժամանակուայ խելքի և մարի տէր ձեր քահանայի իսկննք
տակ է, սիրտ բեր որ զիմանայ, ճարտհատած՝ սկսայ մեր Հայկաննէսի օձիքը բռնելը
և ամենայն օր ստիպել, որ զնայնք և իցե այն ձեռագիրը իմ ձեռս հասցնէ, սպառ-
նալիք ևս աւելցրի, որ եթէ քահանայն ինքնակամ չ'կտարէ իմ խնդիրս, Արարանին
կ'աւեմ, բռնի խել կ'տամ՝ մեր ձերեկին ամենայն մ'արդ զիտե, որչափ որ յամա-
են, այնչափ ևս երկոտ են, մանաւանդ Արարանի անէծքեց, Խեղճ Հայկաննէսի
երեսի ջուրը գնաց, այսօր հոռոց ստելով՝ յիրաւի, նս սրտով ուզում էր, իւր վարժապետի
բարեմիտ ցանկութիւնը կատարել, բայց ի՞նչ ունէ, հանդէպինը եօթմանտուն տարին
անցկ սցրած ձեր է և հայրս Ա իրջնպէս չգիտեմ, ի՞նչ հնարք բանեցրուց ձերունի
քահանային համարելու: Ըստ ասրի Լ'պրիլն առաջին օրը՝ առաւօտուն զատասան
մէջ նստած, իմ սիրելի աշակերաններս հետ՝ աղջ պին դպրութեան վերայ խառւմ
էինք, մեր Հայկաննէսը մտու դատատուն զուայթ երեսով, նորս հետ էր իրս մեծ
եղբայրը, կռան տակը մի մեծ գիբը՝ որ մտանտար ինձ ասաց, ՚հէր տէր ձեր
խնդիրը կատարելով, ահա այս գիբը ձեզ թմարի ամենաթի է տարիս և խնդ-
րում է շուտով վերադառնել, և ես 'ր հարկէ, մեծ քաղաքալարութեամբ շնորհա-
կալ եղայ զիրքը առայ և իրանց ճանապարհ գրի՝ խոտտանալ շատ շուտով վերա-
դառնել իրանց ցանկալի գանձը: Իմ սիրելի աշակերաններս ևս յասն էր այս
ձեռագրի անչքը, և իմ հետամուտիւնս ուստի իսրայն զբերը ծախցին, շուրթ
բարբըս պատեցին և լուս մտնը երեսնս մտիկ տար լ' սպասում էին ձեռագիրը բանտը
կատարեցի նոցա ցանկութիւնը, ևս նրանցից աւելի անհամբեր էի. կարգալի յեշտա-
կարանը, և յիրաւի, Հայկաննէսի ասածի պէս, այն զիրքը գրածէ հալար հարկը
քան և երեք թուակնինն շայց 'ի հնազայն օրինակէ գրեցեոյ յաղագս 'Կեր-
տիսի Ամբրնացոյ արք եպիսկոպոսի Արայ հարանի քաղաքի: Ըստ վն սրտութիւնը՝
մեծ ուրախութեամբ լցոց մեր սիրտը, և քանի թղթերը դարձնելով անսորում էինք
մեր զարմանքը տեղանում էր զբոզէ հաւատար և անտալ գրութեան վերայ, ոչ
մի տեղ աւելայրած, պակասցրած, քնձ, բերած և կրկին գրած էր կոր'ի գտնել ուղղա-
գրութեան բարդ պայմանները ամենայն ճտութեամբ պահպանուած էին կ'նտարտ
կ'աննները իսկութեամբ գործած սծ, միս լ բանիւ, այն ամենայն կատարելութիւնը
տեսանք այն ձեռագրի մէջ, զոր հաղե կարել է գտնել՝ լուս տպարաններումը տ գաշելոց
մէջ, Իսկայն աշակերաններս բերին խորեն սցույ տպագրեալ պատմութիւնը, և առա-
ջին գրուրը իտրձի համար սկսանք համեմատել ու յըսն աւելցու մեր սրտի ուրա-
խութիւնը, և եր գտանք շատ ցանաղանութիւնը, և այն գիտի գտնուանութիւնը, ու
բունք յիրաւի այն իմատուն հեղինակին մարին ոճայն և գրին յարմար էին Ըշա-
կերաններս խնդրեցին, որ շուտով կրկին տպագրելուսնը խորեն սցույ պատմութիւնը,
այս նոր ձեռագրի համաձայն, միս միտ աղսւնը, նորս ինչ գիտնի թէ ինչ
քան իտր հարկուար է, և թէ ոչ իրանց և մէ իմ կարգութիւնս կրհատի այդպիսի մեծ
մատու աստիկ աղբի համար, Իս նոցա ջերտեանտար թիւնը գովելով՝ իմ միտքս յայտ
նեցի, Լ'եղել լուս կ'լինի, սիրելիք, մենք իմ մտի եղեալ ձեռագիրը և այս նոր ձեռագիրը
համեմատենք լ'էնտիկի Վ սարտը վերջումը 1845 թուականի տպագրածի հետ,
գուրս բերենք զանազանութիւնը, և առանձին տետրակ տպագրելով՝ հրատարակենք և
յանձնենք ուսումնականաց դատաստանին, և նոցա կարձիքը իմանալով լրագրաց
արագրաց և առանձին նամակաց միջոցաւ՝ ապա սկսենք տպել տալու, և կարե-
լի է մինչև այն ժամանակը՝ մի Ըտուածասէր և ողբասէր մարդ յայտնուի, որ

Էւր փողը խառնելով խորճնացոյ անմահ աշխատանաց , և մեր վառ և բորբոք յօժարութեան հետ , կրկին 'ի լոյս ընծայէ մեր ազգի փառաց յիշատակարանը՝ համեմատ ներկայ ձեռագրին և հիմնաւոր դատողութեան ուսումնականաց ազգիս : Արցա կերպարանքից երևում էր , որ շատ դուր չեկա իրանց ցանկութեան առ ժամանակ ուշանալը : բայց ի՞նչ անեն , ճար չունին , և թէ հնար լինէր իրանց գրուիր գրու էլ՝ զհնչն այսպիսի բարի գործը համար , այլ ո՞վ կուտնէ : Արքայապետ համոզուելով իմ առածին մի քանիսը խոստացան համեմատութեան ժամանակ գործակից լինել ինձ . միւսները յանձն առան պարզագրելը , մի քանիսն ևս որոնց բաժին չ'էսառա , իւրեանց տեղութեանը արանքի փոփոզը յայտնեցին : Ճամնակը մեր ձեռք չէ սիրելիք , այլ սպասել հարկաւոր չէ , վազը սկսենք , Բառուծոյ օժանդակութիւնը խնդրելով : Միւս օրը դնացի դպրոց՝ իմ մօտի եղեալ ձեռագիրը հետս , և գտայ թուղթ , թանաք , գրիչ և ամենայն ինչ պարտատ . համառօտ աղօթք ատայիւրս , և սկսանք համեմատութեան , 'ի հարկէ , երբեմն երբեմն խորհելով և դատելով , իւրաքանչիւր օրինակի մէջ եղեալ դանազանութեանց վրայ : Արիւս ամբողջ ամիս շաբաթ մեր աշխատութիւնը՝ օրը երեք կամ չորս ժամ պարտուելով՝ և ահա այս է մեր աշխատութեան պտուղը , զոր կ'ընծայենք մեր սիրելի ազգին , առաջուց՝ մի քանի հարկաւոր ծանօթութիւններ գնելով :

Բառքին , ձեռագիր օրինակները անուանեցինք առաջին և երկրորդ , իրանց գրած տարւոյն հետ թեանը հետեւելով , ինչպէս յայտնի կրկին հետագայ նոյն ձեռագրեցի պատմութիւններից և յիշատակարաններից :

Արկրորդ՝ ներկայ տեսարկին մէջ գուրս բերինք միայն այն զանազանութիւնք , որոնք շատ ու բիշ բանի մարին փոխփութութիւն կ'ըլտան , տեղ տեղ ևս այն բաները և բառերը՝ որոնք բերականութեան ճիշդ կանոնները պահպանելուն ապացոյց կարեն ընել իսկ թէ կրկնորդ օրինակի միջև բոլոր անոգայի զանազանութիւնք , կետա գրութիւնք , ուղղագրութիւնք , մակբայից բոյբերի մօտ յարմար գտաւորութիւնք , և այլ այսպիսիքը գնելու ինտէնք , համարեալ թէ , այն գրքի կէտր ասիւած կրկին էինք . զորս այժմ՝ ժամանակի կորուստ և ընթերցողաց տանց ձանձաջուցիչ համաբեցանք : և Արրորդ , այս նոր ձեռք բերած ձեռագրի մէջ (զոր երկրորդ անուանեցինք) , թէ յատուկ և թէ հասարակ բառերը սկզբից մինչև վերջը մի և նոյն տառերով են գրած , առանց մասնաւոր անդամ փոխփութութեան , ուստի այն բառերը , որոնք սպազբածի մէջ ուրիշ են և ձեռագրի մէջ ուրիշ , մի կամ երկու անգամ գրեցինք մեր համեմատութեան մէջ , այժմէն իսկ հաւատացնելով , թէ այն բառերը ինչպէս իւրեանց անփոխոյն ժամանակը՝ նոյնպէս և հարկամ , և յժողած ժամանակը միևնոյն տառերով են գրած , ուրեմն աւելորդ աշխատութիւն կրկինք և թէ միևնոյն բառը կրկին և կրկին գրեցինք համեմատութեան մէջ :

Հաստատուեալ եւ ուղիւստեալս չեւտարոյն :

Բառքին ձեռագիր :

Բ. յս ձեռագիրը՝ ինչպէս 1847 թուի Կալիկաս լուսագրի մէջ ևս յայտնել եմ . հանպուցեալ Սրբազան Կարապետ Բ. բը Կարիփոսոսի զբերեցնէ , Բ. յս աղբիւնաւոր հովիւր՝ Բ. բըրումու առաջնորդութեան ժամանակը . Հա յոց ուսումնաբան բանալից և կարգադրելից յետոյ , Բարսաճեան Կրիշոր վարժապետին յաշարկից Սշու և Բաղեղու կողմերը . և բացի այն տեղի առաջնորդաց և իշխանաց յատուկ թղթեր գրելից , յանձնեց Կրիշոր վարժապետին բաւական անգիր թղթեր

իւր կնիքը և ստորագրութիւնը վրան, որ ուր և հարկաւոր ձեռագրեր գտնէ, ան-
 դէ՛ր բայց ստորագրեալ և կնքեալ թղթերի վերայ գրէ ապահովակիր և ստանա-
 լով բերէ Մարտի օրնց օրինակը դուրս գրելից յետոյ՝ նախագաղտիարը դարձնէ
 իւրեանց տեղը : Մ. յս յանձնարարութիւնը կատարելով Պրիզոր վարժապետը, այն
 երկու գաւառաց մէջ եղեալ բոլոր վանքերը պատելով՝ և նոցա անուէր և անխնամ
 դրքատունները զննելով՝ բաւական ձեռագրեր ժողովցը, և բերեց յանձնեց Կարապետ
 Մ. ք Մարտի օրնց, որոյ վրայ 'ի հարկէ էժան էք նստիլ վճարելով Պրիզոր
 վարժապետի դնալու և դալու ծախար և սուսած ընձանները : Մ. յս ձեռագրերը Մ. ք
 զրուսու Զայոց ուսումնարանի աշակերտքս դուրս էինք գրում, և ահա՛ բացուեցաւ
 1828 Թուականի Ռուսաց և Օսմանաց պատերազմը. այն ստրկն՝ քրդերը Սոս
 գաւառի բոլոր Ս. անքերը կորստեցին. զառք Մ. ստուծոյ, մեզ մտ եղեալ ձեռա-
 գրերը աղտոեցան : Պատերազմը վերջանալից յետոյ, երբ Կարապետ Մ. ք Մարտի
 կոպրը Մ. ք զրուսուց գաւառի Վրիտանիոց ընակաց հետ վերաբնակեցաւ Ռուսաց
 տէրութեան մէջ, այն գրքերը ևս հեռք բերեց՝ և ահա՛ այն գրքերից է խորնա-
 ցոյ պատմութեան ներկայ ձեռագիրը, զոր ունիմ ինձ մտ իբրև աւանդ :

Մ. յս ձեռագիրը՝ ինչպէս յիշատակարանից երևում է, գրած է ուհի Զայոց
 Թուականին (յամի հետոն 1654 .) նոտք գրով, բանպահեայ դեղնաղոյն թղթի
 վերայ, գրքի երկայնութիւնն է մի թիղ և չորս մասնաչափ, լայնութիւնը մի թիղ .
 Թանձրութիւնը հինգ մասնաչափ . իւր մէջը բաց 'ի Կորնուացոյ պատմութիւնից
 կան ևս Օնուր պատմագիրը, Կիրակոս պատմագիրը, և թմայնայ պատմագիրը :
 Պրուսութիւնը է՛ այն չափ ընտիր, և այլ և այլ գրչաց գրած է . գրչաց անհրճ
 տու թիւերը երևում է բաց յայնմանէ՛ որ շատ բան թողած յետոյ լուսացնումը աւելաց-
 րած են, այլ և բառերը իրարու հետ խառն են, շատ բառերի վերջի տառերը
 հետեւեալ բառերի հետ կպած են . կետադրութիւնը նմանապէս եղեալ են բաց
 կամաց, և ինչպէս երևում է, այս գրքերը ջոկ ջոկ են եղեալ, յետոյ միացրել 'ի
 միասին կազմել են, Վրոք գիրքը չորս հարիւր տասն և ութն երես է բարկացեալ,
 բաւական լաւ պահպանած է, որ վերած կամ ապակնած մի թուղթ անգամ
 շունի, զխաղրերը, զխաղարդութիւնները և իւրաքանչիւր գլխայ առաջին տողերը
 պեղնաղոյն ներկով են գրած :

Յիշատակարանի մարտն

'ի Թուին ուհի գրեցաւ պատմագիրքս յոյժ դառնաղոյն աշխատութեամբ, և փոփոխ-
 անա՛ր դնհմտ գրչաց և անհանգիստ տատանմամբ 'ի գաւառէ 'ի գաւառ հարա-
 ձեւով 'ի ձեռաց մահմետականաց, բայց հանդիպողքը վասն Մ. ստուծոյ զխալ-
 ուղեցէք, և մեղաց թողութիւն շորհցեք :

Վարձեալ կրիին աղաչեմ՝ ես ամենաթշուառ և ապիկար ոգի Ստրգան Ստր-
 գապետ բաղնիչիս յիշել զմեզ 'ի կարգ աղօթից 'ի ժամ սուրբ զնմանն, և մի
 մտանայք զապիւռ աշխատութիւնս մեր, որ 'ի 'ի ուժէդ Թուին եղև մեզ, զալ
 հասանել, 'ի սուրբ վասն Վ ազարու որ 'ի Տարօն, որ յանուն թժ սուրբ առաքե-
 լոյն է կառուցեալ սուրբ լուսաւորիչն մեր, որ առ ձայնի մշու սուրբ առաքեալք .
 վասն ուխտի և աղօթից, այլ և լուեալ եթէ զոն ստո անձանթ գրեանք հոգե-
 շունք, եկեալ զի ընթերցմամբ օգտիցիմ, Վ. բնակչաց տեղոյս, ժառանգաւորք

և վիճակուտը , քահանայք և աշխարհայիւրք . զըռուցին զունին մեր , բաղկելով
 զբռնուն ունկան լսելեաց մերոց , ամբաստանօք որպէս թէ զառաջնորդել իւրեանց , իր-
 բու թէ փոսնեալ զինչս փանացն ընդ վայր և ունայն , և արկեալ զաւրբ ուխտս 'ի
 ներքոյ ծանրաբեռն և անբերելի պարտուց անվճարելեաց որպէս թէ ին . զուշի ,
 իւր փանիցս ի եկեղեցւոյն զմբէթն և սողերն քակեալ էին . ի ամ կայր . և բզ
 մինն զՄատուածածնին զմբէթն շինեալ էին . և մեծ եկեղեցւոյս մնացեալ էր . և
 շինողքն և ճարտարք որ շինէին թողուն և գնային . և մնայր զարծս այս Մատ-
 ւածային խափանեալ . Օր էջովճաննէս Տէրն տերւոյս թողեալ էր և փախուցեալ
 'ի պատճառս բողբոմ թեան պարտոցն , իսկ մեր բաղմադիմի բանիւք խրատեալ
 զստա համարելով 'ի խաղաղութիւն . և ոչ կամեցան լսել մեզ . և մեր իբրու
 բանիւք և բողբոմ արդեամբք ոչ կարացար էլս գտանել իրացն որով աւերումն
 լինէր ուխտս , և մեր սատ պատահեալ . փանս որոյ հարկ լինէր երաշխադիւ մեզ
 շինողացն , և ոչ թողուլ խափանել շինութեանն . և թէ ոչ ստացն զվարձս սոցս ,
 մեր ապցելք և յայկառն և 'ի հարկէ . ալար ձեռագիրս վերցանել , իւր էր
 ձեռագիրն այս , զի թէ էջովճաննէս Սարգայեան կաման իւրով հրամարի և ձե-
 ուղիք տոյ , սոկս բողբոմ թեան պարտոցն , և Վախթ վարդայեան ևս քուեր
 որդի նորին , իւր 'ի հազար տիբէն զիր բերնն և յաղայէն և 'ի խանէն և թէ-
 մին ամենեցուն քահանայից և ժողովոցոց հասնութեամբ լինի . և զան զմեզ նե-
 զեն , նա մեր փոսն Մատուոց և փոսն երկոտասան սուրբ առարկերոց բարեխօսութեան
 զամբ կանգնիլք զայս անվճար և անհուն պարտան օգնութեամբն Մատուոց վճա-
 րելով , փոսն Մատուոց և ոչ 'ի պատճառս նախանձու և հակառակութեան և կամ
 սղահարութեան , իւր յետ տարոյ զձեռագիրս , ոյլ ոչ կարացար զերձանիլ . այլ
 Մատուով եկեալ վճարեցար օրհնութեամբն Մատուոց ամենահարկին և որբում
 թեամբ և սրբ ամենայն հաստացելոց , զհաղար և զուրթ հարկեր զուշի վճա-
 րեցար . իւր զգմբէթն և զգ ուրն , և զաւրբ Ստեփանոս եկեղեցին կրկին շինեցար
 'ի հիմանց , որ քակեալ էր Սնկթամուն և զայս զիբր և այլս և որ գրաւ էր 'ի
 ձեռս քրդաց Մատուով արատեցար և տուար զառ յիշատակ հոգւոց մերոց 'ի գու-
 ուրն սուրբ Մարտիրոս , իւր որպի հին և փտեալ զբեանք կայր 'ի փանր թէ աւե-
 տարուն , և թէ ճաշոց , և այսմաուր և ճառ և զՍարգիս զիբրն , և այլ մեկ-
 նիւր և Մատուածածնէ զբեանք եղծեալ և փթեալ , ի զիբր և այլ աւելի . տու-
 ար նորոգել և կողմել ձեռամբ Սահակ Սնկեցի վարպետին 'ի թվին Խճի .
 օգնականութեամբ և ձեռնաուրութեամբ հոգեւոր և հարազատ համշխակ եղբօր մե-
 րոյ Վախթ վարդայեանին , որ այժմ առաջնորդ է սուրբ ուխտս Վարդու փանացո ,
 բնորութեամբն Մատուոց և կամոր մեր , իւր օգնութեամբն Տէր Ստեփանոս կրօ-
 նաւորին որ է հերպետ վերակացու փանացո կամբ մեր . զի զՍարգիս գրացն և բզ
 Սարգիսի մեկնէն և զՍամբոնացոյն զկապմեկն և զգրեկն և զգրեկն , նա ետ զվարձսն ,
 որոյ Տէր առաստատուր յողբում թեամբ վարձահատոց լինցի զէ 'ի . իս . զբոցս նորու-
 գելն և 'ի հնութեան յառաջ ածելն և 'ի փթածութեան 'ի կենդանութիւն ածելն ,
 մեծ է բան զեկեղեցիս շինելն . Սասն որոյ յերես անկեալ աղանմ , ես մեղուցեալ
 սակ անուն Սարգիս վարդայեանս բողբոցիս . զհանդիպող եղբարս 'մի զտնեալ և
 ապրիտա առնել զբողբոմ երկս աշխատութեան մերոյ . զբր փոսն յուսոյ սրբայ-
 ութեանն Մատուոց , և բողբոմէր հոգւոց մերոց և զազրաշարու մեղաց մերոց քա-
 ութեան արարար , այլ յիշել արկերսմ 'ի սուրբ աղթիս զն զմեզապարս Սարգիսս
 և զբոս մարմնայ ծնողն զՍարգիս և զՍղիս և զբոս հոգւոց զՍոյաւատուր մեծ բարունա-

պեան՝ որոյ Տէր սղորմեացի յահէղ աւուրն , Վան զ՝)աւելթ վարդապետն զհարա-
 դատն իմ . դատաճորդն ուխտիս զճնորդն իւր , և զճ՝յայհաննէս վարդապետն զքե-
 սին իւր զճերուհին . և զտէր Ստեփաննոս կրօնաւորն և զճնորդն իւր և զտէր Վա-
 նիկէն , և զսմեայն աշխատաւորն յիշել նա և զաշակերտեալ մանկանս իմ
 զՎրբահամ կարովաթա վարդապետն զամ լիցկին , և զյարդիս դպիւր որ դեգերի յն-
 թեցումնտ : զոր տէր հասուացէ ՚ի կտար արժթիւք և ճերմոյք յիշել . և զուք յի-
 շողք զմեզ յիշեալ լիցիք սուսջև սղորմածին Մատուցոյ ամէն եկեղի :

ԷՐԿԻՐՈՒԴ ԶԵՌԱՆԳԻՐ .

Մ. յս ձեռագրի ինչպէս իմ ձեռս համիլը , և սւմ՝ արականիլը արդէն վերը
 յայտնցի , երբ , ուր և սւմ՝ ձեռամբ զբախը յիշատակարանից յայտնի կ լինի
 ուրեմն յայտնէր մնացեալ հանգամանքները : Վրբի երկայնութիւնն է մի թիղ և երեք
 մասնաչափ , լայնութիւնը մի թիղ , թանձրութիւնը երեք մասնաչափ . միմայն
 իւրեանցոյ պատմութիւնն է , ուրիշ զիլք չկայ հետք կարման , զբոս թիւնն ըն-
 տիւր բոլոր զբով , սկզբէք մինչև վերջը մի ձեռով և համարեան թիւ զբով է զբամ-
 առսջին զլեւոյ առսջին և շարքոյ թիղիլը պատուական բարակ և սղխտակ մա-
 դաղած են , մնացեալք դեղնապոյն բամբակեայ թուղթ , բոլոր զբախներս սկզբնա-
 տաւքը ներկած ծաղկազիւր է , և հետեւեալ մի կամ երկու տողը նա և զլեւտարգա-
 թիւնք զոյն զոյն ներկեթով են զբամ , և ամէն մի զլեւոյ լուսանցումը մի մի ծա-
 դիկ է նկարած :

Օտրմանակ է , որ զբքի ամենայն երեսի վերեւ լուսանցումը զբամից մի մասնա-
 չափ լայնութեանը հետս՝ մի մի զիծ է բարած , բայց մէջը ոչինչ չկայ զբամ .
 այս բանը մարման զարթեցրուց մի կարծիք , կարելի է , նախագաղտեալքը այսինքն
 Մամբրնոցոյ օրինակը բոս կարգի զբամ ունեցել է նա և ժամանակագրութիւնն . և
 ներկայ օրինակի զբողը երեսների զճեր խաղիլս ժամանակագրութեան զճերն ևս խաղիլ-
 սրպէս դե , պատմութիւնը զբրից յետոյ՝ ժամանակագրութիւնն ևս ըստ տեղոյն և
 ըստ կարգին զբէ : բայց սով է իմանում , ինչ պատճառաւ մնացել է : Մ. յս բա-
 նըս երեսում է շատ ձեռագրերի մէջ , ուր տեսնումք , շատ անգամ ծաղկագրերի
 կամ զլեւագրերի տեղերը թողած են . որ զիլքը ուարակից յետոյ զբնն , բայց որ և
 իցէ պատճառաւ մնացել են , և մինչև այսօր առանց զլեւագրի կամ ծաղկագրի են :
 Մ. յս մտքիս վերայ աւելի հաստատում է զեռ նայն իսկ խորեանցոյն խաղերը , որ տա-
 Սահակ Մագրատունին ուղղելով իրս բանը ստամ է : Մ. յոյց ընդ քո յոյժ զբամն-
 ցեալ եմ՝ ընդ մտացոյ ճննդականութիւն , որ յիսկզբանցն մերոյ ազգայ մինչև ցայժ-
 մուտս դոտար զայսպիսոյ մեծէ իրէ բունն հարկանել , և մեզ խոյզ խնդրոյ առա-
 ջի արկանել երկար և շահաւոր գործ զազգիս մերոյ կարգել զպատմութիւնն ճշգր
 տիւ և զգործս և զսոճանոյն իւրաքանչիւր զբով զբոսմեալ , , Վիլքք . Մ . զԷ .
 Գ . Մ . յս բանից երեսում է , որ Սահակ Մագրատունին խնդրել է մեր ազգի թողա-
 ւորաց նախարարաց և այլոց ոչ միայն զբրճերը զբել , այլ և ժամանակները՝
 և և թիւ խորեանցի նորա խնդրէր կատարելով՝ տաժանակիլը աշխատութեամբ պատ-
 մութիւնը զբէց , մի՞ թիւ ժամանակագրութիւնը կը թողնուր , երբ ինքը իսկ վերոյ-
 լում է թիւ : Ը՛նչ պատմութիւն ճշմարիտ առանց ժամանակագրութեան , , Վիլքք
 Ը . զԷ . ճք : Մ . յոյց ՚ի վերոյ զբնալ հանգամանքներեց ոյս ձեռագրի առաջին
 թուղթը անգրի է , միայն զլիւն՝ նայն իսկ զիլքը զբողի զբնն նման զբով զբամէ

« Դանաչումն զուարտկաց և զոհեաց օրինաց մեծաց, » այլ թէ, ինչ կրնանու-
 ակ այս բանը, և ինչ պէտք էր գրել չքաղած թղթին վերայ, չգրեամք : Այսպէս
 սխառմէ յառաջին դրաց ցանկը, նորոնց յետոյ կրկին մե երես քաղ. է, և ունի
 վերնագիր բուն զիբըր զրոյն ձեռամբ այսպէս. « Ի Պարսկց առաջակցայ յա-
 զագոս բերրասպկայ Միգաշակայ : Ստորագրութիւն որ ինչ վասն բխրասպկայ հա-
 աասին » : Ը. յաճեաաղբի ուղղարարութեան մասին վերը խօսեցայ, և ինչպէս ասու-
 ցի, կրկին կ'ասեմ, այն ամենայն կատարելութիւնն ունի, զոր կարելի է տես-
 նել մեծ զգուշութեամբ լա տպարանումը տպած գրքերէ մէջ : Իսոր զիբըր է չորս
 հարիւր երեսուն երկու երես : լա պահպանած է, 3 փութ թիւն և տպականութիւն
 չ'ունի ո՛չ մի տեղ. միայն մի թուղթ հարած կամ ընկած է, ինչպէս համեմատութեան
 մէջ երևում է :

Յիշատակարանք :

Իբրեակ հասածք այն մասնին վերագրութեան
 է Սոխէսի Խորենացոյ վերալրական :
 Յորս և պատմէ զգործոց քաջաց մեր նախնական :
 առ ՚ի Կոյէ սերունդը զարմից Լուկիական :
 Որ տեղութեամբ բնակին Հայկայ դաշտարհա կալան
 մինչև զԼըշակ արքայ հզոր Պարթեական :
 Որդի զՀայր փոխանակեալ հեռեական
 բարեբախտեալ թողին զանուն յայթարակուն :
 Սոյն մասնին երէ ստացող ըստ փախազման
 պիտակ անուն Սոխէս ՚ի դատու առաջական :
 Լ. ա ՚ի զբառնա մտոց իմոց զուարձական
 և յետ մեր սրբ զայս վայելին անտկական :

Յամեն հարտը երբորդի հարիւր երբորդի և քան երբորդի թուականութեան հոյ,
 կային տաճի : Ես պիտակ անուն Սոխէս, հուսի վերջինս ՚ի խումբս ուսումնա-
 կանաց և երկրորդս ՚ի պարս քարտղաց : Ստացայ զգիրս պատմութեանց Սոխէսի
 խորենացոյ մեծի բերթորահօր հաշակեցելոյ : Ար է յայտարարութիւն նախնեաց
 մերոց պատկաւարաց, և սլարդատասերանդ իշխանաց յաւեա իմն ինն և հարուստ
 անդ, և ճշմարտողիւս զուարձանութեամբ, և ամենխնաս յեղանակա : Իսոյց
 օրինակ և նախադարձար յորմէ անմայեցաւ այն այս մասեան գտու հնաքոյն
 դձարութեամբ եղեալ յայտղս : Կերտեի Լամբանացոյ սրբ Եպիսկոսոսի Սրբոյ
 հարանի բաղաբն՝ զոր և բնորդայ մեր օրնակել տուարս բուն գրչի, և սրբորքեցաբ
 ըստ կարի մերում, սակա առ ուրբ ուրբ, տարածանելոյ, Լ. բոյ ոյք դարձիսը զայս մա-
 սեան անուորս, և որբ ընթեանք և շահիք իմիր, յիշեալիք զմեզ բարեգոյն մնոր առ
 Լատուած : Թողութիւն շնորհի բաղում յանցանաց մերոց յառուր աներկի, հան
 դերձ ծնորդը, և համօրէն ՚ի ան աշխատարորդի և ձեղ նոյն պարգեւեցի յերա-
 նական գուտաիս Լ. մէ՛ն և Իզիցի :

Ինդ որս և զես Յովհաննէս ոպրասուր վեհեա մեծի՝ սակա աշխատող և կազմոց
 այս մասնին յիշեալիք հանդերձ ծնորդը :

Օ վերջին ստացող սորին պաշտակի վերոգրեալոց Տեառն Սոխէսի : լու անուն

Մեարդս յիշել մաղթեմ 'ի մարբափայլ յաղօթս ընթերցողաց սուրբ և երջանիկ եղբարքդ, որ և զինի մահուան սրին ստացողի առաջնոյ . բազում փախագան՝ ստացայ զսա 'ի հալսլ արգեանց իմոց, և յեա սուղ ինչ ժամանակաց ետաւ կամօք և յօժարութեամբ սրտիս, յիշատակ հոգւոյ իմոյ 'ի դուռն սրբոյ Առաքելոյն թու մայի, Աւ 'ի ձեռն Տեառն բազմաշխատ և բրանաջան Յովհաննոս քաջահասնաբար բաւնեաց պետի զոր և ներ յայսպիտում վշտաշատ ժամանակի շինեաց զեկեղեցիս զանկակատանովն հանդերձ, որում և յամենայն տեղեաց ամենայն որ ընծայարեբք լինէին նորաշէն եկեղեցեացս, որ և ես նուստ և պիտակ անուն Մեարդս յեանեալ ամենից աշակերտ Տեառն Յովհաննոս հանձարագգծն բարունոյ բատ կարի իմում իբրու երկուս լումայս սյրոյն արկի զսա 'ի գանձանակ Տեառն առ 'ի յիշատակ հոգւոյ իմոյ և իբրև ընծայ նորընծայ եկեղեցւոյս, և սոր յանդգնին հանել զսա 'ի գրանէ Սրբոյ առաքելոյս թումայի նշովս 'ի Տեառնէ ընկալցին և անիծիբ դատապարտեսցին, ամէն : Աւ այս եղև 'ի թուականութեանս Հայոց ԹՃԽԳ :

Այս մասնաւոր երկասիրութիւնս մատուցանելով իմ սիրելի ազգիս ուսումնականացը՝ յուսամ, որ նորա իւրեանց միտքը ունին յայանել, և եթէ արժանի լինիմ այն անմահ ծերունոյն աշխատութեանք մի կամ երկու մութ տեղերը պարզելու, այն բաւ է ինձ և դոյլն վաստակոցս վճար :

(Յոյ՛ի վարժապետ Կալենեանց)

ՔԱՂՂ ԱՏՈՒԹԻՒՆ

Երկուց ձեռագրաց պատմութեան Մովսէսե Խորենացոյ ընդ ազգական լոյն Ի Արևիակ
'է 1843 ամի :

Էջ	Գրող	'ի արագութեամբ	յառաջնորամ օրի- նամի	ճշգրտորդում օրինակի
		<p>Պարբ առաջին</p> <p>Պարբ Ա .</p>		
3	21	'ի վերայ քո իմացածոցդ շարժմանս ծանեայ		'ի վերայ քո իմացածոցդ շարժմանս ծանեայ
	24	որ և սիրելի ինց խկ արտը- ժակացս է .	արտըժակաց	որ և սիրելի ինչ իմոցս արտը- ժակացս :
	28	զի եթէ վասն բանին մեր- սրպէս ասի, պատկեր Աս- տուծոյ . և դարձեալ առա- քինութիւն բանին է խոհա- կանութիւն .		զի եթէ ըստ բանին մեր սրպէս ասի պատկեր Աստուծոյ . և զարձեալ առաքինութեան բանանքին խո- հանութիւն :
	32	այս ուրեմն զեղեցիկ մտա- ծութեամբ զխոհականու- թեանց քս վառ և բար- բոք պահելով զկայծակն . զարգարես զբանն, որով մը- նաս առ 'ի լինելն պատկեր . 'ի ձեռն որոյ և զայսօրիկ զսկզբնատիպն ասիս ա- րախացացանել .		այս ուրեմն գեղեցիկ մտածու- թեամբ զխոհականութեանս քս վառ և բարբոք պահելն զկայ- ծակն . զարգարես զբանն որով մնայ առ 'ի լինելն պատկեր 'ի ջեան որոյ և զայսօրիկ զսկզբնա- տիպն ասի արախացացանել .
4	8	այս յայտէ ուրեմն, թէ ա- մենեցուն քան զքեզ նախա- դունիցն ճանաչիս վիհա- զոյն . և բարձրագուցից ար- ժանաւոր զսլութեանց, և յայտվիս պատկանաւոր զը- նիլ յարձանազրութիւնս բանից :		այս ուրեմն յայտ է թէ ամենե- ցուն քան զքեզ վեհագոյնիցն ճա- նաչիս բարձրագոյն և բարձրա- գոյնիցն արժանաւոր գովուելի . և յայտվիս պատկանաւոր զը- նիլ զարձանազրութեանս բանից :
	12	{ Յաղագս որոյ հեշտաբար ըն- կալեալ զքս ինդիրդ :		{ Յաղագս որոյ հեշտաբար ըն- կալեալ զքս ինդիրդ :

15 զի և ազգի ևս նախնականի և քաջ և արդաստար՝ սչ միայն 'ի բանս և 'ի պիտանստար խոհանարանս :

21 խի զՀայրապետնացս նախարարաթիւնս : զամբն զուսան և զխորհն յայնն լով Համառօտս արպէս Հաւատի 'ի յունականս անմահայ պատմութիւնս :

Պատիւ Ռ :

27 Թէ ընդէն՝ վասն զի 'ի քաջ գէպաց և յատրեւասունեաց մասննից ցանկագոյնէն մեր իբր, 'ի յունականն կամ մեցաք մեք զպայանել :

Թէ ընդէն վասն զի քաջապատարաց մարտից ցանկագոյն էն մեր իբր 'ի յունականն մարտիցն մեր Հասմեցաք ցոպանել :

զի և ազգի ևս նախնականի և քաջ և արդաստար : սչ միայն 'ի բանս և 'ի պիտանստար խոհանարանս :

Խնդրեալսն զայս անարարութիւնս զամենեւորսն զամբն և զխորհն յայնն լով Համառօտս և արպէս 'ի յունականս անմահայ պատմութիւնս :

5

3 այլև սր ինչ իմաստութեանն ջանք՝ փոյթ յանձին կալանս աւանդել յունաց :

այսպէս և որ ինչ իմաստութեանն ջանք : փոյթ յանձին կալանս ատմութիւն յունաց :

այսպէս է և 'ի սմա

7 պէտ արարեալ զամենայն ազգաց մասեանս և զգէպս 'ի յոյն լեզու փոխարկել :

պէտ արարեալ զամենայն ազգաց զմասեանս և զգէպս 'ի յոյն լեզու փոխարկել :

12 Վանդե նուաճեալ նորս և զ յոյն ընդ իւրով ձեռամբ, անուանեցաւ : Վրէժսանդրի և Յունաց Թագաւորս արպէս և սչ զմի գոր 'ի Պաղմկեանցն կամ յայլոցն անբն լայ եզիպտացոցն անուանեցաւ զք երբեք :

անդ ի նուաճեալ նորս և զ յոյն ընդ իւրով ձեռամբ, անուանեցաւ արեւմտաք և մասնապարտ լեռագոր : արպէս և սչ մի 'ի պաղմկեացոցն անբն լայ եզիպտացոցն անուանեցաւ զք երբեք :

25 որ և զՎրաստանս ամն յայս յորդորեաց այր քաղցէացն և վարժ :

որ և զՎրաստանս յայս յորդորեաց : զայր քաղցէացն և զվարժ :

34 Նա գովել իբ ևն արպէս իմաստ

Նա գովել իբ էն արպէս իմաստ

տասիրեցի ալ թն՝ յարդաւ ջա-
նին և իմաստութեանն

6

3 Եւ վան յունացի դրոցա-
բան զակնարկութիւն մերոց
պիտոյիցս առնել լոյ՛ բառական
է արջափ:

ՊԼԱԽ Պ

25 որք են քողակացոյց և ա-
տորեստանեաց : և զկապացոյց
և ելինացոց :

29 ապա ուրիմն ամենեցուն մեզ
յայտնի է թագաւորացն մե-
րոց և այլոցն առաջնոց առ-
՛ի յիմաստան ազամարտ-
թիւն, և անկատարութիւն
հագսն բանականի :

Օ ի թեպէհա եմք ամուսնու-
քբք : և թուով յոյժ ընդ
վերս սահմանեալ, և զօ-
րութեամբ տիրաւ և ընդ այ-
լով յոյժ անգամ նուա-
ճեալ թագաւորութեամբ :
սակայն բազում դործք ա-
բութեան գտանին զօրձեալ
և ՚ի մերում աշխարհիս :
և արժանի գրոց յիշատակի :
զորոց և ոչ մի որ ՚ի նո-
ցանկ պիտք յանձին կալա-
մասեմագրեւ :

7

8 Լ՛յլ ոչ արդարեւ այսորիկ
կարձեցեալ ընել :

14 մանտանդ որ ՚ի սեպ-
հական ազատութեանն
պայպապութեամբ թիւն :

15 որպէս այժմ՝ և առ հինան
այստասանեաց լեալ անու-
րելութիւն իմաստութեանն

սիրելեալն յազափ բանն և
իմաստութեան

և զման առ ՚ի յոնաց զբա-
յաբանն անկնարկութեան մերոց
պիտոյիցս առնելոյ : Բնասանն է
այսպապ :

որք ՚ի քաղաքացոյց և ասորե-
սանեաց է գիտացոյց և ելին-
ացոյց :

ապա ամենեցուն մեզ ասորե-
սն է թագաւորացն մերոց և
այլոց առաջնոցն առ ՚ի յիմաստ-
անն արժարութիւն և անկատարա-
թիւն անգամն անհանգիստ : զի թե-
պէս է ՚ի դաժ և գործ և թագաւ-
որ յոյժ ընդ վերսն սահմանեալ և
զօրութեամբ որոնք և ընդ այլոց
յոյժ անգամ նուաճեալ թա-
գաւորութեամբ : անգամն անհան-
գիստ արտութեան գործանն ՚ի մե-
րում աշխարհիս : և արժանի
գրոց յիշատակի զոր և ոչ մի որ
ի նոցանկ պիտք յանձին կալա-
մասեմագրեւ :

աղ իմարտի

այժմոս գործք և
թագաւոր յոյժ ընդ
վերս սահմանեալ

այլ ոչ արդարեւ այսորիկ
ղեալ ընել :

մանտանդ որ սե-
պական ազատա-
թիւնն պայպապու-
թիւնն

մանտանդ առ որ սեպական
ազատութեանն է պայպապու-
թիւնն :

որպէս այժմ և առ հինան
այստասանեաց լեալ անու-
րելութեան իմաստութեան և աստանց

և երդարանաց բանա սրաց :

23 և մեզ խոյզ խնդրոյս առ ա-
ջի արկանել՝ երկար և շա-
հա սր գործով գողցիս մե-
րոյ կարել՝ զպատանութիւնն .
Ճշդիւ գլխադատ սրացն և զնա-
խարարականաց աղքաց և
աստիւց :

28 և սիբ սմանք եկք բնառ-
նացեալք և մերազնացեալք :

32 Կեղեցիկ զայս քեզ հա-
րեալ՝ ՚ի վառս և սնջան հեշ-
տա թիւն :

8 8 Բայց եթէ զինխն՝ ժամա-
նակ ինչ արդեօք . և զար-
սըս յայտնիս :

Պլախ Պ .

24 Կրիստոս առեմ՝ զբազմո-
վեպէն և Օսրիս թեանայ՝

27 այլ վասն ոչ սկիզբն զառ ՚ի
մէնջն հաւացնկարգելոյ ազ-
դի մարդկան :

35 Թէպէտ և վասն ջրոյն սա-
սակա թեան և ապականո-
թեան երկրի զոյզ հոգեա-
րացն բառաւին բանից .

9 1 մանուանդ թէ և յԱ՛ստ-
աւածայնոցն այլ և ոչ սոյ
եգիպոսացիքն զլաւնականն
հաշտին ծագմունս նաև ոչ
զառ ՚ի գիցն սմանս ասա-
ցեալս և թէ տարիս որ վարկ-
ցի՝ զուզեալ համեմատեն
հան թուոց առարկա եցս առ
՚ի հաւաստեւ ճշմարտա-

բուն թոոց

Բնաաորաց :

և մեզ խոյզ խնդրոյս առաջի ար-
կանել . երկար և շահաւոր գործ
կարգիս մերոյ խորգել զպատ-
անութիւնն ճշդրիւ պլախաորա-
կանացն և զնախարարականացն
պանից :

և սիբ սմանք էիք բնամնացեալք .

Գեղեցիկ զայս քեզ համարեալ՝ ՚ի
վառս : և սնջան հեշտառութիւնն :

Բայց եթէ զինխն ժամանակ
ինչ արդեօք և սրբս յայտնիս :

Կրիստոս առեմ զբազմութեան
պէն . և Օսրիս թեանայ :

այլ և վասն ոչ սկիզբն զառ ՚ի
մէնջ հաստարմագեալ խոր-
գելոյ աղքիս մարդէան :

Թէպէտ և վասն ջրոյն սաստիւ-
թեան : և վասն ապականութեան
երկրի զոյզ հոգեաւորացն մտա-
նին բանից :

այլ և ոչ սրբիս լքագեպոսիքն
զլաւնականն հաշտեան ծագ-
մունս նաև ոչ զառ ՚ի գիցն
սմանոց սաստիւս թէ պարբն որ
վարդի զառգեալ համեմատեմ
հան թոոց սաստիւս թեանոց սա-
՚ի հաստարմագեալ ճշմարտութեանն :

Թեանն

8 Ա՛րդ օրէն է մեզ աստանօր
զիւրժիս նոցա յայտնել :

20 և ընդէն արդեւք այո , և
կամ վասն որոյ պատճառաւ
նոց նախնին ասացեալ կո-
չելոյն զԱ՛ստուած , և կամ
նրպէս կուեն իմանի :

25 որչև յանցեալ և թա-
ղտեան եղևալ , զԱ՛ւր եան
յԱ՛ստուծոյ և ոչ յայլմէ
սմեքէ հարցանի :

30 Ա՛րդ , սոցա այսպէս յըն-
դանելու թիւն և ՚ի ծանօ-
թութիւնն Ա՛ստուծոյ լինել :

33 Ա՛րդ զայլն վասն սորա ՚ի
անստ թեանց ՚ի հրատի-
րեալն մեր յարիկեցաք
սեղի . իսկ որ ՚ի ձեռն պատ-
րասն է՝ ասացաք :

10 1 ՚ի դրախտէն և յԱ՛ստու-
ծոյ չարս թեան սղագու ,
որպէս ասացեալ է : զասն
արատահանեալ :

6 ՚ի տորակտանո և յանյո-
սու թիւն ուղղ մարդիան հա-
տեալ լինի , այլ և ինքնա-
հաճոյ աշխարհ գործս :

12 զի ոչ բազմա թիւն ամոց
ընդ մէջ անցեալ , որ ՚ի մո-
սպրամն նոցա զԱ՛ստուած դ
սմէր անուն :

23 Սա յեա ծնանելոյն զՍա-
թուսաղոյ՝ ասն երկերիւր
արժանի և հաճոյ վարս ստա-

Ա՛րդ օրէն էր մեր աստանօր ըն-
կարծես նոցա յայտնել :

և ընդ էն արդեւք այո , էտ՛ լման
արոյ՛դարձատնացնալն սո յաս-
ցեալ էտէլոյն զԱ՛ստուած , էտ՛
նրպէս էտէլն էման :

այլ և յանցաղեալ ՚ի թաղտեան
եղևալ . ուր էան յԱ՛ստուծոյ և
ոչ յայլ ասմեքէ կարցանի :

Ա՛րդ սոցա այսպէս ընդանելու
թեան և ծանօթ լինել յԱ՛ստուծոյ լինել :

Ա՛րդ զայլն վասն սորա ՚ի անստ
թեանց ՚ի հրատիրեալն մեր յա-
ղարիկեցաք սեղի : էտէ որ տա-
լեան պարտան էր ասացաք :

՚ի դրախտէն և յԱ՛ստուծոյ
չարին սղագու : ուղղ ստա-
լեալ է : գործն արատահանեալն :

՚ի տորակտանո և յանյոսա-
սու թեան ուղղ մարդիան հաճա-
րեալ լինի . այլ և ինքնահաճոյ ար-
դարեա գործս :

զի ոչ բազմա թեան ամոց ընդ
մէջ որ ՚ի մոսպրամն նոցա
զԱ՛ստուած արժանի պանտն :

Սա յեա ծնանելոյն զՍաթու-
սաղոյ ամոց երկու հարիւր
արժանի և հաճոյ վարս ստա-

ցեալ, որպէս զիտէ, որ հա-
ճեցան, փոխեալ ասի՝ ի մի-
ջոյ անբարշապ:

27 Մաժուսաղայ կեցեալ ան-
հարկը վաժժուան և և լծն
ծնանի զ՛) ամկը . ՛) ամկը
կեցեալ անհարկը և լծուան
և և լծ, ծնանի պղի և ան-
ու անեաց զանուն նորա՝ Այ:

36 զոր ընդ գէմ լինմարգարեա-
նայ հայրն՝ սա, ասէ, հան-
գում սցէ զմեզ ՚ի զործոյ և
՚ի արտում թկնէ ձեռաց,

II

4 իսկ զագարեցոյցանն լին զամ-
բարշապ լծիւն և զշարխ
սասանիստը մարդկան զազ-
լագործաց զարուն և բերք-
ղի:

9 Բայց և հանդէն արգարե-
լատ այս մարգարեալ լինան
նշ ամենեկին, այլ կասա-
րեալքն յառաքինա լծեան
սղիք, յարժամ շարիք որպէս
հեղեղաւ ծնցեալ մարդին,
լրբ և սա՝ Այլիւ մարդին՝
շարխ: Իսկ որդւոյ անուամբ
մեծարեաց զնա զլր, լրբ ըզ
յայտնի և զնշանա որ և զար-
ժանա որ ժառանգ հայ-
րեան կանացն առաքինա-
լծեանց:

Գլուխ Ա՛

19 Յաղագս հաստար զայլոյ
աղգարանա լծեաներց սրգ-
ուցի՝ ՚ի զլ զԼ, և սա և
ն լինա և զԼ, և լծ և լծ
՛) լինա ոչ ՚ի և և ոչ սր-
ղի ՚ի և լծ:

ցեալ որպէս գիտէ որ հաճե-
լանս, լծեալ ասի՝ ՚ի միջոյ
անբարշապ

Մաժուսաղայ կեցեալ անհա-
րկը վաժժուան և կիւմ ծնանի
զ՛) ամկը . ՛) ամկը կեցեալ ան-
հարկը և լծուան և և լծ ծնանի
որդի և անուանի զնա՝ Այ:

զոր ընդ գէմ լինմարգարեաց
նայն. սա ասէ հանգամայն զմեզ
՚ի գործոյ և ՚ի արտում լծեան
լծեաց

Իսկ արգարեցոյցանն լին զամբա-
րշապ լծիւն և զշարխ՝ սասանի-
ստը մարդկան երկրագործաց
զարուն երկրորդի:

Բայց արգարեան հանգըն ըստ
ամբ մարգարեալ լծեան ոչ ամե-
նեկին, այլ կարարեալն յառ-
աքինա լծեան սղիք, յարժամ շարիք
որպէս հեղեղաւ լծուան մարդին,
լրբ և սա՝ Այլիւ մարդին՝ լծ
շարխ: Իսկ արգարեաց անամբ
մեծարեաց զնա գլր, լրբ և լծ
յայտնի և զնշանա և և զար-
ժանա զ
ժառանգ և
գարեան:

Տարեալքն

Յաղագս հաստար զայլոյ երկոյ
որդւոյ՝ Այլ ՚ի լրբանա և
ն լինա և լրբ: Իսկ լծ
՛) լինա ոչ ՚ի և և ոչ սր-
ղի ՚ի և լծ:

24 Թառախել ևս զիւս որդե-
ճնու թեան նախարարալա-
նայն ճնդոց յիւրեց անտի-
որդոցն Ալիէ:

28 Մանս անդ զե Մտուա-
ճայնոյն գրոյ զիւ բնն ՚ի բոց
Հասեալ յիւրն սեպհական
աղագ, ելիւ զայրոցն իբր զար-
հասարհեկացն և խրոյն
անարժան կարգելոց բանկց:

34 Իսկ գու, սլ արիմ ըն-
թմիւրցասկ, զո, հայեանց ոս-
տանօր ընդ հասարսու թիւն
կարգի երկց աղքատք:

37 Սեմ կեցեալ ան հարխ ր:
Եւս երկուց անոց ճրհեղե-
ղին, ըստ աստուածային բա-
նկց ճնանի զԱսիարսագ:

12 33 Հարեթ ճնանի զՎասիւր, զՎասից:

13 6 Արդ զՎասնան չորրորդ ՚ի
Վոյի ամենայնիք ՚ի ժամա-
նակագրացն զընն, և ՚ի
Սեմայ երրորդ:

13 ԱՅ այսպէս զս կարգեալ
գտաք ՚ի յաշմագանէ ու-
մեմնէ և յընթեցասկիւն Ա-
սուրոյ:

16 Բանդի Միստրայիմ է Մճ-
բայիմ, որ իմանի Աջիպաս
և բողոսիք ՚ի ժամանակս
գրոց զԱթրովթ, որի Վեկ,
և իմպիպցի գոյ՝ հասանե-
ցուցին զմեզ այսպէս հա-
ւասաի լինիլ:

26 Սակայն տասեալ աղղարա-
նու թիւնդ հաւասաի է:

ասանէլ ևս գեոր նախարարա-
նայն ալեայ ճնարոց յերէյ,
որդոցն Ալիէ:

Սննսաներ զի Մտուա-ճայնոյն
գրոյն ՚ի բոց հանեալ յինն, օ-
րդոցն ՚իմն ալին, ելիւ զայրոցն
որպէս զարհմարգեալ ալի և
իւրոյն անարժան իարգեալ Բանկց:

Իսկ գու, սլ ընթեցոսեբր
հայեանց ասորնօր իարգի երկց
ալեայ

այս յարասճ Բողբովնն պա-
նաս է:

Հասեալ ճնանի զՎասիւր

Արդ զՎասնան չորրորդ ՚ի Վոյի
ամենայնիք ՚ի ժամանակագրացն
գընն, և ՚ի Սեմայ երրորդ:

ԱՅ այսպէս զս կարգեալ գը-
տաս ՚ի յաշմագանէ և յընթեց-
ոսեմնէ ումեմնէ Ասուրոյ:

Բանդի Միստրայիմ է Մճբայի-
մ, որ իմանի Աջիպաս. և բո-
ղոսիք ՚ի պարճագրոյն զԱթրովթ
ալի և Վեկ եկեղապցի գոյ՝ սե-
լով հասանեցոսցին զմեզ այսպէս
հասարսի լինիլ:

Սակայն տասեալ աղղարա-
նու թիւնդ հասարսի է:

երեցունց ցեղիցն մեծատան
զօրով ց' Բրահամ և ց' Ար-
նոս և ց' մերն Արամ
Ալ է ճշմարիտ, և մի որ
յիբիւսացի, քանզի պատ-
մէ մեզ զայստիկ յուր իրս
հաւատարկն Աբիւղենոս,
և ասէ այսպէս, Արնոս ար-
բէկդայ:

34 զոր սպանեալ կաժողոմն
Շամիրամ, լծուէ այսպէս.
Արայն զեղեցիկ' Արամեայ,
Հարմեայ, Գեղամեայ Ա-
մասեայ, Արամսիսեայ, Ա-
րամանիկայ, որ եղև հակա-
ռակ Բեկայ և մանդանիցն
կենտրոյզ, Ալ զայս մեզ
Աբիւղենոս յիբում առած-
նում արձանականի 'ի մանր
աղաքանու լծեան ասէ:

14 5 Այսոցիկ վերջէ և կեիւ-
ղենի, քանզի ասէ 'ի միում
զլեայն այսպէս:

Ինքուց իմ

26 Ընթեպէտ և Յոյնիքեանք
'ի քաղզէացւոյն փոխեցին
յիւրեանց լեզուն, և լծե-
պէտ և քաղզէացի որ ինք-
նակամ յօժարու լծեամբ
և կամ լծէ 'ի հրամանէ
Թագաւորաց հարկեալ զայս
իրազործեւ, որպէս Աբիւս
ամե և այլք բազումք:

Պատմ Գ.

27 և յարդոս Ումիգիողորայի-
լեւորայի անդիւր զբուցացն:

35 որում մէ զոր ընդդիմանալ
կարծեմ 'ի միտս ունողացն,
բայց լծէ զճմարան լծեանն

երեցունց ցեղիցն մեծատան գալով
զ' Բրահամ և ց' Արնոս և ց' մերն
Արամ Ալ է ճշմար-
իտ արդարեւ, և մի որ յի-
բուսացի, քանզի պատմէ մեզ
զայստիկ 'ի յուր իրս հաւատար-
կն Աբիւղենոս և ասէ այս-
պէս. եր ասէ Արնոս ար-
բէկդայ

զոր հոգան իմաստն Շամիրամ,
լծուէ այսպէս. Արայն զեղեցիկ'
Արամեայ, Հարմայ, Գեղամայ,
Ամասեայ, Արամսիսեայ, Ա-
րամանիկայ, Հարմայ որ եղև հա-
կառակ Բեկայ մանդանիցն և
կենտրոյզ, Ալ զայս մեզ
Աբիւղենոս յիբում առածնում
արձանականի իմ արդարեւ
բանութեան:

Այսոցիկ վերջէ և կեիւղենի
և լծուէ: Աբիւղեն ասէ 'ի
միում գլխայն այսպէս.

ընթեպէտ և Յոյնիքեանք
'ի քաղզէացւոյն փոխեցին յիւր-
եանց լեզուն, և լծեպէտ և քաղ-
զէացիքն ինքնամ յօժարու
լծեամբ, և կամ 'ի հրամարտոյն
հրամանէ հարկեալ զայս երս
միործեւ, որպէս Աբիւս ամե և
այլք բազումք:

և յարդոս Ումիգիողորայ զիլ ի
ստիւյն անդիւր հին զբուցացն:

որում մէ զոր ընդդիմանալ ի
ծեմ զմիտս ունողաց. բայց լծէ
զճմարան լծեանն որ քանիւ իտրոս

15

3

որ խորհելով քակել զաճ,
Այլ լծէ շնորհակալ և մե-
լոյս արնա լծեանց և ջանից
լինիցիս, ով առ մասեր
դու և զմեզ այսմ աշխա-
տեցուցող:

8

Լծէ օրպէս առ աջիկն 'ի վե-
պողոսոյն յարագս այսորիկ
հաճեցան շարագիւլ: Լծե-
պիւս և մէտնիմ այժմ ա-
սել յամբարայնոցս մասե-
նից լծագաս որոց այսպէս
արգելք գտեալ:

յամբարանոցս

12

Վտիտիսել զանուսն և բզ-
զրոցս և զժամանակս, և կամ
այլ զինչ և լցի պատճաս:
Բայց որպէս իսկզսնն եր-
բեմն 'ի ճշմարտին, և եր-
բեմն 'ի սահն. որպէս յա-
ղագս նախաանդին, մէ-
տաւջին մայր տեղով զնս,
այլ լծագաս որ. այնպէս
սուտն լծականանա և ան-
նշանակ կոչելով, և ամսա-
լով նմս երեսուն և վեց
հաղար: Իսկ լծուով նահա-
պեատց և 'ի ջրհեղեղն յի-
շատակաւ զոյգ և հաասար
Սովսիս:

նախապէսաց

24

Բայց ես այժմ եւրախա-
ցայց հաւ առնելով առաջե-
կայիցս իմոց բանից 'ի սերե-
լնս իմիկ և բան զշատս ար-
գարախօսողէ, 'ի բրնաս-
եանն Սիբիղիայ: Հաւ աջ
բան զբուրգն լատէ, և զբազ-
մաբարաւն:

հասանելով

և բան զշատս

34

Հարստոցեալ տիրէ 'ի վե-
բայ երկոցանցն ևս Օքք-

կնիւ զճճ

Այլ ելեկ շնորհակալ և վերաց
որնա-լեկանց և բանից լինիցիս
ով առաջապէս որոս և յայ-
տոնի վեզ աշխատեցարանոց:

Լծէ օրպէս առաջինս 'ի վեպա-
տանոց շարագս այսորիկ հաճե-
ցան շարագիւլ: Լծեպիւս և մէ-
տնիմ այժմ տեղ: յամբարանոցս
մասերնից լծագաս որոցս այսպէս
արգելք գտեալ:

Վտիտիսել զանաանա և զբարաց
և զժամանակն յամբանս այլ զինչ
և ինչ պարճատանոց: Բայց
որպէս զնից բանն երբեքն ճշմար-
տին: Երբեքն սրին. այլ լծագա-
սար. 'ն զնպէս և անառն լծու-
լնն նմս, և աննշանակ կոչելով
և ամս որոշով յլի հաղար: Իսկ
լծագոց նահապեատցն, և ըրիւե-
ղեղին յիշարտեաւ զոյգ և հա-
ասար Սովսիս:

Բայց ես այժմ արարախօսայց հա-
տանելով առաջ իմացս իմոց
բանից 'ի սերեղնս իմիկ. և բան-
դէ զշատս արարախօսողէ 'ի
բրնասեանն Սիբիլայ: Հաւ աջ
բան զբարգն զաշխարհայն լծու-
լնն և զբարճաբարաւն:

Հարստոցեալ տիրէ 'ի վեբայ եր-
կոցն և զբարց Օքքանն. զբք

16

8

ու անն, Օ սր աստ ուրեմն զը-
բազաշտ մագ արքայ բախ-
տըխացոց, որ է Մեգաց:

10

Համոզեալ դադարեցուցանել
դադմուկն, և յանձն առնուն
Թագաւորել Օ ըուանայ:

15

Ո ստի և արս հչորս 'ի Տ'ւ-
սանայն 'ի վերայ ճննոց
կանանց նորա կարգէին: Եւ
սպանեալ զերկուս սնանո
վան երգման ուխտին Հաս-
ստատն կալոյ:

30

եթէ արդարացիս Մտա-
ուած զազգան զայնտիկ ջըն-
ջեաց յերեսաց սրգւոցն Խ-
բայէլի, զի բաժնի սրգւոցն
Սեմայ Հասեալ էր երկիր
կալուածոցս պոսոցիկ, բըս-
նա Թեալք Քամ 'ի վերայ
եկեալ յախշտակեաց: Իսկ
Մտուծայիրա տնտապահալ
զերգման ուխտին վրէժ Հա-
ստացանէ ազգին Քամայ,
'ի բաց դարձուցանելով բզ
ժառանգութիւնն Սեմայ:

17

I

Բայց պարտ է մեզ զամենց
անկիր Հին զբոյցս, որ պատ-
մեալ եղին վաղ ուրեմն 'ի
մէջ լմաստնայն Քսուաց,
և Հասին մինչև 'ի մեզ այս
զբոյցք 'ի Վարդի և 'ի Բա-
նան անուն կոչեցեաց:

8

դէպ եղև 'ի միում աւուրց'
զև վասն աշխարհագրուեց
և բաժանմանց ազգաց 'ի մէջ

աստ արեմն շրտարշտ Տէր սր-
բայ Բախտըխացոց որ է Մեմայ:

Տրտանն զման ինչ 'ի խառն
գոթեմնէ սահմանայն Օ ըուա-
նայ:

է Տաղեալ գաղարեցոցանել զաղ-
Տաղն և յանչն ուսնուն Թագա-
ւորեցոցանել Օ ըուանայ:

Ո ստի և արս հչորս 'ի Տրտա-
նայն 'ի վերայ խնանց նպոս խը-
քեղին, և սպանեալ զերկուս
սնանո վան էրգման և ուխտին
հաստատան կալոյ:

Ինչ արարարակն Մտաուծ
զազգան զայնտիկ ջընջեաց
յերեսաց սրգւոցն Խբայէլի
ընէ 'ի բոյնի սրգւոցն Սեմ-
այեալ երկիր խառնացս պոս-
ոցիկ, և բնաթեմաք Քամայ
'ի վերայ եկեալ յոխշտակեալ զեր-
կիւն ինչ Մտուծոց յրատնո
պահեալ զերգման ուխտին, լեւե՛
կարտոցանէ ազգին Քամայ 'ի
բաց գաղարեցանելով զխառն-
գոթեմնէ սրգւոցն Սեմայ:

Բայց պարտ է մեզ զամենց
զաման զբոյցս որ պատմեալ
եղին 'ի մէջ լմաստնայն Քսուաց,
և հասին մինչև 'ի մեզ այս
զբոյցք 'ի Վարդի, և 'ի Բան
անուն կոչեցեաց:

դէպ եղև 'ի միում աւուրց զէ
վասն աշխարհագրութեանց և բա-
ժանմանց ազգաց 'ի մէջ արարար

արանց իմաստնոց և հմա-
յանից բան ճանաչք

27 Իսկ 'ի կրաներաց սնկ որդ-
ւոցն նորա Տարբան անուն
կրեանն ասակբոք և հըն-
դեանան զասկբոք և նո-
ցին արակբոք մե'նեայ 'ի հո-
րե'ն բնակի անգրին 'ի նոյն
զկանգիբնն : յորոյ անուն և
զուսան անունն Տարբան :

35 անդե կարմնոք արեւելից
Օրս ան զԱնի կընն : և
Օարս անդ զզուսան ան-
ւանեայ ասեն մինև ցույ-
մբմ : Բայց աստեկ յա-
նախոյն հինքն Արամոյզ-
նեայ 'ի նապա ըստբան
և յերգս ցոյցն պարտ զզույ-
սակի ասեն յ'շատախօր : Այ-
լորոյ իկարոյք ստ ար և կամ
լմէ տղարե լիայք : մեզ
չէ ինչ մոյթ : Այլ վասն
զկանչոյ քեզ զանեայն որ
ինչ 'ի լոյ և որ ինչ 'ի
զրոյ : անցանեմ ընդ բնան
'ի գիրս յոյս :

Վլուխ Է .

18 10 Յարտարարութիւն ասիա-
ւաք : Թէ ըստ արտաքնոցն
ասոցեայ և Բիլք : ըստ
Բաստամային բանից հշմար-
աւթեամբ Կարբութ և :

16 ասիւն և զկարոյցիք Թուեն
Նասասար Մովսիսի Իջինն-
աս : արեգակն : Կանաս-
ս : և Քամ : Քաշ : Կեք-
լովթ : լմողեայ զԱնարոյզ-
իմ : Օք ասալին ասեն

Իմաստնոց և հմարտանից բան
ճանաչք :

Իսկ 'ի կրեաներոցն նորա ան-
ցորտայն : ան Տարբան Սեբասթ-
անան էրեսան ասակբոք և հըն-
դեանան զասկբոք : և նոյն
արմբն իջնեայ 'ի հորին : Բնակե-
անգին 'ի նոյն գեորեղիք :
յորոյ անուն և զգուսան ոյմմ
տեն անանեայ Տարբան :

Ինչոյն եղեքք գե-
այն

և անդի իողմեն արեւելից
Օրս ան զԱնի կընն : Օ ք-
ուսնոք զգուսան անանեայ
տեն մե'ն ցայտոք ժմեայի :
Բայց աստեկ յաճախոյն հին-
քն Արամոյզնեայ 'ի նապա
վանքասն և յե'գուսայ և պա-
րայ զոյստիկ տեն յ'շատախօ-
ւ և պարտի զլոյստ ասոր իմ
արտոք լեայ : ինչ ոյթնէ և ինչն-
այլ վասն գեորեղիք զանեայն
որ ինչ 'ի լոյ և որ ինչ 'ի
մոյն անցանեմ ընդ բնան 'ի
գիրս յոյստիկ :

Յարտարարութիւն ասեանաբ ինչ
ըստ արտաքնոյ ասոցեայ Բիլք
ըստ Բաստամային բանից ճշ-
մարտանեամբ և Կեքլովթ :

ասիւն և Իգեորոյցի Թուեն
հասար Մովսիսի Իջինն
արեգակն Թուեայ զԱնարոյցն :
Կանաս : արեգակն : Կամ : Կանայ
Կեքլովթ : ասալին ասեն

21 և ընդէն սա գտակ հրոյ և կամ լծէ Պառմի լծէսս գոզացեալ զառ 'ի յատուածոցն հաբ և շնորհեալ մարդիան. որ է այլարանու լծիւն և ոչ բերէ ստել կարգ բանիս :

Արու՛մ և հարտու լծեանցն և զկարացուց կարգ, և ամենայն ժողովս մե՛ն 'ի հալուացն հարստու լծենէ :

28 որ է Յովսեփայ ժամանակացն մինչև ցլեմ՛մ, Վամ ցՅարե լծ :

31 զի և լծէ զամենայն և իցալս յաշարակազարծու լծենէն մինչև առ մեզ 'ի հաստու լծիւն քեզ 'ի մէջ անել ջանացեմք պատմու լծիւնն, երբ ապա յրգձալին քս հասանիցեմք զբա ցոց պատմու լծիւնն. մանուանդ զի առաջիկայս մեր և իկար է զարծ և ժամանակ մահկանացուաց սուղ և անյոյս :

Գլուխ Բ .

19 6 Արշակ մեծ արքայ Պարսից և Պար լծեաց, որ և աղգալակ Պար լծե, ապաամբեալ, սանն, 'ի Սոկեզմաղու օցն, և լծագատուեալ 'ի վերայ ամենայն արեւելից և Ասորիս ասանեաց և սպանեալ զԱսորիքոս լծագաւօր 'ի Անուտէ :

11 սա լծագաւօրեցու ցանէ զեղբայր իւր զԱտարշակ 'ի վերայ աշխարհիս Հայոց, պատեհ լին համարեալ այս :

և համ լծէ ընդէն սա գտակ հրոյ, և համ Պառմի լծէսս գոզացալ սա 'ի յատուածոցն ոչնոր 'ի շնորհեալ մարդիան, որ է այլարանու լծիւն և ոչ բերէ ստել կարգ բանիս : որում և հարտու լծէն ընդիպասոց իարժ և աման ժողովս մե՛ն 'ի հալուացն հարստու լծենէ :

որ է 'ի Յովսեփայ ժամանակացն մինչև ցլեմ՛մ Վամ և Յարե լծ :

զի ելեւ զամենայն եղէտան ցաղարարութեմ. ծառնէնէն մինչև առ մեզ 'ի հաստու լծեան քեզ 'ի լծբա՛մս անել ջանացալս պարճալեան, երբ արտ ցլու ջալին քոց հասանիցեմք զբա-ղարարման լծեան, մանուանդ զի և առաջիկայս մեր երբոր փորձ . և ժամանակ մահկանացուաց սուղ և անյոյս .

21 Արշակ մեծ արքայ Պարսից և Պար լծեաց, որ և աղգալակ Պար լծե, ապաամբեալ, սանն, 'ի Սոկեզմաղու օցն, և լծագատուեալ 'ի վերայ ամենայն արեւելից և Ասորիս ասանեաց և սպանեալ զԱսորիքոս լծագաւօր 'ի Անուտէ :

սա լծագաւօրեցու ցանէ զեղբայր իւր զԱտարշակ 'ի վերայ աշխարհիս Հայոց, պատեհ լին համարեալ այս :

պէս անշարժ խրոյ լծա-
գաւորս լծեանն լինել:

15 Եւ այլ որչափ միտք քո և
քաջութիւն լծին հասաննն: զի հասաննն
սասնմանք քաջաց: ասէ: և
զինն իրեանց: որքան հա-
սանն՝ այնքան աւնի:

24 Այսմ եղև զիտել սարս լծի
սկզբ և սկիզբն արք տիրեալ
են ի միտքայ աշխարհիս անայ-
ց միտքն ցնա:

28 Այս գտեալ զամն Ասորի
Ասոր Ասորս Ասորնայ, այր
աշխարհ և վարժ քաղաքացի
և Յայն գրով:

Չաւսն լծ:

7 Աշակ լծագաւոր երկրի և
ծովու: որոյ անձն և պատ-
կիւր որդիս և է իսկ մեր
Աստուածաց: իսկ բարս և
պատասխանն ի մեր քան
զամենայն լծագաւորաց,
և մտաց լայնս լծին՝ որ-
չափ երկնի ի վերայ երկրի:

12 Կը լինի ամենայն յաղծու-
թեանք:

15 Վանդի պատուէր ընկալայ
ի քնն քաջութեանն և ի-
մաստ լծեան հոգ ասանել,
ը և բերք անկող լծ արա-
րեալ զբոյսն իրատու:

26 Այսն որոյ ազակեմ զբռտե-
լու լծինդ հրամայես բա-
նալ զքեանդ արքանի ընդ
զեմ ասնդ և կելոյ առա-
ջն քոյ հզոր տէրս լծեանդ:

Քաւորս լծեանն հալ:

Եւ այլ որչափ միտք քո և քաջա-
ւորութիւն հասաննն: և է ասանն
սասնայ զինն իրեանց է: որչափ
հասանն: այնքան աւնի:

Այսմ եղև նմա գիտել, Ինչո՞ք
արեւոյ և արեւելոյ արշ ի վե-
րայ տիրեալ եղեն յաշխարհիս
անայց միտքն ցնա իւրա-
բաւ լծեանն:

Այս գտեալ զամն Ասորի Ասորի
բնա Ասորնայ: այր: ասէ իսկ
վարժ Վարչարեացի և Յայն
գրով:

Այսչափ արեւոյ թագաւոր երկրի
և ծովու: որոյ անձն և պատկիւր
որդիս և է մեր Աստուածաց:
իսկ բարս և պատասխանն
ի մեր քան զամն ամենայն լծագա-
ւորաց և մտաց լայնս լծեանն
որչափ երկնի ի վերայ երկրի:

Կը լինել ամենայն յաղծու-
թեանք:

Վանդի պատուէր ընկալայ ի
քնն: քաջութեանն և ամենայն
իմաստաւորեան հոգ ասանել,
ը և բերք անկող լծ արեւոյ
անցն զբոյսն իրատու:

Այսն որոյ ազակեմ զբռտե-
լու լծինդ հրամայես բա-
նալ զքեանդ արքանի ընդ
զեմ ասնդ և կելոյ առա-
ջն քոյ հզոր տէրս լծեանդ:

դի գոհակ զըրճալին
եղբոր քոն արդւոյ, բերցե
զատոյցն զու թապէս. և բզ-
մեր հեշտու թիւն որ'ի կա-
կամակատարու թինէ յիալ,
քաջ զիանմ' խնդու թիւն
բեզ լնալ:

33 Աշւ բնկայեալ Արշակայ
մեծի զգիրն 'ի ձեռաց Սար
Աբա Աատինայ, մեծա-
լըջմտու թեամբ հրամայե
առաջն առնել նմա զգի-
ւանն արքունի' որ'ի Արնուէ,
միանգամայն և արատացեալ
այսպիսի միտս առնել եղբոր
իւրոյ,

21 I Աշւ խուղեալ որա զամե-
նայն մատեանն զառնե
մատեան մի Հելլին զբով,
յորոյ վերայ էր, ասե վեր-
նազիրն այսպիսի:

8 որ ունի զբուն հնաց և քչ
նախնեացն բանո:

18 Օ որ առեալ անձնագեղոյն
և քաջաղեղան արին Վաղ-
արշակ, . . . առաջին իւրոյ
զանձու համարելով՝ զնէր
յարբտնիսն 'ի պահեստով
մեծաւ զգուշութեամբ:

28 Ահեղք և երեւելիք առա-
ջներն 'ի զիրն,

32 յաղթանդամք մարմնով և
վիթխարիք,

22 6 որ է Յարէթ, Ղառեր,
Թարաս, Թարգամ:

8 Արմենակ և զայլն 'ի կար-

և արդարեայ բերցե իրաւաստեո,
և զմեր հեշտու-թիւն որ'ի իւ-
մաշտարու-թիւնէ լնալ քաջ գիտեմ
խնդարու-թիւնն զեղ լնալ:

Այս ընկալեալ Արշակայ զգիրն
'ի ձեռաց Սարաբուս Ատա-
նայ, մեծաւ լըջմտու-թեամբ
հրամայե առաջն առնել նմա
զգիրունն արքունի' որ'ի Արնու-
ուէ: Մեծագոյնն և արատա-
ցեալ այսպիսի միտս առնելոյ ել-
բորն իւրոյ

և խուղեալ նորս զամենայն ըլ-
մադեանն գիրունէ մարտն հե-
լնայն գրով, յորոյ վերայ էր
ասե վերնագիր:

որ ունի զբուն հնոցն բուն

զոր առեալ անձնագեղոյն և քաջ
աղեղանն արին Վաղարշակայ . . .
. . . առաջին իւրոյ գանձու-
ն համարելով, զնէ յարքունիսն
մեծաւ պահպանութեամբ 'ի որս
հետքն զգուշութեամբ:

անեղք և զարմա-
նալիք և երեւելիք

անեղք և երեւելիք առաջներն
'ի զիրն

յաղթանդամք մարմնով, և վիթ-
խարիք

որ է Յարէթ, Ղառեր, Թարաս,
Թարգամ

Արմենակ, և զայլն 'ի կար-

դին:

Գլուխ Ժ.

14 Աս իրսխտացեալ ամբարձ
զձեռն ընդ դէմ՝ բռնաւ ու
բուժեանն (Կէլայ)՝ ՚ի տարա
ծանեւ աղբի մարդկան ընդ
լայնա թիւն ամենայն երկրի
՚ի մէջ բազմակոյտ սկսյցն
անհուն խաւաց և ուժաւո
րաց: Վանդի անդ մնլեղ
նեալ այր իւրքանելի բաւր
՚ի կող ընկերի իւրայ ձգե
լով:

34 Կըրթեալ բնակի՝ ՚ի լեռ
նատին միում՝ ՚ի գաշտա
վայրի:

37 շինէ անդ տուն բնագե
թեան կալուածաց:

39 Ասարդարացոցանէ զան
գիր չին սասցեալ զորոց:

23 3 և անտանէ զանուն լեռ
նագաշտակին Հարբ, ք
ասանն բնակեալքս՝ աղբի
տանն (Կարգամայ):

6 Հիշի և աստանօր պատ
մա թիւնս՝ հարաւոյ կալ
մանէ գաշտիս այսորիկ տա
երկայնանախ մնով լե
րամբ:

Գլուխ ԺԵ.

14 Հարազս պատերազմի և
մահուննն (Կէլայ):

21 Բնակեցեր, ասէ, ՚ի մէջ
ցրաւ թե սառնամանեաց:

սասանեաց

ԳԸ:

Աս հոսարացեալ ամբարձ զձե
ան իւր ընդդէմ բռնաւ ու
բուժեանն (Կէլայ)՝ ՚ի տարածանել
աղբի ճարդուն ընդ շայնա
թիւն ամենայն երկրի՝ ՚ի մէջ
բազմակոյտ սկսյցն անհուն
խաւաց և օժտարաց, բանդ
անդ մնլեղնեալ այր իւրքանե
լի բաւր ՚ի կող ընկերի իւրայ
ձգեալ:

Երկեալ բնակի՝ ՚ի լեռնատին մե
ում գաշտավայրի:

Շինէ անդ տուն բնագեթեան
կալուածաց:

Այս արքարացոցանէ զանգիր
հասցեալ զորոց:

և անտանէ զանուն լեռնագաշ
տակին Հարբ, այլննն լեռ հարբ
են աս բնակեալքս աղբի տանն
(Կարգամայ):

Հիշի և աստանօր պատմա
թիւնս՝ հարաւոյ կալմանէ գաշտի
ս այսորիկ տաերկայնանախ
մնով լեւրամբ:

Հարազս պատերազմի և մահունն
նն (Կէլայ):

Բնակեցեր ասէ ՚ի մէջ ցրաւ
թե սառնամանեաց:

30 Բէլ ամբողջիւ հեռեակ զօ-
րաց : զոյ հասանէ 'ի հիւ-
սիսի : յերկիրն Արարատայ
մերձ 'ի տունն Ապամայ

33 Պիտեմ, ասէ, ո՞վ մեծդ
դէր ցաղանց :

24

4 Իսկ Բէլն . . . որպէս յոր-
ձան ինչ սաստիկ ընդ զսա-
'ի վայր հեղեալ, վաժայր
հասանել 'ի սահմանս բա-
կաթեան Հայկին :

Հայկայ

14 Յիւանին մեր հանդէպ
ամբողջիւ Բէլայ : զիպեալ
Ջանապարհ տեղոյ՝ ուր
անցեալ կայ 'ի միջ
խոսն քաջացն Բէլ .
Յի կամ մեռցար, և աղիս
մեր 'ի ծառայութիւն Բէ-
լայ կացցէ .

21 Հասան են 'ի միջոց ինչ դաշ-
տածե լերանց բարձրացու-
նից .

'ի միջոց ինչ դաշ-
տաց և լերանց

Բէլ, ամբողջիւ - հեռեակ
զօրաց զոյ հասանէ 'ի հիւս-
սիսի : յերկիրն Արարատայ
մերձ 'ի տունն Ապամայ

Պիտեմ ասէ ո՞վ մեծդ և
ցաղանց :

Իսկ Բէլն . . . որպէս յոր-
ձան սաստիկ ընդ զսա-
'ի վայր հեղեալ, վաժայր
հասանել 'ի սահմանս բա-
կաթեան Հայ-
կայ .

Յիւանին մեր հանդէպ ամբողջիւ
Բէլայ : զիպեալ Ջանապար-
հայ տեղոյ՝ ուր անցեալ
խոսն քաջացն Բէլ, զի կամ
մեռցար և աղիս մեր 'ի ծա-
ռայութեան իւրոյն Բէլայ

հասանին 'ի միջոց քաջա-
շտ լերանց բարձրացու-
նից :

25 Երեկցաւ նոցա բաղնու-
թիւն անկարգ հասակի ամ-
բողջիւ Բէլայ ցան և ցիր
յանդուզն յարձակմամբ ի
երես երկրին սուրբալ .
իսկ Բէլ հնց և հանգարտ
ամբողջիւ մեծաւ 'ի ձախե-
ջարցն 'ի վերայ ստոյ մե-
ոյ իբրև 'ի դիտանոցի :
Օսանեաւ Հայկ զխումբ
վաւերայ ջսկատին :

Երեկցաւ նոցա բաղնութեան
անկարգ հասակի ամբողջիւ Բէ-
լայ : ցան և ցիր յանարգն
յարձակմամբ ընդ երես երկրին
սուրբալ : Իսկ Բէլ հնց և
հանգարտ խմբաւ մեծաւ 'ի ձա-
խեջարցն 'ի վերայ ստոյ մե-
ոյ իբրև դիտանոցի : Օսանեաւ
Հայկն զխումբ վաւերայ ջս-
կատին :

33 Նշանաւորք վերջօր, և
տախտակս պղնձիս թիկանց
և յանջաց . . . գօտեարեալ
զմեջն, և յահեկէ զտախտ
երկայրի, և նիւաին արև

Նշանաւորք վերջօր . և արե-
տախտ պղնձիս թիկանց և մե-
ոյ և յանջաց . . . գօտեարեալ
զմեջն . և յահեկէ զտախտ
երկայրի և նիւաին արև

25

ի ճեռին խրու՛մ աճոյ :

2 և դարս ընտիրս ընդ նմա
աճինս և ահակինս

11 և ահա պահոցս անպա ասարա-
դուք յարձակմանցն ըզմի-
մն ամբք արկանն ին :

22 իւրարչէ պինդ զլայնալեճն,
գիտոցս ցանն զերկթ լեհանն
կրճից աստուանին, և շիշտ
ընդ մեջ լժիրանցն լժամբ
անցիկ լեալ՝ յերկիր անկա-
նի սարն . և սլարկս ճա-
խացի այն ատանեան կար-
ծանի՝ յերկիր զարկուց եալ
և փռէ զըզին :

դիպեցոսցանէ

անկեալ էր ծանի

29 և վասն այսորիկ այսչաճի
բաժանդակ լինի ասեւ :

34 Իսկ բլուրն, ուր քաջա-
մարտիքն անկա ի՛նչ և,
անուանեաց շայի Գեղեկ
մանս . որ այժմ՝ ասին
զարեզմանք . Ի՛սոյց ըզ-
գիտին ի՛նչ լայն պաճուճեալ
ինն զեղովք ասի, Տրամայն
շայի ասնել Ի՛նչ շաքց :

Վալտ ժԻ՛

26

16 և ինքն երթեալ գաղարկ
յանուանեալ անդին շարք

26 իսկ որդի նորս Բաղ՝ յարե-
մբարց չի սխոյ զեզր ծո-
գուն սղւոյ, և զգաւասն
և զճոյն անուանէ խրով
անուանին : Ի՛ս . իսոցանկ
ասնն լեալ զնաշապետու-
թիւնս մանաւաղեան և ըզ-
ըզնուանեաց, և որդունին

և որ գնանին

անն իւրո՛ւմ աճոյ :

և սլարս ընտիրս ընդ նմա ճա-
տուլ աճինս և անկե՛ննս :

և ամոյ պատկոցանազս պատկոց-
սարքն ճանցն սո՛ւրբայոցանն ըլ-
մն ինտի՛քս արկանն ին :

Ընդ քարչէ զլայնալեճն որիպէ-
ցոսցանէ զերկթ լեհանն իրճից
արկանն : և շիշտ ընդ մեջ
լեճնայն լեճանայն լեալ յեր-
կիր հարստի ոչան . և աչակս
ճախացի այն որիպե՛նն իս ճանեւ-
լ յերկիր զարկուցեալ զլեճ անկնն :

և վասն այսորիկ այսչաճի քառ-
ջան լինի աստեղարք :

Իսկ զբլուրն, ուր քաջամարտ-
իքն անկե՛նն ի՛նչ և, անուանեաց
շայի՝ փերեղանս . որ այժմ՝ ասի
փերեղանայն : Ի՛սոյց զքիտն
Ի՛նչ լայն պաճուճեալ զեղովք հար-
ճայի շայի : ասնել Ի՛նչ շարք :

և իննն էր լեալ գաղարկ ցան-
ուանեալ գաղարկն շարք

Իսկ որդի նորս Բաղ՝ յարե-
լինց հե՛տեղայ յերկ ճախուան
աղւոյ, և զգաւասն և զճո-
նայն անուանէ խրով անուանի .
և իսոցանկ ասնն լեալ զնա-
հարստութիւնս Սնանաւանն
և զլեճանայն, և որդուան
աննն անուանեալ :

անուանեալ :

32 Իսկ իստն 'ի կողմնս Հիս-
սիոյ բարձրանայ :

35 որպէս և որք առ մեւք նև
այժմ երեւելք

27

2 Իջանէ 'ի խորին դաշտա-
փայրի մէ 'ի բարձրագագա-
թմանց սարսպեալ լեթանց :
զետա կարկայտաս'ի յա-
րեւակց ընդ մէջ անցանե-
լով և զգաշտն արեւելից
ինն գողցնս իբր որույսեալ :

7 և ստորտալք լեթանցն բա-
զում ախանակիտ ըղնեալ
աղբի բք : որ գետոց հտա-
քումս ելեալ հեղաբար առ
սահմանօք նոցա : ծնեք լե-
բա՛նք և եղերօք դաշտին
պատանիք ոմանք իբր երբ-
տասարգուհիք Ճեմէջին :
Ա՛յլ հարաւ այինն արե-
գակնաճեմ լիտան :

18 շինէ զմտն ինչ 'ի Հիս-
սիայ կողմանէ դաշտին ,
և զսնն լերինն 'ի նոյն կող-
մանէ : և զլիտան անուա-
նէ յանդադոյն յեր անուն
Ա՛ւրազած :

21 Թէ 'ի յոլով տեղնս զը-
տան բնակեալ 'ի մորգ-
կանէ յերկրս մարում ցոն
և ցիր սակաք յոստոյ
քան զգալտ ստ բնիին մե-
լոյ նախնայն հայկոյ :

29 և զանուն զեօղն յանուն
Թաւին իւրոյ Ա՛ւրասայ
Ա՛ւրասի :

Իսկ իստն 'ի կողմանէ Հիս-
սիոյ բարձրանայ

որպէս և որք առ մեւք նև
այժմ

Իջանէ 'ի դաշտամայր մէ 'ի Թար-
ջրագագաթմանց պարսպեալ լեթանց
գլխոյ իարկաշտոտն յարեւմտից
ընդ մէջ անցելոյ : և զդաշտն
արեւելոց : գողցնս ինն իբրև
որույս ելեալ :

և ստ ստորտալք լեթանցն ր
Թորգոմս ախանակիտ աղբի բք :
որք 'ի գետոց ելեալ հաստոտն
կեղտեար առ սահմանօքն նոցա
ծնեղբա՛ք լեթոմէք : և եղերօք
դաշտին պատանիք ոմանք իբրև
տասարգուհիք Ճեմէջին :
Ա՛յլ հարաւայինն արեւմտեմ
լիտան :

շինէ զմտն ինչ 'ի Հիսսիոյ
կողմանէ : և շլիտանն յան-
գագայն անուանէ յեր անուն
Ա՛ւրազած :

Թէ յոլով տեղնս գաւանէն Թը-
նտեղա՛ք 'ի մարդանէ յերկրս
մարում ցոն և ցիր : յոստոյ
քան զգալտ ստ բնիին մար-
տայն հայկոյ :

և զանուն գեօղն յանուն
Թաւին իւրոյ Ա՛ւրասայ :
Ա՛ւրասի :

28

35 յորոյ անունն և զգաստանն
անունն անուանել Շիրակ :
Ս անն որոյ արդարանալ
թմբ ասասպելին

7 և յետ Վերդանայ զճնա-
ռսր արել և զճնակ

12 Իսկ զմիսն յարեմուսս
կոյո նորին ասանն , բոցս-
զդն իրր մեծ օր Հասարա-
կօրոյ միոյ Հեռեակաղնոցի
ասանն ճանապարհի : Աւ-
ետ զնսս 'ի ժամանգու-
թիւն երկոց սրբոց իւ-
րոց , արւոյն զրասոխի և
կայտաւին ճողոպոյ :

23 և Թողեալ զճարմայ յԱր-
մաւիր Հանգեթ զարգբր-
նակերն , և ինն գնաց ըզ-
միս ըբամբն արեւելան
Հիւսիսոյ ,

32 որ գեանն Արատիս Հասեալ
զբարանձաս լերանց 'ան-
ցանէ ընդ խոխունձիզս և
նեղս , աշողին գնոյնչմամբ
իջանէ 'ի գաշան :

37 այլ Պարթ յոտակաղոյն
Իսկ Արսական կռին

29

3 գտեալ արս անուանելս ,
տեալս աշխարհին կարգէ ,
որէ սխակամդ աղք :

6 Այլ այս Թէ 'նրպէս է ,
յիւրում ժամու պատմու-
ցոք

8 և Դառ ոտամբ նորին լերինն
'ի ձորակի մի ամբոջ շինէ
ձեռակերտ մի :

յորոյ անունն անն և զգաստանն
անունն անուանել Շիրակ :
Ս անն որոյ արդարանալ
ասասպելին

և յետ Վերդանայ զճնա-
ռսր : և զճնակ :

Իսկ զմիսն յարեմուսս կոյո
նորին ասանն բոցսզդն . իբր մեծ
հասարակ ասար մոյ անունն
համարցն ասն ճանապարհորդի ,
և ես գնաս 'ի ժամանգու-
թիւն երկոց սրբոց իւրոյ ,
արւոյն զրասոխի և ճոյրա-
ւին ճողոպոյ :

և Թողեալ զճարմայ յԱրմա-
ւիր հանգեթ զարգբրն Թեանի :
և ինն գնաց ընսս ճարմանն
արեւելոյ հիւսիսոյ

որ գեանն Արատիս հասանէ ըզ-
բարանձաս լերանց , ոնցանէ
ընդ խոխունձիզս և նեղս , աշա-
ղին զբարանձմէ իջանէ 'ի գաշա-
մի :

այլ Պարթ յոտակաղոյն ևս
Արսական կռին

գտեալ արս անուանելս , գեարս
աշխարհին կոյ գէ ու պէս Ար-
տաճ անդ ,

այլ այս Թէ ու պէս յիւրում
գեղ-ոյ պարթոյցոք :

և Դառ ոտամբ նորին լերինն
'ի ճորակի մի ամբոջ շինէ յե-
տակերտ մի :

12 անձ քորժ անուն պատանի
լեայ, աջող յորս եղջեր-
ուաց և այժեմանց և վա-
րագոց, դիպածդու թեամբ
նեակց կրովի, դաս 'ի վե-
րայ որաց արքունեաց կար-
դէ,

17 Այս վեղամ, որպէս ա-
սացար, յետ ամաց կենաց
խրոց ծնաւ զՀարմայ, յետ
որոյ և այս ետև մեռաւ,
Այս հրամայեաց որդւոյ ի-
րում Հարմայ ընակել
ՂԱՐՄԱ ԻՔ:

25 և այս ազգք նորս և ճը-
նունդք և աշխարհ ընակու-
թեան:

27 Արամայ բազում գործք
քաջու թեան պատմին մար-
տիք նահատակու թեան,
և ընդարձակեայ զասհմա-
նքս Հայոց յամենայն կող-
մանց, յորոյ անուն և ա-
մենայն ազգք զաշխարհս մեր
անուանեն, որպէս Յայնք,
Ալմէն, և պարսկիք և
Ասդիք Արմնիք:

32 Թէ զե'արդ կամ Վրով Ժա-
մանակու, Թէ կամիցլու՝
արասբայ այսորիկ գրոցս
կարգեցուք:

ՊԼԽ ԺԳ

30

7 Այս վասն զե հաճոյ թուե-
ցաւ մեզ զաշխատու թիւնս,
որ 'ի վերայ քո հրամանիդ,
համարել հնշաու թիւնքան
զաւ 'ի յայլոցն՝

անձ ի պատն անուն պատանի՝ յայ
լող յորս եղ թեբասայ, այժեմանց,
և զարցալայ, զեղեցիութեամբ
նեակց կրովի, դաս 'ի վե-
րայ որաց արքունեաց կար-
գէ:

Այս վեղամ որպէս ասացար
յետ ամաց ծնանի զՀարմայ,
յետ ուոյ կենելու և այլ ևս և
մեռաւ, և կրամայն արքայ
կուամ Հարմայ Բնակել
ՂԱՐՄԱՆՔ:

և այս ազգն նորս և ծնունդք,
և աշխարհ Բնակութեան նոցա:

Արամայ բազում գործք քաջու
թեան պատմին մարտիկ ևակա-
ղախութեան, և ընդարձակել
պատմանս Հայոց յամենայն կող-
մանց, որոյ անուն և պարսկեան
մեր անուանեն ամենայն ազգք,
որպէս Յայնք, Ալմէն, և թիւ
Ասդիք և Վարսիք Արմնի-
քիք:

Թէ զե'արդ կամ աս սրով Ժա-
մանակի Թէ կամիլու այսորիկ
գրոց կարգեցուք:

Այս վասն զե հաճոյ թուե-
ցաւ մեզ աշխատութեան որ 'ի
վերայ քո կրամանիդ կամայել
հնշաու թիւնս, աս 'ի յայլոցն՝

15 քան թէ տեսանէլ զոր-
դիս օտարածնաց կիսելով
զօրհանան հարեմբս :

19 նեղեալ յազգայն՝ որ շուրջ
զիս բեա . ե ծայրով ըզ-
բազմո թիւն բնտանի ա-
բանց բաժաց ե պիղնու ա-
բաց . . . նստաւից ե հա-
րստար յոյժ ե յաճողա-
ձեռնա թիւն իսկ ե երե-
սա որք : որ ՚ի սիրա ե ՚ի
պատրաստութիւն իբր թէ
բիւրս հինգ :

29 Որոց միանգամ քահնա-
բար հինիս սմբակակիս
արարեալ զօրհանան Հոյ-
սց :

34 ե անդ որեմն ՚ի ծայրս
աշտարակի պարպին ցից
վարեալ երկաթի ընդ ձա-
կասն յղմն վարեալ հրա-
մայէ :

31 7 բառնալ ջնջել զամենայն
ձեռ սերմանեալ յարանց
բաժնն Հայկայ : ՍՃԼ եր-
կիս զ կտակածանաց խար-
զա անակ ինեւլ ի բոյ
թմալա որտ թեանն զայս
պիսին համարեալ իրազոր-
ծա թիւն : ճածկէ զպարս-
թիւնն . ե հրամայէ նմա
զայն իշխանո ՚ի անկապա-
ճարար սնել . ե համար-
ձակա թիւն սայ նմա վար-
սակալ ամել մալգարտե
ե երկրորդ նորա կոչեալ :

Գլուխ ԺԿ .

23 կարգեացուք զպսն յիշա-

քան տեսանէին զսրբն բա-
բաճնայ ինեւլ զպահման հայ-
բեմեացն :

նեղեալ յազգայն՝ որ շուրջ
զիս բեա ծայրով ըզ-
բազմո թիւն բնտանի ա-
բանց բաժաց ե պիղնու ա-
բաց . . . նստաւից ե հա-
րստար յոյժ յաճողա-
ձեռնա թիւն իսկ ե երե-
սա որք : որ ՚ի սիրա ե ՚ի
պատրաստութիւն պարեբար-
թի իբր թէ թեարս կից :

Որոց միանգամ քահնաբար
սմբակակիս արարեալ զստեմ-
նա Հոյսց :

ե անդ որեմն ՚ի ծայրս աշ-
տարակի պարպին ցից
վարեալ երկաթի ընդ ձա-
կասն յղմն վարեալ հրա-
մայէ :

Բառնալ ջնջել զամենայն ձեռ
սերմանեալ յարանց բաժնն Հայ-
կայ : այլ երկաթ ի սմբակ-
նայ լեալ ի բոյ Ուտագարա-
թեանն զպայտիսն համարեալ ի բար-
գործութեանն : ճածկէ ըզ-
բարս-թիւնն . ե հրամայէ նմա ըզ-
նայն իշխանութեանն սնտուր-
ծա թիւն : ե համարչա-
մա թիւնն սայ նմա վարստեալ
ամել մալգարտեալ ե երկրորդ
նորա կոչեալ :

կարգեացուք զպսն յիշա-

տակարարանից և որինք ըզ-
կինի պատրիկ սորա գործք
բաժու թեան պատմի յա-
րեմուսս 'ի նոյն մատենի
և որ ընդ Ասորեստանեայս
կախն :

29 նոյն այս Աբամ, յետմա-
րելոյ ճակատոյն՝ որ ընդ
արեւելեայս, խաղայ նոյն
զօրու թեամբ զկողմաբք
Ասորեստանի . գտանէ և
անդ զամն ապականիչ եր-
կրին իւրոյ չորիք բերովք
վասելովք Հեաւակաբ , և
Հինգ հազար հեծելազօրու :

37 սմա ճակատու պատերազ-
մի 'ի գլխի հարեայ Աբամ,
հալածական ընդ մէջ Աոր-
դուաց 'ի գաշան Ասորես-
տանի արկանէ :

32 4 Աւ գայս Ռարշամ վասն
արու թեան իւրոյ բազում
գարծոց՝ աստուածացու-
ցեալ պաշտեցին Ասորք

13 Ատ յԱրեմուսաշարժեալ
ի վերայ առաջնոյն չորիք
բերու հեաւակաւ զօրու,
և երկու հազար հեծելովք
հասանէ 'ի կողմանս Աս-
պատակացոց :

20 պատահէ նմա Պայապիս
Վաղեայ տխանեան

29 վասն որոյ մինչև ցայսօր ժա-
մանակի անուանեն զկղի-
մայն գայն Պատակն Աւր-
մէնեան , որ թարգմանի
ասաջին Հայք :

պատարն

Բանից և որինք զինն պատրիկ
յարեմուսս սորա գործք անգա-
լեան պատմին 'ի նոյն մատենի,
որ ընդ Ասորեստանեայս ցա-
նն :

նոյն այս Աբամնոր զճարելոյ
ճակատան որ ընդ արեւելեայս,
խաղայ նոյն զօրու . զիողմաբ
Ասորեստանի . գտանէ զամն և
անդ ապականիչ երկրի իւրոյ չո-
րիք բերովք ճակատմէ հեաւե-
անոց և հնգիս հազարովք հե-
ծելազօրու :

սմա 'ի ճակատու պատերազմի
'ի գլխի հարեալ Աբամ հոյա-
ծանն ընդ մէջ Աորդուաց ընդ
դաշան Ասորեստանի արկանէ :

և գայս Ռարշամ վասն
իւրոյ արեւելեանց գործոց
աստուածացեալ պաշտեցին
Ասորք :

Ասոր յարեմուսս շարժեալ 'ի
վերայ առաջնոյն չորիք բե-
րովք զօրու որ հեաւակաւ , և
երկու հազար հեծելովք հա-
սանէ 'ի կողմանս Ապատակ-
ացոց :

պատահէ նմա Պայապիս Վաղ-
եայ տխանեան

վասն որոյ մինչև ցայսօր ժամա-
նակի անուանեն զկղիմայն
գայն Պատակն Աւրմէնե-
ան , որ թարգմանի ասաջին
Հայք :

33

5

Դակ որ այլ 'ի յունաց ասի
'ի յունական կողմանն, մեզ
նչ է հաճոյ, այլսց որչափ
կամք իցեն:

այլ որոյ որչափ
էմք իցեն:

11

Բազում է այլ գործ քա-
ջու թեան 'ի սմանէ զաս-
նին կատարեալ, այլ մեզ
բաւական լեցի ասացեալս
բայց թէ ընդէր այսպիսի
'ի բուն մատնան թափա-
ւորացն կամ մեհենիցն ոչ
յիշատակեցան, մի որ ընդ
այս երկրայեալ աւարակու-
սեացի:

29

Թէ որպէս ուսայ՝ Հպարտ
և անձնասէր զոլ 'Անուս,
կամելով զենքն միայն աչ-
խարհակալու թեան և ամ
քաջա թեան և լաւ թեան
ցաջանել սկիզբն, հրա-
մայէ զբազում մատնան
և զգրոյցս առ այնոցն՝ բա-
սեղեաց տեղեաց և զյր ու-
րաք գործոց քաջութեան՝
այրել:

Գլուխ ԺԵ .

34

11

Բայց վախճն այն և բոր-
բորեան Համբրամ 'ի բա-
զում ամաց լուեալ ըզ-
գեղեցիկ թէնէ նորա ցան-
կայր հասանել:

24

Լա բազում սնդամ կը-
թե և եկտ թիւն հրեշտակա-
զնացու թեանն լինելոյ՝ և
նչ հաւանել Արային 'ի
ստատիկ ցաման լեալ Հա-
մբրամայ, 'ի վախճանի
պատգամաւ որունն առ-

իսլ որ այլ ասի 'ի Հոմարտեան
Հոմարտեան, մեզ որ է հաճոյ ք
այլ որոյ որչափ էմք իցեն:

Բազում է այլ գործս արա-
թեան 'ի սմանէ գործնէ իսրա-
թեալ, այլ մեշ բաւական լե-
ցի սաստեալս:

Բայց թէ ընդէր այսպիսի 'ի
բուն մատնան թափաւորացն
էմք 'ի մեհենից պարմաթեանս
նչ յիշատակեցան, մի որ ընդ այս
երէթայեալ արարչութեացի:

Թէ որպէս ուսայ հարստ և
անձնասէր գործ 'Անուս, և
էմելով զենքն միայն աչխար-
հակալութեան և ամբութեան
և լաւութեան ցաջանել սկիզբն,
հրամայէ զբազում մատնան
և զլորոյցս առ այնոցն տեղեաց
տեղեաց և ուրոս ուրոս գործ
բազութեանն այրել:

Բայց վախճն այն և բոր-
բորեան Համբրամ, 'ի բազում
ամաց լուեալ զգեղեցիկութեան
նորա, ցանկայր տեւանել:

Լա 'ի բազում սնդամ էրթե-
անէթութեան հրեշտակապետեան
լինելոյ, և ոչ հաւանել Ասա-
յին 'ի սաստիկ ցաման լեալ
Համբրամայ, 'ի վախճանի պար-
մամատար են սաստաւ զբազ-
մութեանն զբայց իւրոց, և քա-

նու զքաղմու թիւն զօրաց
իւրոց և վու թայ երթալ
հասանել յերկիրն Հայոց
'ի վերայ Արաի:

ՊԼուխ Ժ.Օ.

36 7 Իսկ զինի այսպիսի իրաց
աջալու թեանց դադարեալ
Համբասնայ առաքս ինչ
սակաւս 'ի դաշտին:

13 Ալ տեսեալ զգեղեցիու
թիւն երկրին և զօրոցն
մնջրու թիւն և գաղերբացն
յստակազոյն բրկունն և
զհարկաջասահանու զե
տոց բարեզնացից: Պարտ
է մեզ, ասէ յայսպիսու՝
բարեխառնու թեան օգոց
և մնջրու թեան ջուրց և
երկրի, քաղաք և ար
բունիս շինել

Կարևորագույն

20 և զայլն ևս երկս որոշմունս
օգոցն զոյլու թեան տածի
ցեղք 'ի Անուէ:

37 4 Հրաման տայ թիւրոց և երկու
հազար արանց անարուես
տից գործաւորաց Արտեւ
սանեաց և յայլոց իշխիցե
լոց և վեց հազար իւրոց ընտ
րելոց յամենայն արուես
տաւոր գործաւորաց վայ
տի և քարի, սղինձոյ և
երկաթոյ, որք ամենեքին
կատարեալք իցեն 'ի յար
ուեստ գիտու թեան անել
անխափան

11 Ալ վաղվաղակի անեալ
լինէին բազմու թիւն խա
նիճազան՝ գործաւորացն և

Թայ երկաշ հասանել յին
Հայոց 'ի վերայ Արայ:

Իսկ զինի այսպիսի իրաց սե
ղանեանց քաղաքի Համբ
ասարս ինչ սակաւս 'ի դաշտին

Այս տեսեալ զգեղեցիու թիւն
երկրին և զօրոցն մնջրու թիւն,
և զայլ բնութիւնս յստակազոյն
բրկունն և գաղերբացն և
գեղեցիականս յստակազոյն
բրկունն և զհարկաջասահանու
զետոց բարեզնացից. պարտ է
մեզ թէ յայսպիսու՝ բարեխառ
նու թեան օգոց և մնջրու թեան
ջուրց և երկրի, քաղաքս և ար
բունիս շինել

Եւ զայլն ևս երկս որոշմունս
օգոցն զոյլու թեան տածի ի
ցեղք 'ի Անուէ:

Հրաման տայ թիւրոց և երկու
հազար արանց անարուես
տից գործաւորաց յԱրտեւ
սանեաց և վեց հազար իւրոց ընտ
րելոց յամենայն արուես
տաւոր գործաւորաց վայ
տի և քարի, սղինձոյ և
երկաթոյ, որք ամենեքին
կատարեալք իցեն յարուես
տաւոր գիտու թեան անել
անխափան

Ալ վաղվաղակի անեալ լինե
ին խառնազանս ից գործաւորաց
և բազմա՝ արուեստից համեմ

բազմօրու ետսից Հանձարե-
լաց իմաստանցն : Այ-
Տրամուլի նսի գ-մթարտակ
դետոյն ապա աժիւք և
մեծամեծ վեւեք շինել : Կը-
բով և աւարով մանուցեալս :
ամբու յոյնութեամբ և
բարձրութիւն որ կայ Հաս-
տատուն : որպէս սսեն :
մինչև ցայսօր ժամանակի :

20 մարդիկ տշխարհին 'ի հէն և
'ի գաղթականս փախըս-
տեամբ ամբանան :

25 Այ 'ի հեղուածս արուես-
տին' որ գթարամբ' հայե-
ցեալ ուրուք : որպէս ձար-
պոյ ինչ հեղման հայե-
ցողացն երևեցոյց ցունկ կար-
ծիս :

38

1 Շինե և ընտիր ընտիրս
և բողոմն 'ի մեջ քաղա-
քին աղարանս 'ի պեղեկս
քարոնց և 'ի գունից զար-
դարեալս :

4 և զեղեցիկ գունիք և ընդ-
արձակ փողոցիս ք զկողմանս
քաղաքին որպէ՛լով : Շինե
զգեքնաղս ոմանս և զգարմ-
նարկարժանու որս բտպի-
տայից 'ի միջոցաց քաղաքին
լուսիս :

13 զարգարե դատակերտք :
և սողար թիւք ծոտ պ վար-
սա որոց զանաղանեալք 'ի
պատղս և 'ի սերես :

20 Իսկ զծայր քաղաքին և որ
նչ 'ի նմանէ զորձոյ հը-
բարչակերտս թիւնք : բայց

բեղաց իմաստնոց : և քրտնչե-
նան զամբարտոյ՝ փեպոն նար-
տաճիւս և մեծաւ շինել զի-
մար : Իսկ և ստաղմ ճոճա-
ղեւ իտղամ լայնութեամբ : որ
կայ հասարակե մեղևն ցոյսօր
ճամանիք :

Տարբիլ աղարամին 'ի շինե և
'ի գաղթականս փախըստե-
ամբանան :

և 'ի հեղուածս արուեստին
արգարամբ'ն հայեցեալ ուրուք :
որպէս ձարպոյ ինչ հեղման հա-
յեցողացն երևեցոյց ցունկ կար-
ծիս :

Շինե և ընտիր ընտիրս աղա-
րանս 'ի մեջ քաղաքին 'ի պեղեկս
քարոնց և 'ի գունից զարդա-
րեալս :

և փեղեցիւմ գունիք և ընդ-
արջոյ՝ փողոցովս ք զկողմանս քա-
ղաքին որպէ՛լով : Շինե և զը-
ջեպաղս ոմանս և զարմանալոյ
արժանաւորս : ըստ պիտոյից մե-
ղացոյ քաղաքին լուսիս :

զարգարե դատակերտք և սա-
ղարմիւս ծոտոց վարտաւորաց
չանաղանիւս 'ի պարտոս և 'ի սե-
րես :

Իսկ զծայր քաղաքին և որ ինչ
'ի նման հարաւորձութեանս
բարչակոյ 'ի մարգիւնիք ոչ հաստ

մայ 'ի մարդկանկ ոչ հա-
սու լեալ և ոչ պատմել
և կարողութիւն:

25 յորինե շինուածս արքա-
յանխոսս, և ծածուկ իմն
ահազինս: Արց որդիսու-
թիւնդրութիւնն յորինու-
ծոյ ոչ 'ի բնլիս մերհա-
սեալ ճշմարտութ յու
մեքէ:

31 Իսկ զընդդէմ՝ արեզական
կողմն անձալին, որ և ոչ
դիմ մի երկաթոյ այժմ՝
ժերագրել սք կարէ:

39 I ոչ զիտէ դք՝ թէ որպի-
սեաց իբաց պատրաստու-
թիւն հրաշակերտեաց:
Իսկ զամենայն երեսս քա-
րին իբր գրտու զմամ՝ հար-
թել, բազում զիրս 'ի նմա
զրեաց:

7 նովին գրով յիշատակ ինչ
հրամայէ գրել:

9 Արդ, որ ինչ յաղագս
Շամիրանոյ գործոց՝ որ 'ի
Հայս, ասացեալ է:

Գլուխ ԺԼ:

19 Կողմնպիտ Ասորեստա-
նի և Կիւնուէի թողու-
ղ Օբադաշտ մագ և նահա-
պետ Սարաց

24 Եւ բազում անգամ յան-
դիմանեալ յորդոց իւրոց
վասն սասաթիկ և վառաշ
պոսնկական բարոց իւրոց,
կոտորէ զամենևսան:

լեալ և ոչ պատմել և կար-
ողութիւն:

'ի նմա յորինե շինուածս ար-
քայանխոսս, և ծածուկ ին
ահազինս, որոց որդիսու-
թիւնն յորինուածոյ ոչ 'ի
լեւիս մեր հասեալ ճշմարտ-
ութեամբ յամերէ:

Իսկ զընդդէմ՝ արեզական
կողմն անձալին, որ և ոչ
դիմ մի երկաթոյ այժմ՝
ժերագրել սք կարէ:

ոչ գիտէ թէ որպիսեաց իբաց
պատրաստութիւնն հրաշակերտեաց:
Իսկ զերեսս ամենայն քարին իբ-
րեւ գրտու զմամ՝ հարթել,
բազում գրեաց 'ի նմա գիր:

նովին գրով յիշատակ ինչ
հրամայէ գրել:

Արդ որ ինչ յաղագս Շամ-
իրանոյ, և որ ինչ գործոց նո-
րէն 'ի Հայս ասացեալ է:

Կողմնպիտ և ժերագրու Սա-
րեստանի և Կիւնուէի թողու-
ղ Օբադաշտ մագ և նահապետ
Սարաց

Եւ բազում անգամ յանդի-
մանեալ յորդոց իւրոց վասն
վառաշ պոսնկական իւրոց վա-
րոց, կոտորէ զամենևսան:

27 Քարեկանացու համանեաց
խրոց պարզեելով զամե-
նայն իշխանու թիւս և ըզ-
գանձս, ոչ ինչ վասն որդ-
ւոց խրոց անելով փոյթ
յանձին:

34 Նոկ 'ի հասակ և 'ի տխ
հասեալ որդւոց նորա,
յիշեցուցանեն նմա զայս
ամենայն կարծելով ցած ու-
ցանել զնա 'ի գիւական
մրցական առփանացն,

40 7 պատերազմն 'ի վերայ նորա
Համիրամ. քանցի բըռ-
նանալ 'ի վերայ ամենայնի
խորհէր այրն,

II Աստ ժամանակ վրէժին-
դրու թեան պատեհի գտեալ
Վինուաս սպանանէ ըզ-
մայրն.

14 Ահա ստացար յաղագս
մահուանն Համիրամայ

Վաւի ժ.Բ.

23 զն ասէ 'ի բանից 'այլոց
նախ յաղագս ծննդեանն
Համիրամայ և ապա ուրեմն
զպատերազմն շողկաց:

Վաւի ժ.Թ.

41 6 Յարմարեալ զամենայն
կարգեցից քեզ 'ի գերս
յայտակի.

9 ոչ ինչ կամամտածական
և ոչ ինչ անպատշաճ 'ի
ամա յարմարելով բան

Քարեկանայ և համանեաց իւ-
րոց պարգեւելով զամենայն իշ-
խանութեանս և զգանձս, ոչ
ինչ վասն որդւոց խրոց փոյթ
յանձին ունէր:

Նոկ 'ի հասակ և 'ի մտա կա-
մեալ որդւոց նորա յիշեցու-
ցանեն նմա զայն ամենայն,
կարծելով ցածացանել ընա 'ի
գիւական պայտերազմեանն:

պատերազմ 'ի վերայ նորա յա-
րուցանել Համիրամ. քանցի
բնանալ 'ի վերայ ամենայնի
խորհէր Սարն.

աստ ժամանէ վրէժին որդւոցն
ընէ պատեհ գտեալ Վինուա-
սայ սպանանել զմայրն,

Ահա ստացար և յաղագս մահ-
ուանն Համիրամայ

ընէ ասէ 'ի բանաց այլոց, նախ
յաղագս ծննդեանն Համիրամայ,
և ապա զպատերազմն Համիրա-
մայ ընդ Օրարտային, և ըզ-
յաղելին ասէ Համիրամայ, և
ապա որքեմն զպատերազմն շող-
կաց:

Յարմարեալ զայտուեմն պարգեցից
քեզ 'ի գերս յայտուեմն

ոչ ինչ կամայ ճորճութան, և
ոչ ինչ անպատշաճ 'ի մտ յա-
րմարելով բան

18 և մեր այնոցիկ օտար և բացակացեալ :

24 սկսայց քեզ և որ ինչ ընդ կնիք այնոցիկ 'ի հիւսմանն պատմու թերեւ պիտոյից : Արդ յետ մահաւանն Շամիրանայ 'ի Օամուսայ ընդ քարմտեաց որդւոյ ի բմէ, որէ 'Անուսաս, որ և զե յետ ողանսն ելայն զԱրայն, այսպէս հաւատեալ զիտապաք զկարգ բանից

42 7 Արխոս Արխոսայ Արխոսայ

14 Աուսառիս Աուսառին Աուսառիս

16 Վսեքոսեր Վսեքոսերս

18 Ամամբթուէս Ամամբթուէս

43 17 Ղամբառիտէս Ղամբառիտէս Ղամբառիտէս

26 Տեամաոս Տեամաոս Տեամաոս

44 3 Տետէս Տետէս

Պլուխ Ի :

17 վասն արայեանն Արայի և թէ սորա որդի Անուսասն, որ Ասանուանիբ :

36 սովորեցան 'ի հմայս աշխարհի հայկազանց, և այս բազում ժամանակս :

45 2 շահիզմանն աշխարհիս հարկահանու թեամբ ինամեւ :

Պլուխ ԻԱ :

16 զմերն ասեմ Պարոյր աս

Տե այնոցիկ օտար և 'ի բացակացեալ :

սկսայց քեզ և որ ինչ ընդ կնիք այնոցիկ 'ի հիւսմանն պատմու թերեւ պիտոյից : Արդ յետ մահաւանն Շամիրանայ 'ի Օամուսայ ընդ քարմտեաց որդւոյ ի բմէ, որէ 'Անուսաս, որ և զե յետ ողանսն ելայն զԱրայն, այսպէս հաւատեալ զիտապաք զկարգ բանից

Արխոսայ Արխոսայ

Աուսառին Աուսառիս

Վսեքոսերս

Ամամբթուէս

Ղամբառիտէս Ղամբառիտէս

Տեամաոս

Տետէս

վասն արայեանն Արայի և թէ սորա որդի Անուսասն, որ Ասանուանիբ :

սովորեցան 'ի հմայս աշխարհի հայկազանց, և այս բազում ժամանակս :

շահիզմանն աշխարհիս հարկահանու թեամբ ինամեւ :

զմերն ասեմ Պարոյր աս

Մարդանարայլու : Սա ոչ
փորը ընչ օղնականա թիւն
գակալ 'ի Սարգսիայ Սա
բէ : բառնայլ զթաղա
ւորու թիւնն 'ի Մարդանա
բայլայ :

20 Հասանելով 'ի տեղին մե
բուժ իսկ ընկի նախն օյն :
որուժ սերունդք թաղա
ւորու թիւնն հասանեն յա
սիճան :

24 և բաղումս ասել առ ար
կու թիւնն ճառից .

26 Ընթեանուլ արժանա որե
քաք 'ի չարս հազներգու
թիւնն զարգասա սրին 'ի
բանս և զինասանոյն իսկ
և զմէջ իմասանցն իմաստ
նագունի :

28 'ի փորուէ կողմնց ծա
ղաց գաւառին ամբողանի,
խորամանկազ օյն 'ի կեն
սաղախորուն և 'ի մարան
երեսաւոր : ճանուցեալ
զանմարդի բարս և զհեշ
տասեր թուլամտու թիւն
յուլու թեան թուլցն կոն
կողեայ : խոսցուցանէ
բարեցն և ձեռացն առ
առ թեամբ 'ի քաջացն և
'ի պիտանեաց արանց
բարեկամս, որով և աշխար
հակալու թիւնն ասորես
տանի առ այնու ժամանա
կաւ վարիւր յայանապէս
մեծաւ հաստատու թեամբ :

46

2 խոստանալով նմս, և բաղ
մամբս յարի արանց և
ար 'ի անգ նիւլալի և յաղ

դանարայլ լիտա . ար ոչ փոր
ընչ օղնականա թիւնն առաւալ
փորանի 'ի վարբնայլ ճարս .
բառնայլ զթաղաւորու
'ի Մարդանարայլայ :

Հասանելով 'ի տեղին յաստ
մերց ինչ բնիչ ասիւնայն 'ի
թագաւորութեանն Հասանին
յառաջման :

և բաղումս ասել ասորիո
թիւնն բանից .

ընթեանուլ արժանա որեք
չարս հասանելութեանս, զար
գաստարին 'ի բոնս և զի
ճասորայն ինչ : և 'ի մեջ
ճասորայն իճասորութեանի :

'ի փորանց կողմնց 'ի ծագաց
գաւառին ամբողանի : խորս
ճանիւղայն 'ի կենսաղախոր
ութեան . 'ի ճարս երեսաւոր : ճա
նուցեալ զանմարդի բարս և զմեշ
տասեր թուլամտութեանն յաղ
թաւեան թայնցն կոնկողեայ .
խոսցուցուցանէ բարացն և զի
տաղն աստարութեամբ 'ի ամաց
և 'ի պարանեաց արանց բարե
կամս, որով և աշխարհակալու
թիւնն ասորեստանի առ այն
ժամանակի վարիւր յայնսպէս
մեծաւ հաստարութեամբ :

բաղումս ամբողան

նմս խոստանալով և բաղումս
բարս արեւ արանց և որս
'ի փեղ ինչպէս և յաղեցն և

Եղն և ՚ի սուսեր աջողա-
ձեցք :

6 Բայց այլ վերակացուս
կարգեալ սասրեստանի ,
փոխէ զԹապաւորու Թիւնն
՚ի Սարս

10 Օ ի որպէս վերագոյն ու-
րեմն յստ աջին ճառսն
ամբատանեցոք զստ աջին
նախնեացն մերոց անխնա-
տասէր բարոց արարժակս :
այս հանդիպէ և սասա-
նոր : Բանդի և որք ՚ի հօ-
րէն Վարդ գող սնասորայ
զորձք , զրեցան յիւրեանցն
յիշողս Թեանցն վերակաց-
ուաց : Խի մերցն ոչ որս
պիտի ինչ խորհեցելոցն ,
մնացին նշանակեալ ՚ի վեր-
ջինսն : Վաս և Թէ ասիցեն ,
ուսալ՝ մեղ և նախնեացն
մերոց բազմաց այսպէս զը-
տանել զանուանս և ըզ-
գործս , ստեմ , ՚ի հնոցն
դիւանաց քաղզէացոց ,
ասորեստանեաց և Վար-
սից :

21 Իբր գործակալաց և վերա-
կացուաց աշխարհէս ՚ի նո-
ցանէ կացելոց և մեծաց
կողմնակալաց :

Վլուխ ԻԲ .

26 Վարդ Թազու որաց մերոց
և համար նոցանց որդի ՚ի
հօրէ աւնլով :

28 Վրդ այժմ՝ անցից ՚ի Թիւ
մերոց արանց , մանուսնդ
Թապաւորաց , մինչև ցտէ-

՚ի սուսեր աջողանեմագն
Քամարե :

Բայց վերայսցաւ զայս Թա-
լով փոխէ զԹապաւորու Թիւնն
՚ի Տարս :

զ ի որպէս վերագոյնն ուրե-
ցաւաջին ճառսն ամբատանե-
ցաւ զստ աջին մերոց անխնե-
ղն անխնասորակեր Բարոց և
տխարժակաց . այս հանդիպի և
սասրեսոր : Գանդի որք ՚ի հօրէ
Վարդ գող սնասորայ գրեցան
խարանց յիշողութեանց ՚ի
վերայնոցաւոց : Ինչ մերոցն ոչ
այսպէն ինչ խորհեցելոց՝ մնաց
աննշանակել ՚ի վերջինսն :
Վաս և ինչ ասիցեն սասոր՝ մեղ
նախնեացն մերոց գիտել զան-
ուանս այսպէս ինչ զբացմաց
և զգործս : Վեմ զհնոցն
որեւանաց քաղզէացոց , սասոր-
եաց և պարսից :

Եբրե վերայսցաւ և գործա-
լուաց աշխարհին ՚ի նոցանէ
վարդեաց , և մեծաց իւղնու-
նուաց աշխարհէս ՚ի նոցանէ
նացելոց :

Վարդ Թապաւորաց և էջնու-
նայ մերոց և համար նոցանց
որդի ՚ի հօրէ սասնլով :

Վարդ այժմ՝ անցից ՚ի Թիւս
որանց մերոց , մանուսնդ և
Թապաւորաց մինչև ցտէրու-

լրտ թխնն Պարթևաց
Վանդի ինձ այսորիկ
արք 'ի մերոյ թագաւո-
րէն սիրելիք :

34 և հոցա տեսու թեամբն
խրախճանալ , և յար-
դեացս վաանդից ապրիլ :
Առ վաղ արեմն վախ-
կա 'ի մէջ՝ պատահումն
այն , թէ արդեւք և վեճակ :
Իւայց արդէն առ Սարայ
թագաւորու թեամբն կե-
ցեալ ընկիք : պատկառոյ
արք այնորիկ զարոյ և զան-
ուանան 'ի ներքոյ դրոշ-
մեմք :

47 12 Նով մեր առաջին 'ի Վար-
բակայ պատկեալ

34 և 'ի ամանէ ասէ պատմա-
դիրն լինել զպզգն բազբա-
տանի , և հրատարի է :
Իւայց թէ սրբիկն ջան եղ-
եալ թագաւորացն մերոց՝
զնասա 'ի պաշտօն կոպն
խանարհեցոցանել , և կամ
բանիք և ոյք ոմանք 'ի ս-
ցանէ՝ ոյք աստուածպաշ-
տու թեամբ վճարեցին ըզ-
կեանս ,

48 6 մի այսպիսեաց յեմար բա-
նից հաւանիր .

ՊԵՆԻ ԻՊ .

20 Իւր յառաջ քան ըզ-
ձեռնարկին մեր 'ի բանս՝
որ յապագս մեծին Տղարա-
նայ :

Թեանս պարթևացո՞ւ քանի՞ն աշ-
տարի՞ն արք 'ի Ռեոյ թագա-
ւորաց են սիրելիք :

և հոցա որքան թեամբն զառար-
ձանալ և յարդեացս աղբի
զբանգիցս ալ վաղ արեմնէ կանոյ
'ի մէջ պատահումն այն թե-
արդեւք և վեճակ : Բայց արք և
առ օրորայց թագաւորու թեամբն
խոցեալ , ըստ նոյնս զներս աղ-
գի՞ն ածոյ զէպրգ թագաւոր-
րանս . զի Ռեոյ աշխարհե-
քնիցս պատահարք արք այ-
նորի՞ն զարոյ զանասանն 'ի թո-
ղանէ որոշեցոցոս :

Իսկ մեր առաջին վարբակայ
պատկեալ :

և 'ի ամանէ ասէ պատմա-
գիրն լինել զպզգն բազբա-
տանի՞ն և հաւատարի է :

Յազգոս Սոմեթայոյ :
Իւայց թէ որքնի՞ն ջան եղե-
թագաւորացն Ռեոյ զնոսս
'ի պաշտօն կոպն խանարհեցո-
ցանել . և էմ թէ քանի՞ն էմ
ոյք 'ի նոյնն որք աստուած-
պաշտու թեամբ վճարեցին ըզ-
կեանս ,

և՛ այսպիսեաց բանոցս և առա-
նիք յեմարթևանայ .

Իւր յառաջ քան զէպրգն
'ի բանն որ յապագս մեծն
Տեղարանայ :

25 Իւ ՚ի մտացոյ մն եկն ար-
դեւք յաղագոս Սենեքերէ-
մայ :

32 Յարոց զմինն յարեմայց
չարաւոյ բնակեցու-
ցանն :

36 և ՚ի սմանէ սերեայ լցին
զՍմնն սասցեալ լեառն :
Իսկ պերճքն և գլխաւ որքն
՚ի նոցանէ բգեշտու-
թիւնն արժանացան առ-
նուլ :

49 I ՚ի սմանէ տակ սրտաճգիրն
լինել զՄարտիրոս և ըզ-
Վստանիս :

ՎԼԽ ԻՎԻ :

11 Բայց անցոյք այսու հետեւ
և սրինչ յաղագոս Տեղբա-
նայ և որ ՚ի նմանէ գործք :

16 և զՅոյնն ո՛չ սակաւ ժա-
մանակս ընդ իւրե նուա-
ձեայ հնազանդէր : Այ-
գուահման մերոյ բնակա-
խեանս ընդարձակեալ

23 և յորդորիցի այսպիսի ար-
լինել : Մարտոյ կացեալ
զլուխ և արտ թլիւն ցու-
ցեալ զազգս մեր բարձրա-
ցոյց :

28 մ' թերս սուրոյ և արծաթոյ
և քարանց պատս ախանայ
և զգետոսց և պէտպէս
պաւնայ և անդամաց ա-
րանց հասակաց և կանանց
միանդանայն բազմացոյց :

Այն ՚ի հասարակութեան արք-
եաւ լին ան լինիցի յաղագոս
Սենեքերէմայ :

յարոց զմինն յարեմայց հիւ-
նեոյ Բնակեցուցանէ

և ՚ի սմանէ աճառմն և Բաղ-
ճառերս թիւնն լեալ լցին իւր
Սմնն սասցեալ լեառանն : Իսկ
պէրճագիւնն ՚ի նոցանէ և
գլխաւ որքն Բարեշ-
տուութիւնն ի սրտանն արժանու-
արեցան առնուլ :

՚ի նմանէ տակ պարսագիրն լե-
նել զարծրոսիս :

Բայց անցոյցս այսուհետեւ որ
ինչ յաղագոս Տեղբանայ :

և զՅոյնն ո՛չ սակաւ ժամա-
նայն ընդ իւրե հնազանդեալ
նուաձեալ : և զսահման մերոյ
Բնակա-թիւնն ընդարձակեալ

և յորդորեցի այսպիսի լինել
այբ արանց գլուխ : արտ թիւնն
ցուցեալ զազգս մեր Բարձրա-
ցոյց :

միւրս սոյնայ և արծաթ և
քարանց պատս ախանայ և
գետոսց և պէտպէս գաւնից և
անդամաց : արանց մեռնա-
գամայն և իմանց հասարա-
կայ Բաղճարոյց որով պէտքու-

որով ազեղագոյնքն իբրև
զգեղաւորս երևեկն սքան-
չելիք :

50

1 ե շերտաւորքն 'ի սոսեր
և 'ի տէգ նիզակի վաւ-
եայք . մերկքն վահանօք և
և զգետախք երկաթից պա-
րածածկեալք : Որոց 'ի մի
վայր հասերոց բաւական էր
անտիւն միայն և որ 'ի նս-
ցայցն պահպանակաց և զե-
նուց փայլմունք

6 իւզով և մեղաւ զհասակս
ամենեցուն պարարեալ :

10 երեր մերոյ աշխարհչի խար-
տեաշս այս և տղեքեկ ծայ-
րիւ հերոց երուանդեանս
Տեղբան :

Ծայրիւ հրոց

13 պարկեշտն 'ի կերակուրս և
լընդիւն , և 'ի խրախճա-
նու թխն օրինաւոր զորմէ
տակին 'ի հինոն մերս , որք
բավրտալն երզկէին , լենեւ
ամս 'ի ցանկաւ թխն մար-
մնոյ շտիւտոր . մեծբնասն
և պերճարան , և յամե-
նայն որ ինչ մարդկու-
թեան պիտանի : Աւ զե՛նչ
ինչ 'ի զիրս յայս արգեւք
կցէ բան սիրելի :

ՁԾ Կճաստան

21 զամենայն ուրոք կենցաղս
մասցն լծակաւ կշեկր :
Աւ ընդ լաւագոյնսն խան-
դայր և ոչ զնուասասն ար-
համարհեր :

30 կամ 'ի ձեռն ոյսպիսեայ
մերձաւորուն սէր հաստա-
տունս Տեղբան աւեւել :

Քոյնն իբրև զգեղաւորս երե-
ւելն գեղեցիկք :

և շէշտաւորք 'ի սոսեր և
'ի նիզակ վաւեայք . մերճն
վահանօք և զգետախք թրի-
ւեօք պարծածկեալք ուրոց 'ի մի
վայր հասերոց բաւանէն եր
տեւելն միայն որ 'ի նոյայն
պահպանակաց և զենուց փայլ-
մունք :

խաղով և թշուր զամենայն հո-
տալն պարարեալ :

ե՛րեր մերոյ աշխարհչի խար-
տեաշս այս , և ող զե՛րեկ թոյ-
րիւ երուանդեանս Տեղբան :

պարկեշտն 'ի կերակուրս և
լընդիւն , և տա խրախճաւո-
թեան օրինաւոր . զորմէ տակին
'ի հինոն մեր որք բաւրտալն
երգեկն լինեւ սմա և 'ի
ցանկաւ թխն մարմնոյ շտիւ-
տոր . ՁԾ Կճաստան և պերճա-
րան և յամենայն որ 'ի նչ մարդ-
կութեան պիտանի : Աւ զե՛նչ
ինչ 'ի զիրս յայս ուրոք բան
սիրելի :

զամենայն ուրոք զկենցաղ լը-
նդայն լծակաւ կշեկր :
Քոյնն խաղայր , և ող զարտ-
ալն արհամարհեր :

կամ 'ի ձեռն ոյսպիսեայ մեր-
ձաւորուն սէր հաստաւոր-
տունս Տեղբան պարարեալ :

ՎԵՐԵ ԻԴ՛

51

4 Դսան երկի զե կտակածա-
նացն Աջաշահոյ

Վսան երկի-զ է Զսոճանայ
Աջաշահոյ,

12 անգու Լ առնէր զՆարց-
ուածս, Գսան սյսպիւս ոյ
պատճառի. Թրպիսի Նար-
իք լուծանել հարսու-
ցութ, սակ, զկտայ սիրոյ
պարտկայնայն և Նայկա.
զինն բազմաբիւրու սրի :

Նարցնաւն

անգու Լ առնէր հարցոմն Վսան
սյսպիւսոյ պարճաւի ոլէ նը-
պիսի հնարիւր լուծանել Կարսու-
ցութ զ իտպ սիրոյ պատճանաչն
և հայտնանչն Բազմաբիւ-
րուսրի :

17 օրինակուս ս այսու լի որ
պատանն :

օրինակուս այսու-ի՞ տե որ պար-
լին :

ՎԵՐԵ ԻԳ՛

21 Թիւ սրպէս 'ի խիճի լե-
նելով Աջաշահոյ, զա-
ս աթիկայ իւր գիպուածն
տեսանէ սքանչելի երազով :

Թիւ սրպիսի խիճի լինելով
Աջաշահոյ զառաջ ինչոյ գիւ-
ղաաւծն պեսակէ սոսնցիւր
երազով :

27 լինել նմա 'ի սեռելնէ երա-
զոյն երևու թանալ 'ի քուն
գիշերոյ

լինէր նմա 'ի պեսակն երա-
զոյ, և երևու-թանալ 'ի քուն
գիշերոյ

30 ոչ յամէ բոս սովորու-
թիւսն կարգին 'ի ժամ
խորհրդակամութեանն .

ոչ հայ բոս սովորու-թիւսն
'ի ժամ խորհրդակամութեանն .

52

7 որոյ գագաճն սասակու յի
ստո նամանեաց թուէր պա-
սեալ .

Եր պարեալ

որոյ գագաճն սասակու-թեամբ
ստոամանեաց պարեալ

9 Աս 'ի նայել ինձ յեր-
կարազոյն 'ի լեռանն :

և 'ի նայել ինձ յերկարազոյն
'ի լեռանն :

22 և զնոյն ինքն վերին երեսս
յարկացս տեսանել զե-
զեցիկ և բազմազոյն շատր-
սանսք զարգարեալ : և
բզպակու լնն զմեզ զգլան
մեր հրաշատնակ տես-

Վեղիցոս և
Բազմաբիւր-
ս

և զնոյն ինքն 'ի վերին երեսս
պեսակել յարկացս, գեղեցիցոս և
Բազմաբիւրս յօրինեալ շատր-
սանսք : և զսասակոյն մեր
զլեռն հրաշատնակն պեսակեմ
'ի վերայ շատրու, և զլեռն յե-

Լեամբ 'ի վերայ կոտեալ .
և զես ձեւք հանդերձ բզ-
նոսա պատուեալ զսհիք
և խնկովք : Այլ յանկարծ
'ի վեր նայեցեալ , զայն
որ 'ի վերայ վիշապին հե-
ծեալ կայր , արծաւանման
սլացեալ թեզք անսի յար-
ձակեալ :

31 և յիս զարնպիրե եզեալ
յարձակումն ընկապոյ

34 մտակո սրեան 'ի վայր
հոսեցուցաք

6 ուստի և 'ի քրտանն սաս-
տիկ եղեալ վախեալ յի-
նկն քունն . և այսուհետև
նչ թուիմ կենդանի :

ՊԵՐԽ ԻԿ

26 ասացից և որ ինչ իմ յեա
աստուածոցն օգնականու-
թեան յայստիկ օգտա-
կար բան և մնամ թիւն

29 քան թէ որ 'ի ձեռն սի-
րոյն զգաւե՞ն որ խոր-
հեցի :

54 6 և կամ զմտերինն նորա և
բզկուտակալ զանձիք 'ի
նմանէ 'ի բայ մերկանալ ,
և այսպէս իբրև զան-
ջոր տղայ 'ի բառն առցաք

ՊԵՐԽ ԻԼ

21 և այս 'իմաստնոց արգեք
և հզորագ սնից :

հանքերէ պատուել զնոսա
դանիտ և խնկովք . և յան-
կարծիք 'ի վեր հայեցեալ զայն
որ 'ի վերայ վիշապին հեծեալ
կայր , արծաւանման
սլացեալ թեզք անսի :

31 և յիս զարնպիրե եզեալ
յարձակումն ընկապոյ

34 մտակո սրեան հոսեցուցաք

6 ուստի և 'ի քրտանն սաս-
տիկ եղեալ վախեալ յի-
նկն քունն . և այսուհետև
նչ թուիմ կենդանի :

26 ասացից և որ ինչ իմ յեա
աստուածոցն օգնականու-
թեան յայստիկ օգտա-
կար բան և մնամ թիւն

29 քան թէ որ 'ի ձեռն սի-
րոյն զգաւե՞ն որ խոր-
հեցի :

54 6 և կամ զմտերինն նորա և
բզկուտակալ զանձիք 'ի
նմանէ 'ի բայ մերկանալ ,
և այսպէս իբրև զան-
ջոր տղայ 'ի բառն առցաք

21 և այս 'իմաստնոց արգեք
և հզորագ սնից :

24 Լուկ 'ի ներքս ոչ զմտան
ա մեջէ դահաւ այսպիսւոյ
չարս թեան , Հալածեալ
լինին :

27 Խորհեցայ եւ Հաստատուն
և խորագոյն զտէրն՝ որէ
'ի միջ մեր՝ Հաստատեալ

55 2 զե յունձն առեալ Տեղբանայ
տոց զբոյր ի ր Տեղբանուհի
Մշաճակայ կնու թեան :

5 յա զարկէ գրոյր ի ր սրպէս
որէն է թագաւորաց : Օ սր օրէնք Թագաւորաց
առեալ Մշաճակայ , ոչ բոց
մտայն վասն նեղին՝ որ 'ի
սրաին ի րսմ՝ այլ վասն
դեղեցկու թեանն , առա-
ջին կարգէ կանանց ի րոց ,
և զչարս թիւնն 'ի ներքս
ստայն Հինու :

Գլուխ ԻԹ :

27 Բայց արդ ընտրելի է քեզ
այժմ՝ զմե յարցանէ . կամ
լինել եղբայրստէր և կոր-
ծանու մն իայտառակելի
յանդ իման Մրկաց յան-
ձն առնուլ :

56 6 զալ նոցա 'ի մտարանու
թիւն անստ թեան 'ի տե-
ղե միջոց սահմանաց եր-
կոցունց թագաւորաւնց .

10 և թէ ոչ և գէմք երկու-
ցունց Հանդէպ լինելին :

13 ոչնիչ յորոց խորհելն Մշ-
ճակ 'ի ծածկեր ծածկէ

Լուկ 'ի ներքս ոչ զմտան
ա մեջէ դահաւ այսպիսւոյ շա-
րսութեանն ածեալ լինին :

Խորհեցայ եւ եւ Հաստատուն
և խորագոյն զտէրն Հաստատե-
լի միջէ

չէ յունձն առեալ Տեղբանայ
տոց զբոյր ի ր Տեղբանուհի
Մշաճակայ կնու թեան :

չառարկէ զբոյր ի ր օրէնք
Թագաւորաց : Օ առ առեալ
Մշաճակայ , ոչ մտայն վասն
նեղին՝ որ 'ի սրաին ի րսմ՝
այլ եւ վասն փեղցիկութեանն
ստաջին ի րոց յանանցն ի րո-
ցէ , եւ զչարսութեանն 'ի ներ-
քսոց ստայն Հանու :

Բայց արդ ընտրելի է քեզ
մե յարցանել . կամ լինել եղ-
բայրստէր . եւ ի ր ծածան մն
իայտառակելի յանդ
յանցն առնուլ :

Քալ նոցա 'ի մտարանու
թեանութեանն : 'ի տեղաջ
մտայնաց երկոցունց Թագա-
ւորութեանց

Ելել ոչ եւ գէմք երկուցունց
Հանդէպ երկոցունց ի րոցն
երեւոյն :

որնիչ յորոց խորհելն Մշա-
ճակ 'ի ծածկէ ,

21 Աւ խաղայ ամենայն զօրս թեամբ իւրով զգողմամբք Մեզացւոցն Սքասանդ Հասանէ այնուհետեւ Աշտահայոց պատահել պատերազմու հայկազինն՝

հարէ ոտակ

27 Աւ այրպէս զերս իրացն հարկերս յարդարելոյ զի սպրեկելոյ ճար լիցի Տեղորոնս հետոյ : Ա պատահմանն այսորիկ ե ժամ մարտին մերձենայ : Բայց զպիւժ գրածահաստանն զիմ՝ ե զիւր զակաւորն ե զամենեկն թուլսր անդամովք համեմատն ե ՚ի զեղեցիկս թիւն աւարտեալ Հասակի :

էբր շէ ողջ մեջն

57 1 քանզի ՚ի լինել պատերազմինն նիզակաւ որպէս զքուր հերձեալ զերկաթ թամբ հանդերձն շանկերե զ Աշտահայ յընդարձակ տէգ նիզակին :

հարտին

4 արատքս զիւս մասն թորկցըն հանդերձ զինուան ՚ի դարս բերէ :

չէրո հասնն

7 վասն որոյ յերկարեալ քարշէրդարձ պատերազմին ժամն ձերս :

յերկարեալ քարշէ շ

ՎԻՄԻ 1 :

15 ե վասն Միտշայ սաւջին կեանն Աշտահայոց :

18 թէ զինի այսպիսի իրաց կուտարմանն՝ ա զարկի թուպաւորպէս զբոյր իւր Տեղորանուհի մեծաւ ամբոխի :

այսպէսաց իրաց իսորոքեալեանն թե՛ս հանդիման

եւ խաղայ ամենայն զբռնեամբ իւրով ՚ի խղճման Սեղապոց : Չարմի այնուհետեւ հարէ սանէ Աշտահայոց պատերազմու հարէ այլինն

չէ այսպիսի իմն զիւս իրացն հարկերս : Եբր շէ ողջ մեջն սպրեկել ճար շիցի Տեղորոնս հետոյ : պատահէ ե այն ե ժամ մարտին մերձենայ : Բայց գործ վե՛մ զքաջ նահապետն իմ եւ զքաջ նիզակաւորն ե զամենեկն Թուրս անդամս համեմատ ե զեղեցիկս թե՛ս աւարտեալ հասակի :

քանզի ՚ի լինել մարտինն նիզակաւ որպէս զքուր հերձեալ զերկաթ թամբ հանդերձն շանկերե զ Աշտահայ յընդարձակ տէգ նիզակին :

արատքս զիւս մասն թորկցըն հանդերձ զինուան ՚ի դարս բերէ :

վասն որոյ յերկարեալ քարշէրդարձ պատերազմին ժամն ձերս :

յարձակ ե վասն Միտշայ սաւջին լինն ինչ Աշտահայոց :

եթէ զինի այսպիսոց իրաց իսորոքեալեանն : չուղարկէ իսորոքեալեան զբոյր իւր Տեղորոնս հի մեծ ամբոխի ՚ի շարս

'ի Հայս :

և ոմբանի-

26 Իսկ զ Միտ շ զոտ աջին կի-
նքն Միգահակայ . . .
Հանդերձ պատանեկօք և
այլ բազում գերեօք . . .
բնակեցոցանէ յարե երկայ
տ սոց միճի յերկն՝ մինչե
'ի սահման Գաղթանն ,
որ են Տարբատ , Ոսկե-
ողայ , Գաժղոյնք , և որ
այլք առ եղերբ գեառն
դաստակերօք , յորոց մինն
է Սբանջունիք :

Իսկ զ Միտ շ զոտ աջին առա-
ջեալ էինն Միգահակայ կան-
դերձ պատանեկօք և բոցոտ-
ութեմք գերեացն . . . Բնաշե-
ցոցոնէ յարե երկայ ոտոց մե-
ծի յերկնն մեշեա 'ի սահման
Գաղթանն , որ է Տարբատ , ո-
մբ : Զողայ , որ զգոյնն : և որ
այլք առ եղերբ գերեացն պատ-
անեկօք , յորոց մինն է Սբան-
ջունիք :

58 2 որոյ զլուխն Միգանական ,

որոյ գլուխն ածրանն ոմանն է :

7 ասպարխօք զբնակո թիւն
մարդկան չափեցին , այլ
մանն ինչ և զծով և զան-
բրնակ 'ի յարեցածէն
մինչ ցարկմն ոմն Իսկ
պաշտօնեայս տայ Միտ շայ
'ի նոյն Սարայ :

պաշտօնեայն

ասպարխօք զբնակո թիւն մար-
դկան չափեցին , այլ և մանն ինչ
զծով և զանբրնակ , յարե-
ցածէն մեշեա ցարկմն ոմն :
Իսկ պաշտօնեայս տայ Միտ շայ
'ի նոյն Սարայ :

20 այլ և Միտ ազգայնն
զանայ ասեն թաջն որդ-
ւոյն Միտաշխի անդե
ասպարանից :

որդեմք

այլ և Միտաշխայնն ոմ գր-
ութեալ թաջնն որդւոյն Միտա-
շխի որդեմքն ասպարանից :

24 Մի և անշայ ասեն
Սարթեմի անիկնանն
զարատար իստար և ըզ-
ակց իստար թի ըարձիցն
Միգանայ :

հասարձի

այլ և անշայ Սարթեմի որդե-
մքն : զարատար հասարար
իստար և ըզակց հասարձի
'ի բարձիցն Միգանայն :

27 Եւ որդնն առաւել աս-
անօր զարմուցլո 'ի վե-
րայ մերոյ ճշմարտապատ-
մն թեանն , թի նոյն
յայտեցօք զանայտ իրո
վճարոց :

ոմարդեօք առա-
ւել

Եւ որդնն ոմարդեօք առա-
ւել ասանօր զարմուցլո 'ի
վերայ մերոյ ճշմարտապատ-
մնեանն , և թի նոյնն պար-
մեցառն զանայտ իրո վճարոց :

Պատիւ Ա՛:

59

6 Հաւատարի պատմել զբռն
և զառաջին Տեղբանն :

պարմաւ զարդար
և զբռն

Հաւատարի պարմաւ զարդար և
զբռն և զառաջին Տեղբանն

12

քանից ըստ իմ՞ քաջաց
ազգք բաջըն . խի միջաց քն՞
արպէս դէպ աւեր լծուիցի
կոչել :

բաջաց բաջն :

բանի ըստ բաջացն ազգնն բաջն .
Խաջ՞ միջոյն արպէս արկոյ ունի
բռնիցի ինչել :

15

ճշմարիտ է և ասելոյ մեր .
Ք, Ա՛ բամազդ որ ալլ՞ի կա
մեջսլան լինել Ա՛ բամազդ :

Հաւատարի է և ասելոյ մեր . ոչ
Ա՛ բամազդ որ : ալլ ՚ի իմե
ցօղուն լանն լինել Ա՛ բամազդ :

21

օժանդակ կամօք և յօժա
բու լի կամօք զԱ՛րբոս ունե
լով . զեշտանտ լի խնն Ս՛ա
բաց և Վարսից յինքն յա
վշտակեաց :

օժանդակ իմօժէ և յօժարո
լի կամօք : Ա՛րբոս ունելով յն
քնն զեշտանտ-լի-նն Ս՛արբաց
և Վարսից յալշտակեաց :

25

զարմէ ասն առասպելք .
Ա՛րբինք և րկին և և րկիր .
և րկինք և ծիրանի ծով .
և րկն ՚ի ծովուն ունք ըզ
կարմրիկ և զեղնիկն . ընդ
և զեղանն փող ծախ և յա
նէր : ընդ և զեղանն փող
բաց կանէր . և ՚ի բոցոյն
պատանեկիկի վազկը : նա
հար Տեր ունէր : ապա
լի է բոց ունէր մերտա . և
աչկու նքն է նա արեգակոն նք :
Օպոս և զղեղլով ամանց
բամբու ամբ : լուսք խի ա
կանծօք մերտը :

ընդ Բոցոյն
հնքո

զարմէ ասն առասպելք աշխար
նն : երկնք և րկնն : երկնք
երկնք : երկնք և ծիրանի ծովն :
երկն ՚ի ծովուն ունէր ըզ
կարմրիկն եղեգնիկն : ընդ եղե
գնն փող ծախ և յանէր : ընդ
եղեգնն փող բաց և յանէր : և
ի բոցոյն վազկը կարմրելով պ
պանեկիկ : նա հար հնք ու
նէր : ապա լի է բոց ունէր
մերտան : և աշտանն էին
արեգակոնն : Ա՛րբոս եր
գնելով ունն փող բոցով լուսք
մերտը է ինչ ունննն :

33

և կարի լին նմանագոյն
զՀերակելեայ նաշառակա
լի և անցն նոն և զղեղն :
Ա՛ռ ասին զա և ասա
աւածսցեալ : և անդ յաշ
խարհին Ա՛րաց զարտ չամի
հասակի կանդնեալ պատ
սկին զաշիք Ա՛ռ սորոս

և կարի լին նմանագոյն զՀե
րակելեայ նաշառակոն-լի-նն նմա
երկնելով Ա՛ռ ասն զա և
առառածսցեալ և անդ
ի վրաց աշխարհին իննգնեալ
չաի հասակին նարտ պարա-լին
դահիք : և սորոս ասն զաւ
Ա՛ռ հոգնիք . . . Խաջ՞ առաջինն

կն զարմը Ա՛նհունիք . . .
խոհ առաջին սորա Ա՛ր-
միգ . . . սորա Ա՛նն :

60 12 Ի՛նչ ի՛նչ ճշմարտացոյն ա-
նիմ՝ պատմել գեղ :

20 սրբ աշխատութիւնն ապ-
նապառ մեղ 'ի վերայ 'ի
քու մեղ ճատանեն չարքա-
սիրութեանէ :

29 Ա՛յլ զայտոսիկ յառաջին
մարգոյն մինչև ցրեղ առ
ժամայն պատմել :

61 1 զե սրգար ե բնուն ե առ
ժամայն սակնայնքն քեղ
կղեցին ասացեալքն :

7 Ա՛յլ ունիմք ասել , իմաս-
տուն կամ անհանձար առ-
անտը լինել մեղ հեռուն
պատկանատար կամ ի՛նչ զայ-
նոսիկ այժմ՝ ալիմն քզ
կնի հեղտնելով բանս :

12 ե թէ ի՛նչ սրբ 'ի շտերունէ
պատմին՝ թէ այն սրգեւք
սր վասն կղեականի պատե-
րաղմին

62 2 'ի Պարսկց առասուկելաց

8 քիժտն ե անճառնի առաս-
պելքն իցեն

10 մանաւանդ թէ ստաեւ
զանն անբանութեան , առ-
նես աշխատ

31 Ա՛յլ ասեա , թեղ պատ-
ճառս ապ անբանութեան
կոցա , ե զարգաւել զան-

սորա Ա՛րմար . . . սորա Ա՛ն-
հանն ,

նչ ի՛նչ ճշմարտագոյնս ունիմ
պատմել ճեղ :

սր աշխատութեան մեղ պատմ-
պառ 'ի վերայ 'ի ճոճմէ հա-
սուցանեն հարցափրութեան

ե զայտոսիկ յառաջին մարգոյն
մինչև ցրեղ պատմել :

զէ արարին նա
քնունն նա առ-
ճամն

զէ արարին բնունն առճա-
մայն սակնայնքն ճեղ եղ ինչին
ասացեալ :

ի՛նչ ունիմք ասել իմաստուն
անհանձար առանտը լինել
մեղ հեռուն պատկանատար
վասն ի՛նչ զայնոսիկ այժմ՝ ալիմն
զինի հեղտնելով բանս

ե թէ ի՛նչ սրբ 'ի շտերունէ պատ-
մին . այն՝ սր վասն կղեական-
նին պատմին պատերաղմին :

ասասուկելաց

'ի Պարսկց ասասուկելաց
քիժտն ե անճառնի ասասուկել-
քն

մանաւանդ թէ ասասել վասն
աճբատարութեանն ասանն աշ-
խատ

այլ ասեա մեղ պարճատառ
պառ պատմութեանն ասացա ե
զարգաւել զանպարտն : այլ պա-

63

1

ղորդան՝ ԱՅՍ ասցանք զայս-
տասիկ մանկականի քոյոց
տեղոց

13

Թէ և քեզ յայտնիկ ու-
րախտ Թիւն և կամ շահ
օգտու թեան

19

տա Վերբու թու նախնի ^{Եբբրովեան}
նոցա

26

Ղեկորքա Վիսիդայ ^{Ի պերայ}
բողոքականի գտեալ մն-
աներն

29

և ասէր՝ ոչինչ իւր ա-
ռանձին ուրք պարտինել
այլ հասարակաց . և ասե-
նայն ինչ յայնիկ և բան և
գործ . և ՚ի ծածուկ ինչ
նչ խորհէր, այլ զամենայն
յանդիման արտարս բերք
լեզուով զծածուկս սրտին

37

Աւայց և սեպն նորա
ասացեայն և անբարի բա-
րեբարու թիւնն . ԱՅՍ
բանգիտան զարանս ի հը-
ղոր և գեալ . յօժարեցաւ
ուսանել զկատարեալ շա-
բու թիւնն, և սրբ անկա-
րելիք նմարդէս զերա-
զայն ասացաք

64

5

հնարի այդպիսով ուս-
ման զանու թեան, և
հնարս և ցաւս ինչ յորս
վայնի ունել, և բազբաղել
չարասարս

լուսն շայտելի՞ ճանչանի՞նք քո
տիկոյ,

Արարարս-Թիւն ու ինչ ասցն
լնդ Վերբուղեյն հասարակն :

Ինչ և զ պարտիկ ուրախու-
թիւն և իմ շահ օգտու թեան :

տա Վերբու թու նախնի նոցա

Ղեկորքա Վիսիդայ, ՚ի սաղ-
ղեռանի գտեալ ճոպանի :

և ասէր ոչինչ իւր ասանիցն
տանս անել պարտէ, այլ հա-
սարակաց ամենեցուն . և ասե-
նայն ինչ նորա յայնիկ էր բան
և գործ . և ՚ի ծածուկ ինչ
նչ խորհր, այլ զամենայն
յանդիման արտարս բերք
լեզուով զծածուկս սրտին :

և այն է ասողին նորա ասա-
ղեալ անբարի բարեբարու-
թիւնն . ԱՅՍ ասցն է ասարակեաց խո-
հըր էղեալ յօժարեցաւ ասա-
նել և զ բարեբարու շարու-
թիւնն, և այսպիսի անիտելիս նմա-
նանիկ արդեո վերաբայն տա-
ցար :

հնարի այդպիսով ասանեքա-
նանի անարս, ցաւս ինչ
յորովայն անել իմալ իմաղէր շա-
բուսարս :

9 Այս ար որ զոտորեալ շա-
րա թիւն նիւ թէք, ուստ
ցանէք նմա 'ի սան և 'ի
Հրապարակս :

20 Քննե տաղտխանայ 'ի նը-
մանէ բազմա թեանն և Հա-
յածեղ , և վախճել նմա
'ի նախասացեալ վերին
կողմանն և 'ի ստասիկ
վարելոյն զնա՝ թօթախե-
ցաւ անբխ նորա 'ի նմա
նէ :

Յայս վստահացեալ վա-
րպացն զնա , Հանգեան
աւարս ինչ գտեղեցին :

65 1 ցանէք երկրորդ գրոց

8 Ա. Ս/ջակ պատմութիւն
Հայոց :

9 Թագաւորեալ Ա. Բշակոյ
և որդւոցն :

10 Թագաւորեցա ցանն զԱ. ա-
ղարշակ Հայոց աշխարհն :

11 Թէ որպէս միաբանեալ Ա. ա-
ղարշակոյ գլխաւն Հայոց :

15 և ուստի զնախարարաւ
Թիւնս սերեաց :

20 Աչւ թէ աւստի կղիտ ըն-
պատմութիւնս

24 և ձերբակալ առնել ընչ չ Ալեքս
Արիւստ :

36 Աչւ թէ որպէս Աստիկոս
ընդ գիւտեաց եղեալ Տիգ-
րանայ

և պոչս ստիպեալ ար զաւու-
թիւնն ինքնէր : ուստացանէր
նմա 'ի րան և 'ի հրապարակս :

Քննե տաղտխանայ 'ի նմանէ
թագաւորեանն . և միաբանեալ
մեծեցոսն և հալածեալ . և
վախճել նմա 'ի նախասացեալ
վերին . և 'ի ստասիկոցն . զնա
վարելոյ՝ թօթախեցաւ 'ի նմանէ
ստիպեանն նորա . յայս վստահու-
ցեալ վարպացն զնա , թագեան
աւարս ինչ գտեղեցին :

ցանէք երկրորդ գրոց
Թեմէ պատմութեան Հայոց :

Թագաւորեալ Ա. Բշակոյ և
որդւոցն :

Թագաւորեցա ցանն զԱ. աղար-
շակ Հայոց աշխարհն :

Թէ որպէս միաբանեալ Ա. աղար-
շակոյ գլխաւն Հայոց :

և ինչ ուստի զնախարարաւ
Թիւնս սերեաց :

Եւ թէ ուստի կղիտ ընպատմու-
թիւնս :

և ձերբակալ առնել ընչ Ալեքսոս :

Եւ որպէս Աստիկոս ընդ գիւտե-
աց եղեալ Տիգրանայ :

33 | Է տօ արէ ասպատակ 'ի
 66 2 | Պայեւսանէն :
 3 | Էւ լծէ գիւնրգ Անտոնինաս
 | Էւ բովն գիւմեայ 'ի վերայ
 | զօրացն շայրց : աւնտ
 | ՂՇ ամէն :
 6 | Չերբակայ արարեայ
 | Ղ Արտաւաղք Անտոնինաս
 7 | Յաղագս լծադատորա են
 | Արշամայ . . . և արձա-
 | կու մն շին բիւհանու :
 12 | Թաղաւորախ Արդա-
 | բու և մասնել բովան-
 | դակ շայրց ընդ հարկիւ
 | շաւմայեցեաց :
 15 | Է յիշատակս մն ոտկաւ տք
 | աղգի մերում լուսաւոր-
 | չին :
 36 | Յաղագս շինուածի Արտ-
 | անդաշտակ :
 67 2 | Լսելոյ Արտանդայդալն
 | Արտաշինի և դու մարեալ
 | զգըսն 'ի պատրաստու-
 | լծիւն պատերազմի :
 7 | Ըստաւորեալ Արտաշու :
 14 | Էւ լծէ սրպէս Սիբատ :
 | և զի'նչ յԱւանտ զօր-
 | ծեաց և բնակել Աւ-
 | տաղու :
 18 | Պատերազմ ընդ զօրս 'ի
 | մեաբանսն 'ի Վասէն :

եղ ինչ և բէնրի-
 քս

ԷՇ ամէն

Տերոյ

և աւանել ասպատակ 'ի պա-
 ղեպիկնէ
 և պարտանն ինչն և բէն-
 րեքեայ :
 Ելեւ զիւրգ Անտոնինաս բո-
 վն գիւմեայ 'ի վերայ զօրացն
 շայրց աւնտ ՂՇ ամէն :
 չերբակայ արարեայ ՂԱրտա-
 վաղք Անտոնինաս :
 Յաղագս թագաւորելոյն Աւ-
 շամայ . . . և արձակու մն-
 իննու փոյնայաղեքի
 Թագաւորախին Արդաբու և
 մասնել բովանդակ շայրց ընդ
 հարկու շաւմայեցեաց :
 Է յիշատակս մն ոտկաւ տք
 աղգի լուսաւորչին :
 Յաղագս շինուածի Արտան-
 դաշտակ :
 Լսելոյ Արտանդայդալն
 Արտաշինի և գումարեալ
 զգըսն 'ի պատրաստու-
 րեքեայ :
 Թագաւորեալ Արտաշինի
 Էւ լծէ սրպէս Սիբատ և
 զի'նչ յԱւանտ զօրծեաց և
 բնակել Աւտաղու :
 Պատերազմ ընդ զօրս 'ի
 մեաբանսն 'ի Վասէն :

68

22 Դասն Ա՛ս ա ի զինկց ասհմեց՝

29 Ա՛ս թէ զեանդ Տեգրան լիբջին՝

33 Ա՛ս թէ ա սալի զայս պատմէ՝

34 Օ յնագ ա որական ազգացրն՝ յորմէ ցեղք սրբթիւնն՝ սկան որոշեցան՝

38 Ա՛ս թէ զինչ ա սապելք Պատհլա կաց՝

I Խորարկ օգնու թիւն զբանալ ՚ի Փիլիպակ՝ զլմէ ՚ի վերայ Եւրասջի պատկըստ՝

6 Էնպարգս Փերմի ինանու ի պիսկպատին Աեսարու

10 Մատկու մն ազգին Սանգակունեաց յԱրասջիէ՝

15 որ վասն հարցմանն Սարկուի միայնու որի ՚ի Յազնաւանիւ՝

16 ա սալի ի զեանդ ազգ Մամիկանեանն՝

27 և թէ յայնմ ժամանակի ի զև զլուս վրկական վայտինն՝

33 Գարձ Արխատկայ ՚ի Անկիւյ՝

36 Յազագս վասն ճանին Տրդատայ թագ ա սրին՝ բնդ որում և սղբերդական մեղադրու թիւնն՝

Էն թիւնուս

յարգեծաւանի

Յազագս Աստուգնիկց ասհմէ

Լքէն զեանք Տեգրան մեր ընն

Լքէն ա սորէ ճշայտութի պարմէ

Ի թագաւորան ազգին՝ յորմէ ցեղք սրբթիւնան որոշեցանն

Լքէն զինչ սասապելք Պատհաւաց՝

Խորարկայ օգնանն գտեալ ՚ի Փիլիպակուս թիւն ՚ի վերայ Արասջի ի որոշայ Սասանայ պատկըստն

Ճազագս Պերմի ի նանեաց Էպիսկոպոսի Աեսարու

Արասարանն ազգին ճանարանեաց յԱրասջիէ՝

որ վասն հարցմանն Սարկուի միայնեցի յազգեւանիւնն

Էնէն որոսի ի զեանք ազգ Սամիկանեանն

և թէ յայնմ ժամ Էղեւ գեորգիսն ի աջինն

Գարձ Արխատկայ ՚ի Անկիւյ

Յազագս վասն ճանի թիւնն և գտարին Տրդատայ բնդ որում և սղբերդական մեղադրու թիւնն

69

33 Բովանդակեցան ցանկք
երկրորդ գրոց միջակ պատ-
ման թեանց

ԳԻՐԻ ԵՐԿՐՈՐԿ

ԲԱՆ

ՄԻՋԱՆ ԳԱՏԾՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐՈՅՆ ՆԱԽՆԵԱՅՑ

ՊԵՂԱԿ ԽԱՆՔԻՆՑ

32 աւելորդքն յայդ և 'ի
բազմա թիւն աճեցեալք ,
և միակն ըստ կարգի չե-
տեանայ 'ի թաղաւորու-
թիւնն :

35 և զաւելորդքն թողում :

70

6 զմի զորս թաղաւորեալ
բարեխոյնի Սելեկիս :

9 և կոչեցաւ Վրկանովք այ-
նորիկ աղայտ : Սորտ ախ-
րեալ ամս երեսուն և մի
թողա զթաղաւորս թիւնն
որդւոյ իւրում Վնտիսայ
անուանեցելոյն Սաւաէր
ամս ինն և տասն :

15 որ է 'ի զաւակէ Աքրահա-
մա :

ՊԵՂԱԿ Բ :

28 Այս տայ պատերազմ սաս-
ակի յոյժ :

33 և զգաղատացիս հարեալ
ընդ հարկիւ կացոյց և զթա-
ղաւորութիւնն արիացոց :

Բովանդակեցան գիրք երկրոր-
դաւորարձանեան հոյոց Թ-
Յայ :

Սովետի խորենացոյ թոն Թ-
Յայ պատճառեան թրոց նախ-
նեաց : Հարած երկրորդ :

աւելորդքն յայդ և 'ի մեծա-
թիւնն աճեցեալ : և միակն ըստ
կարգի կեդեանայ 'ի թաղա-
ւորութեանն :

և զաւելորդքն թողում :

Օ մի զորս թաղաւորեաց թո-
թիւնն Սելեկիս :

և կոչեցաւ Երկանովքայ , նորիս
աղայտ : Սորտ թաղաւորեա-
լ ամս երեսուն և մի թաղա-
ւորս յել խանութիւնն որդւոյ է-
րոսանորդոց անուանեցելոյն :
ոս արիկն ամս ասն և ինն :

որ էր 'ի զաւակէն Թրոսահամա-

և սայ պատերազմս սաս-
ակի յոյժ :

և զգաղատացիս հարեալ ընդ
հարկս արիկն : և զթաղա-
ւորութեանն արիացոց :

71

6 պատերազմն ընդ Վեմեար
և որդւոյն Վեմեարեայ
Անախանեայ .

8 և պատերազմեալ 'ի գե-
րու թիւն ըմբռնեցաւ .

10 ուստի և Արելիքն դէսն
կոչեցաւ .

15 պատահի նմա պատերազ-
մաւ յանձուկ տեղն .

17 որպէս յերակոնոսն պատ-
մա թեանց Հերոդասեայ
է ուսանել 'ի շորորդէ :

19 և կոչեալ զամն Եւբոպիէ ,
Պլուխ Պ .

31 ընդարձակեաց 'ի վերայ
սահմանաց իւրոց , և կար-
գս կենցաղականս , որչափ
մարթ էր , սահմանեաց աշ-
խարհիս .

35 որ 'ի զուակաց նախնւոյն
մեր Հայկայ և յայլոց :

72

8 որ և այժմ մեծ նախա-
բարութիւն 'ի մէջ աշխար-
հիս Վանդի այս Վազարաս
նախածեան ընծայ ըստ կա-
մաց մատոյց զենքն Ասորս-
րակայ յառաջ քան թզ-
պատերազմն Արշակայ ընդ
Սակեդոնացիսն , և սա 'ի
գրան արքունի : Իսկ 'ի
ծայրս Հայերէն խօսից կող-
մնակալ իշխան ըիւրոց և
Հազարաց յարեմաից կուսէ :

պատերազմն ընդ զեմեարեայ
որդւոյն զեմեարեանանեայ :

և պատերազմեալ 'ի պարտա-
թիւն ճարտեցաւ ,

ուստի և կոչեցի զանն ինչոցաւ ,

պատահի նմա պատերազմաւ յան-
ձուկ տեղն ,

որպէս յերակոնոսն պատմա-
թեանցն Հերոդոտոսեայ է սա-
սանել 'ի շորորդէն :

և ինչոչ զամն Եւբոպիէ :

ընդարձակեաց 'ի վերայ
սահմանաց իւրոց , և կարգս
կենցաղականս որչափ
մարթ էր , սահմանեաց
աշխարհիս :

որ 'ի զուակաց նախնւոյն
մեր , և որ այլոց :

որ և այժմ մեծ նախաբարաս
թիւն 'ի մէջ աշխարհիս Վան-
դի ոչ թագարաս նախածեան
ընծայն ճարտոց ընծայ ըստ կա-
մաց Ասորսրակայ յառաջ քան
պատերազմաւն Արշակայ ընդ
Սակեդոնացիսոց զքրութեանն ,
և սա 'ի գրան արքունի :
Իսկ 'ի ծայրս Հայերէն խօսից
կողմնակալ իշխան թիւրոց և
Հազարաց յարեմաից կուսէ :

Պատի Գ:

27 որ 'ի միջոցի աշխարհիս ,
արս անուանիս և քաջս ,
և զհոսնցն այն Ռաքարատ :

31 և Շարայի Տնունդք և
գաշարայ , և առ լեք սի-
սակի անան , և զհազմեանն
և զնոցա մերձաւորն :

73

I Աւատի միարանեալ բա-
բայր կազմ աշխարհիս , հա-
սանէ առ սահմանօքն իւրազ-
տեաց : Ռանդի Վաղեկայ ,
Պանդա , Փառազկայ , Մա-
ժար և այլք ոչ գիտելով
զհամպատեբազմն Արշա-
կայ , առ մակեղանացոց
պիտու լիւնն զՊարանու-
լ լիւն գաշանցն հաստա-
տուն պահէին :

զհամբար

Պատի Ե:

20 վասն որոյ յարգարէ կամու-
կամ ազանայ և մարկիւ-
ղեկեան զիւրոյ կողման ճա-
կասն , հասանէ յանդու-
զըն յարձակմամբ :

24 զՂԳ մարմնոյն և ոյժ սաս-
տիկ ունելով :

26 ոչ սաստիկ ինչ թուով ,
ասպատ յիբիլը արկանէր
արս ընտիրս և քաջս

34 և աշտիւ հարեալ սո-
տակին գքաջն , և զգորն
առաջն արարեալ 'ի վա-
խուսս գարձաքանէին .
բազում վտակս արեան հե-
ղեալ , զիբիլին առդանէին
իբրև հեղեղք անձրեաց :

որ 'ի միջոց աշխարհիս արս
անուանիս և քաջս , և որ սո-
սանէ սահմանօքն արդարաւորն ըս-
տեցեալն Ռաքարատ

և շարայի Տնունդք և գա-
շարայ , և առնելէր սիս-
ակեանն , և ոչ ոք մեղմունն և
ընոցայն մերձաւորն :

և սաստի մարմնեալ զմարմնս
աշխարհիս , կտանէ առ սակ-
մանօք իւրաքանց . բանք լազե-
կեաց , որստոս , մախն , ժառա-
գեաց և այլք ոչ գիտելով ըս-
տուսն արարելովն Արշակայ
առ մակեղանացոց պիտու լիւնն ,
զմարմնեալն արաշանցն կտա-
րարուն սոս մախն արարելուն
արանէին :

վասն որոյ յարգարէ կամաւ
կամ ազանայ , և մարկիւղեկեան
զիւրոյ կողման ճակասն և
հասանէ յանդուզըն յարձակմամբ :

զՂԳ մարմնով , և ոյժ սաստիկ
ունելով :

ոչ սաստիկ ինչ թուով արարատ
յիբիլը արկանէ արս ընտիրս քաջս

և աշտեալ աշտեիս զգաջն
սոտակեանն . և զգորն առաջն
արարեալ 'ի վախուսս գարձա-
քանէին . բազում վտակս արեան
հեղեալ զիբիլին առդանէին
իբրև հեղեղք անձրեաց :

ԳԼԵԼՈՒ Գ .

11 Աչ աչս աչսպէս կատարեալ , կարգէ զկողմանս Մաժարայ ե զպնդացիս ե զեղիբացիս , դառնայ առ սատրոսաջն Պարթաբայ ընդ մէջ Տարայ 'ի զԵջնն ե 'ի մասախուլուտ տեղիս մայրեացն ե 'ի լուսաւէտս .

22 ե զջերմութիւն Աղայ 'ի մարմանդս այդեաց ե բուրաստանեաց . այլ խարեմաստ վասն սիրելի առնն յայտնի զբեւ զամենայն ե մանրապատում . զե սոցի միայն զտեղեան նշանակելով , զՏաւատախն ե զԾն 'ի բաց Թողեալ ,

26 Աչ սատ կոչեցեալ զվայրենի եկամուտ ազգն , որ 'ի դաշտն Տիսխայ ե որ զսատրոսով մեծի լեւրինն Աստիսայ , ե որ 'ի Տովթաս կամ 'ի ձորս երկայնազագս խորացեալս , 'ի լեռնէն որ զՏարաւով իջեալ մինչ 'ի դաշտարեւանն մեծ պատուէր տալով զատղախութիւն ե զմարդադաւուրութիւն 'ի բաց քեցեւ յինքեանց .

75 I Աչ ինքն արձախեալ զարեւանայ բայմութիւնն , իջանել 'ի տեղիս խոտուէտ մերձ 'ի սահմանն Շարայի , զոր Տինքն Անվայտ ե վերին Բասեան կոչելն . խկ յետոյ վասն Տաւատաճին Աջնդուր Բաղկարայ Անդայ բնա-

Աչ աչսպէս կատարեալ կարգէ դասմանս Տարայ ե պնդացայ ե որ զեղիբացիս , որտանայ դասեմեառ տա ստորորով պահարեայ 'ի Տեջ արայ , 'ի Քիւճին ե 'ի Տաւատախուտ տեղիս Տարայ , ե 'ի լուսաւէտս .

ե որ զջերմութիւնն Աղայ 'ի Տարմանս ոչնէտայ ե խորաստանայ . այլ խորեմաստ , վասն սիրելի տանն յայտնի զբեւ զամենայն ե մանրապատում . զե սոցի նշանակելով միայն զտեղիւնն հաստատել ե զԾն 'ի բաց Թողեալ .

Աչ սատ կոչեցեալ զվայրենի եկամուտ ազգն հեռուայ , ե որ զստորորով մեծի լեւրինն կամ 'ի սատ ե որ 'ի հովիտն կամ 'ի ձորս երկայնազագս խորացեալս , զարտուով 'ի լեռնէն 'ի վայր մերձ 'ի ստորագետնն մեծ իջանէն . պատուէր տալով զատղախութիւն ե զմարդադաւուրութիւն յինքեանց 'ի բաց քեցու .

ե որ ինքն արձախեալ զարեւանայ բայմութիւնն լեռն 'ի տեղիս խորաստանայ մերձ 'ի սահմանն շարայ , զոր հինգն տեղայայ ե վերին բասեան կոչելն . խկ յետոյ վասն հաստաճինն մարտար բուլ զարայ , մարտ բասեանով 'ի տեղիսն , յանտնն որտանն տանեցառ վանտար .

կեղտ 'ի անդին , յանուն
նորա անուանեցաւ Վան-
անդ :

8 Իսկ 'ի ցրտանալ Հիւսիսոյ
'ի դառնահաստ փշեկոյ ,
կտալոյ իջանէ 'ի գաշտն
մեծ . և անդ զափամբ մե-
քին մեծի ըսնակի 'ի անդ
ւոջ :

Գլուխ 12 :

20 Հորինուած թագաւորու-
թեանն և թիւստիք ըզ-
նախորարու թիւանն ըազ-
մացոյց :

22 Այս գլուակ մեծ :

37 զգրասերմարդարեան և բեք-
տակին մարտակալ ամեկ
յարժամ յարքա նիս և 'ի
տանն թագաւորին շրջեցի .
Այս զգեցտ ցանոյր իւր ըզ-
նեակս 'ի զուակաց քունա-
նացոց , անունն կուէ ազ-
գին զնթումնիս . Այս թիկ-
նապատն իւր
և զլուխ նահապետ նոցա
զԱզգիազ սնն :

76 9 Թորոյ որդի եղեալ Վարժ ,
յանունն նորա անուանի ազ-
գբն :

14 ասպն սե նախարարու թիւն
քին արեղէն և զարեղէն :

17 Թագաւոր զառասպելեացն
բաշտըանս : Ընդաշտանս

20 զիսեմ զՂաւանիկոյ զինն
ուսիս , որ առաջի թագաւո-

րակ 'ի ցրտանալ հիւսիսոյ և 'ի
դառն հաստ փշեկոյ , խոցոյ լ-
ջանէ 'ի գաշտն մեծ , և անդ
չափամբ մեծն թեթիք 'ի
սեղալ

() շրինուած թագաւորու-
թեանն և թիւստիք ըզ-
նախորարու թիւանն
ըազմաց :

12-րդ գլուակ մեծ

չիւեր ճարգարիտն երեքսնիւան
ճարգարու ամեկ յորժամ յը-
տանն 'ի քան թագաւո-
րին շրջեցի : Այս շեկ-
ցոցստոյ իւր ընտուս 'ի քոտ-
իկ քանանացոց , և անան իւ-
ջն աշտին փնթումնիս , ոչ փոքեմ
է 'ի ազգապատ . և թիւնոցանս
իւր . . . և փլուխ նահապե-
տութեան նորա զճագ թաշտն :

որոյ որդի եղեալ ճարգ , յանուն
նորա անուանի ազգն :

ասպն և նախարարութեանն
փոթեղեանս և աթեղեանս :

Թագաւոր զաստապելացն ըազմա-
ճանս

փիսեմ և զՂաւանիկոյ , փինն
ուսիս , զարժանի թագաւորն

ընկապարտանք զընդոց լինի:

25 Ընդ որ կարի զուարճացեալ,
տակն: Ապարդանի կատգե
'ի թիւ նախարարութեան
ազգաց մեծապէս: Այս են
այս երկու տակնք 'ի գա-
ւաիէ: Սենեքերիմոյ, արծ-
բուհիս և գրուհիս:

39 և զհասկնուհիս զազգեալ
կիրս և բազմակալս յու-
ղագս 'ի մայրիս բնութեւոյ:

35 Այս գունդս և պահագանս
գրան արքունի պատարտ-
ան զարտս: զմե մի իւրա-
քանչեւ րփտեղլոք 'ի նոյն
հին զարմեց թագաւորացն
որ 'ի Հայկոյ, որ ընդ
ժամանակս ժամանակս ժա-
ռանդութեան 'ի հարանց
ստացեալ զեւղս և գաս-
տակերտս: Ասկ աստ աս-
րեմն պարոնց թագաւորս
թեանն սրպէս լեւծ', յայ-
լոց յարսցեալ գունդս և
ստանն անուանել:

77 6 Թէ վասն ընդդիմութեան
իրեք լինելոյ շխտեալ և
'ի բաց ընկեցեալ զազգն:

8 Այս աստ լինն հաստատ
'ի զարմեց թագաւորացն
ստաջնոց, որպէս և այժմ
'ի Արաց աշխարհին, որ
Աբիստուզն կոչի:

12 և նահապետ նոցա զՀայր
իշխանն մասին Արարգա-
պատականէ մինչև Կոստա
և Ասիստուան: Իսոյց
Թէ սրպէս է և ուր սորս

պարտարել ընդելլիս:

Ընդ որ կտակ մեծապէս սար-
մապեալ մեծապէս թար-
գակ կտակ 'ի Այս նախարարս
թեան ազգաց: Այս են այս եր-
կու տակնք 'ի զուարճեալ
եկեղեցիաց: արծբուհիս և գր-
ուհիս:

ևս զնահապետս թագաւորս
յազգեալ 'ի մայրիս բնութեւոյ:

Այս գունդս և պահագանս
գրան արքունի կտակեւ զարտ:
ընդ մի իւրարմեցելոք թեարեւ
ժողովել 'ի նոյն հին 'ի զար-
մեց թագաւորացն: որս 'ի մե-
րոց նախնայն կայոյց որ թան
ստանն անուանել: որս ընդ
ժամանակս ժամանակս թա-
գութեան 'ի հարցն ընկեալ
ժեպոս և ստաջնոցս:
Իսկ աստ արքունի պարոնց թա-
գաւորութեան այլս անաս յա-
բացեալ գունդս: և ստանն
անուանել:

ևս թէ վասն ընդդիմութեան
իրեք ապագոս, շխտեալ և 'ի
բոց ընկեցեալ զազգն:

այլ աստ լին 'ի զարմեց թագա-
ւորացն աստ լնոց կատարեալ:
որպիս և այժմ 'ի վրայ իս-
խարհին որ սեղեմաւն ինչի:

ևս նահապետ նոցա զՀայր
թեան, մասն ինչ յարարարեալ
մինչև Կոստա և Կոստան:
ևս նահապետութեան այլեւ
ստ մեծարոց: Եսոյց թէ որպէս

Իրոց անցին անյիւշտակելէ,
ես սչ զիտեմ:

Քչլուխ Ը:

21 Երկրորդ Թագաւորսն
լինել 'ի գաւակէ Մ. շրջա-
հակայ Մարաց Թագա-
ւորին:

23 Բայց յեւ կարգելոյ ըս-
տուն թագաւորին, երկ-
րորդ Թագաւորս թեանն
լինել 'ի գաւակէ Մ. շրջա-
հակայ Մարաց կելոյ Բարցոց Բաթմարի
Թագաւորին, որ այժմ
Սուրացանդ կոչեն,
'Քանզի սչ ասեն նահա-
պետի ազգին՝ Սուրացան
տէր, այլ մարացոցն տէր:

28 Եւ յարեւից կողմանէ զե-
զերք հայկական խօսից կող-
մնակալս, զերկու ցեղից
նահապետս թեանցն՝ սի-
սակեան և կաղմայն, զս-
բոց զանուանան յառաջնում
ճառին կարգեցար:
Յետ սորս մեծ և անուա-
նի և բարմարեւր զարե-
ւելից հիւսիսոց կողմանն
կարգէ կողմնակալութիւն
զայր անուանի և յամե-
նայն զործ մտաւորութեան
և հանձնարոց առաջին,
զՄ. ան. առ մեծ գեղտովն,
որ հատանէ զըշտոն մեծ,
որ անուանի կար:
Բայց զայս գիտեալ, զեղզ-
ցեղս զայս մեծ և անուա-
նի մտացումն եղև մեղ
յառաջնն մատենին, յիշա-
տակել զգունդս սիսա-
կան:

Իսկ ուր սորս իր անյիւշտա-
կելէ, եւ սչ գիտեմ:

Մ. յի թեալայրեւելան շիտ
յորինսին:

Բայց յիւ կարգելոյ պտան թա-
գաւորին, երկրորդ թագաւո-
րութեանն շիտեր 'ի զառակեց
ածրակակոց Բարցոց եղելոց թա-
գաւորի, որ այժմ Բարսղեանդ
կոչեն. քանզի սչ ասեն նահա-
պետայն զպէին Բարսղեան տէր,
այլ Բարսղոցն տէր:

Եւ յարեւելոց կողմանէ զերկրի
հայկական խօսիցս՝ կողմնակալս
թեւորս որս զերկուս 'ի ցեղից
սորոց նահապետութեանց, ըս-
տեալ անուանս, եւ որ 'ի կար-
մեաց անունն, զսրոց զանուանս
'ի թեւմ 'ի յառաջնութեանց
ասացեալ ճառիցն կարգեցար:
Յետ սորս մեծ եւ անուանի
և թարմաթիւր զարեւելոց հի-
սիսոց կողմանն կարգէ կողմնո-
ւորութեան. զայս անուանի 'ս
և յամենայն գործ Բարսարա-
թեան եւ հանձնարոց եւ գոր-
ծոց պատերազմ եւ խորհրդա-
կանութեան ասալին. զստան
մեծաւ գեղտովն, որ հարսնէ
զարտչին մեծ որ անուանի կարս:
Բայց զայս գիտեալ, զի զցեղս
զայսոսիցն մեծաւ մեծ եւ անուա-
նիս Բարսարաթեան տէր յա-
տարեւան Բարսեւիցն յիշտարեւել-
ութեան որ 'ի սիսակոց:

78

6

'ի դեռայն Արարուայ մին-
չե ցամուրն՝ որ ասի Հօգը-
նարակերա . և աշխարհն
յանուն քաղցրութեան քա-
րուց նորա կոչեցան Ազու-
անք .

11

'ի սորա զուանի՛ն ասեն սե-
րնայ զազգ աւանցաւոց և
զարգմանացոց և ճովդե-
ացոց և զարգարացոց ի՛շ-
խանու ի իրնն :
Իսկ Վուշարայ, որ յորդ-
ւոցն Շարայի, ժառան-
գեաց զԼեւան մ'Թին

24

զոր անեալ Աղեքանդրի,
Թողեայ ի իսան 'ի վերայ
գերու Թեան

27

Մեծազօրն Արարագոռ-
նասր բանագոյն կը քան
զԱրարիկն . . . և վանեալ
խորտակեալ ընդ ձեռամբ
նուանէր . և զմասն մի 'ի
նոցանէ յաջակողմն Վան-
զոս ճովու յարեմուտու ա-
րեալ բնակեցու ցանէր :

35

Իսկ զայր խոճոսողեղ
և բարձր և կողաարանձն .
. . 'ի Հոյկալոյ թոսանէ,
Տորք անուն կոչեցեալ :

79

7

որպէս պարսիկք վասն
Ռասաունայ Սաղճիկն հա-
րիւր և քանն փոլոց ոյժ
ասեն ունէլ : Քանցի կա-
րի իմն անյարմար թոմե-
ին նմա երգ բանիցն վասն
ուժեղութեանն և սրտեայ
լինելոյն . որում ոչ Սամ-
անի և ոչ Արարիկայ և
նչ Սաղճիկն յարեալեն

'ի գեղայն երասխայ մեջն
չարմն որ իսկ հոռեարարե-
րա աշխարհն յանուն քաղցր-
ութեան քարայն որ անուանե-
ցաւ աղուանիք

'ի սորա զուանից ասեն սերբեւ
զարմն օրեալոց և զարմա-
նացոց և ճօրացոց և զար-
գարացոց ի իսանութեանն :
Ինչ գուշարայ որ յարագն
չարմն՝ ժառանգեաց հոռեար-
բնութեանն իբրայ զԼեւան
մ'Թին

զոր անեալ աղեքանդրի Թո-
ղա - ի իսան 'ի վերայ գերու-
թեանն

Մեծազօրն նախագործոսոր
աւճեցաւոյն կը քան զԵրարիկն
. . . և վանեալ վանեցեալ
ընդ ձեռամբ նուանէր . և ըն-
մասն մի 'ի նոցանէ յաջակողմն
պանոս ճովու պարեալ քեռ-
էնոյն ցանէր :

Իսկ զայր խոճոսողեղ և բար-
ձր և կողաարարայ անձն . . .
'ի Հոյկայ թոսանէ, որորք
անուն կոչեցեալ :

որպէս և պարսիկ վասն աս-
րանայ առճի՛ն և ի փոլոց ու-
ճեւ ասեն . ի որի անմասագոյնն
թոմն և նմա երգ բանից վասն
աւճեղութեանն և սրտեայ լե-
նելոյ . որք ոչ սահմանի և ոչ
երբարիկայ և ոչ առճի՛ն, նը-
մանն այն զարայք :

այս զրոյցքս :

13 ուր ո՛չ գոյր գեղու թիւն ,

և ճեղքել քսա կամաց . . .

և բերել ընդգամբք . . .

Իւլ յեղերս ծախն Պանտսի գիպել նաւաց թըշնամեաց . . . և 'ի խաղալն նոցա 'ի խորն իբրև ասպարէզս ութ , և սա ոչ ժամանեաց նոցա . առնուս ասեն , վէմն ըլրաձևս :

25 և այսպիսեաց զրուցաց արժանի : Իւյց զինի գորս

հաստատէ զմեծ նահապետու թիւնն Օտիաց

31 'ի բնակչաց գտեալ պերձազոյն ,

տեարս կարգէ յանուն շինից և գաւառաց կուելով :

37 Օսա կարգէ սակաւ արամբք պահել զլեռանն որսալ զքօշոն . որք անուանեցան Սիլուսիք :

80

8 և անուն կոչէ վահնունիս

10 կարգէ 'ի նոյն անուանստանս :

Իւլ զՇարաշան 'ի տանէ Սանասարայ հաստատէ ըղեշլս . . . զգաւառս պարգեւելով զԱրձան որ շուրջ զնովսա :

12 ո՛չ զխտեմ , թէ յանուն արանցն զգաւառն անուանեն ,

29 թողուլ զօրէնս հրէուր , և պաշտել զմեհեանս .

ուր ո՛չ գեղաթիւն ,

ուր ո՛չ գեղաթիւն ,

ուր ո՛չ գեղաթիւն ,

ուր ո՛չ գեղաթիւն , և ճեղքաւ ըստ նամաց . . . և յերել էրանգամբքն . . . և յեղեր ծովուան մեծի պնդոտի որից էալ նաւաց լեշնակեացն և 'ի խաղալ նոցա 'ի խոր իբր ասպարէսս ութ և սառն : և սա ո՛չ ժամանեալ , ասնոս ասին զիմն թուրքալուս

և այսպիսեաց որժանաւոր :

Իւյց զինի գորս հաստատէ զմեծ նասարաթիւնն ծագաց

'ի բնակչաց գտեալ պերձազոյն ,

տեարս կարգէ յանուն շինից և գաւառաց կուելով :

կարգէ զոս սակաւ արամբք պահել զլեռանն և որսալ ըզքօշոնն , որք անուանեցան որլնունիք :

և անուն կոչէ վահնունիս :

կարգէ 'ի նոյն անուանստանս :

Իւլ զշարեշան 'ի տանէ արսարայ հաստատէ թղեաշլն մեծ գաւառս պարգեւելով զարջն : և որ շուրջ զնովսա :

ո՛չ գիտեմ թէ յանուն արանցն զգաւառն անուանեալ

Խաղալ զօրէնս հրէաթիւնն և պաշտել զիմաս

81

34 Առ օրէնս իմն հաստատէ՛ր
'ի տան թագաւորու թեան
խորշ,

8 Հրամանն սայ քաղաքացեաց
մարդկան արդոյն պատախ
լինել քան զգեղջկաց,

23 Առ միայն զառաջին որդին
խոր . . . պահէ առ խոր
'ի համար թագաւորութեան,

20 Առ եղև այս յայնմ հետեւ
և առ յայոյ օրէնք 'ի մէջ
արշակունեաց,

31 Բայց Աղարշակ յեռայսպիսեաց
արտ թեանց և բարեկարգ
ութեանց 'ի ՍՏբին,

Պատիւ թ.

82

11 և հշանակ եթող յեզեր
ծախուն մեծի զնիզակն իբր
զքոյւրատէր որ էր արեամբ
զեանոց մխակ,

19 'ի սորա առբս աղմակ
մեծ յեայ 'ի դառն մեծի
լերինն լիաւատ յաշարհին
Նա լղարայ,

Նանս թու թին

Յերկրորդ օրինակին տա
անն մի թուղթ պակասի

Պատիւ թ.

84

7 Որդի Պատայ, որ 'ի զաւակն
Պաանկայ, որ 'ի Պեղամայ,

և օրէնս իմն հաստատէ՛ր թագաւորութեան իւրոյ.

Հրամանն սայ և քաղաքացեաց
մարդկան իւրով և պատխանել
առաւել քան զգեղջկաց.

Առ միայն զառաջին որդւոյ
խորոյ . . . պահէ առ խոր 'ի
համար թագաւորութեան,

Առ եղև այս յայնմ հետեւ և
առ յայոյ 'ի մէջ արշակունեաց

Բայց Աղարշակ յեռայսպիսեաց
արտութեանց և բարեկարգութեանց
և բարեկարգութեանց 'ի ՏՏբին,

և հշանակ եթող յեզեր մեծի
ծախուն զնիզակն իւր տանն ըս-
թարատէ՛ր, որ արեամբ զեանոց
տանն յեթակ է.

'ի սորա առբս աղմակ մեծ
'ի գօրն մեծի լերինն լիաւատ
յաշարհին Նա լղարայ.

որդի Պատայ որ 'ի զաւակն
Պաանկայ գեղամայ,

10 և շէնտ պարզեւեալ նմա
առ անբարոսան գեառոյ,

ԳԼՈՒԹ ԺԻ

22 Կարողն Լ՛րատելի յա-
րեմն առ և ձերբակալ առ-
նի, զ Կրիւսոս և աւարեկ
բնձեռեկ անայց զպատ-
կերս կուց:

զ Կրատ

29 Կարող յարեմն առ, և
ձերբակալ արտերալ ըզ-
Կրիւսոս թագաւոր ին-
դացոց: Լ՛ր զաւար Ե՛ր-
տիս պրճաւանայլ ալիզօժ
պատկեր զ Լ՛րտեմիկեայ
և զ անբարակեայ և զ Լ՛րպո-
ղոնի:

85 14 անազնի իմն աղմուկ լեալ
շեթեթից, բարկն թեան զօ-
րացն զմիմեանս կատարեալ

17 բայց և յճուրդայ առեալ
պատկերս զ Լ՛րտի:

ԳԼՈՒԹ ԺԳ

32 Լ՛ր զարձեալ պատմի առ-
արկաթ իւնն Կրիւսեայ

էրեբեթեալ

86 13 Իշխեաց թերայ և բա-
րեւոնի, և ճե ընդ Լ՛ր լեա
ղեւտանեալ, զլիւրականն
ստատկեաց զպարս, . . . և
յառ սօքան Ե՛րտեա հա-
սանեւն Ե՛րտարիկէ զղե-
կին քարողեցաւ:

զնոր ալեոս գեոր
ըլեթեմեանն

չարտիկէ

21 քանդի նոցայն ո՛չ փոշոյն
մարտը երկեր ըլլառ առ ըն-
ջեանն,

և շէնտ պարզեւեկ նմա զհրատ
արան գեորոլ

Կարողն արատելի յարե-
մն առ և ձերբակալ առնել ըզ-
Կրիւսոս: Լ՛ր աւարեալ ըն-
ջեալ հայց զպարզեթր Լ՛րացն:

և իտպայ անոս յարեմն առ,
ձերբակալ առնել զ Կրատ և ըն-
թեպարոց: և զաւար յարեմն
արեւմտայլ ալիզօժ պարզեթր
զարթեթայ պից և զնեթրալեաց
և զպարզեթր:

անգիւն իմն աղմուկ լեւալ
շեթեթից, և թարմաթեանն
զնայն զթեմանս կատարել:

Բայց յեւրպայ առեալ ըզ-
պարզեթր զարեթր:

և զարջեալ պարթե առարթեալ
Լեւանն էրեթեթայ

Իշխեաց Թեթայ և Թեթե-
լեթայ, և ըն ընդ ալեոս գեոր
անոցեալ, զ Լեթեթեթեթեթ առ-
պարթեայ զպարս . . . և յառար-
թան զտեթ հասանելն յարարե-
լիկ արդեթեթ քարալեթայ:

քանդի նոցայն ո՛չ ի թեթայն
մարտը երեթեր ըլլառ արանն ընանն

24 Ա՛յ փախտեայ համբուս-
բեր լիւդացւոցն թողեալ .

26 Ա՛սն սորա և ո՛չ ուխք
զգեանն ստուարացոյցն ,
արբամբն 'ի ձեռնային
նուազութիւն իջոցանե-
լով . վասն զի և զթուոցն
եցոյց տկար՝ բազմութեամբ
զորացն , . . . ընդ այս
նչ հպարտացեալ , այլ
արտասուեաց ասելով . Ա-
ւաք փառացս անցաւորի,
Պարէ և Պամաքոս այս .
պէս . Խարկանք լինէին
հպարտացելոցն իւգաց-
ւոց Պրիւսեայ Պիւթիայ
հարցունկն պատասխանելով :

առիկայ

87

II Պարէ և Փղեգոնիոս . Լ-
մինոյն թագաւորաց հուժ-
կու եղեալ պարթեան Լււ-
տաշէս , և ո՛ւ միայն զ իւ-
գացիս վանեալ և զ Պրիւ-
սոս կապեալ , այլ յԵւ-
լէպոնդոս և 'ի թարա-
կէ գտարեբացն վսխեաց
զբնութիւն .

ժողովանոս
չլիբեայցն

18 Պործանեաց զլակեզեմնա-
ցիս , փախոյս զվսկեա-
ցիս , զպկիացիք անձնա-
տուք եղեն , բիւտացիք
մասն են 'ի կազմածոյ նո-
րա . առ հասարակ նմա
Նշլապա մատուցանելը զա-
հրն :

զլակեզեմնացիս
ղեկեացիք

24 ո՛չ այսպիսի կիրս կրեաց
Պարեհ 'ի սկիւթացւոցն
պահուստ ,

դատահոս

նչ փախտեայ համբուսեբ 'ի
լիւբեայցոյ թողեալ .

վասն սորա և ո՛չ ուխք ըզ-
գեանն ստուարացոյցն արբ-
ամբ 'ի ձեռնային նեղու-
թիւն իջոցանելով . Ա՛սն զի
և զթուոց եցոյց տկար լինել
թուղմութեամբ զժորացն , . . . նա
ընդ այս ո՛չ հպարտացաւ , այլ
արտասուեաց ասելով , առաջ
փառացս անցաւորի : Պարէ և
Պամաքոս այսպէս , խաբէ ինանի
լինէին հպարտացելոցն լիբեայ-
ցոյ : իրեւեայ , իւրեայ կար-
ցունկն պատասխանելով :

Պարէ և Փղեգոնիոս , ամենայն
թագաւորաց հուժկու եղեալ
պարթեան Լւտաշէս , ո՛չ միայն
չլիբեայցիս վանեալ , և ըզ-
լիբոսս կապեաց , այլ յԵւլե-
պոնոս և 'ի թարսէ զարեբե-
րն ժողովայն զբնութեան ,

Պործանեաց զլակեզեմնացիս ,
փախոյս զվսկեայցիս , զպկեայցիք
եղեն անձնատուք , բիւտացիք
մասն են 'ի կազմածոյ նորա .
առ ի մատուցանելը զառ-
մատուցանելը զահն .

նչ այսպիսի կիրս կրեաց
Պարեհ լիբեայցոցն ժողովանոս ,

Գ.Լուի Ժ.Գ.

88

7 Յեա արտաշէտի առաջնայ
Թագաւորէ Տիգրան որդի
նորա յինն և ամաներորդ
ամի Արշանտայ Թագա-
ւորի Պարսկց :

18 Խնկ քրմացն որ եկեալ
էին 'ի Յունաց :

22 Կանգնեաց զորմայիտիան
պատկերն Գիտտի յամու-
րբն յԱնի, և զԱլժեհաս
'ի Թիւլ, և Արտակմէայ
զմիւս պատկերն յԱրիզայ,
և զԱփեստան 'ի Վազայա-
սինջ :

29 Եշխեցին կանգնեցին ըզ-
պատկերն Արակլէ առա-
քեալ 'ի նորին հօրէ, ըն-
կենու զնտա 'ի քրմա-
Թեհէն, և զԲիւղն յար-
քունիս առնու :

36 զոր չ'առեալ յանձն ազ-
դին Բագրատունեաց :

89

2 Բանդի յանձն առին ուտել
'ի զսհեցն և զմիս խոզի :

11 զբէժ պահանջել 'ի Պաղը-
մայիդ կղէսպատայ

20 Թէ Սայկուն օմն անուն
յեղ'ու զակ խոպէ զեբկերն
Հայոց :

Գ.Լուի Ժ.Ե.

26 Գիտնու յն 'ի մեզ Պոմ-
պիտի հռոմայեցոց զօ-
րավորի :

Յէր արտաշէտի առաջնայ լեա-
վորն որդի արտի նորա
'ի հաստատն և յիններորդ
ամի արշանայ լեափտորի որդ-
անց :

Խնկ քրմացն որ 'ի յունաց

Կանգնեաց զորմայիտիան պար-
կերն որտեղ յամուրն յանի. և
զալժեհասն 'ի Թիւլ. և զարտե-
մէայ զմիւս պատկերն յերե-
ղայ. և զփեստան 'ի Բագրա-
տայ :

Եշխեցին կանգնել զպատկերն
Երակլէ զառաքեալն 'ի նորան
հօրէ, ընկենու զնտա 'ի քր-
մա-Թեհէն հանդերձ զբէժըն
յարտաննն օմնեալ :

զոր չ'առեալ յանձն արանց ազ-
դին Բագրատունեաց :

Բանդի յանձն առին օտար 'ի
զօհեցն արտայն և զմիս խոզի :

Ըբէժն պահանջել 'ի պաղը-
մայեայն 'ի զնպատայ

Ելեկ զայնն օմն անուան յերու-
զան խոպեբ զեբկերն հայոց :

Գիտնու յն 'ի մեզ պոմպիտի հը-
ռոմայեցաց զօրավորի

90 2 և անեալ գրողարն 'ի
 Մեծեղայ և 'ի Պուգոյ,
 ցիտա հայածեալ անտի
 ինքն 'ի հրկատան փա-
 լմաց հատանել 'ի փերայ
 Աստուածոցի օգնակա-
 նա թեանք եզրոց նորա
 երկցա :

Պատկ ժ.Օ.

33 Ինչդիմ նորա զայ Պա-
 րևանա սպարապետն Շ-
 ապնայեցոց :

Պատկ ժ.Կ.

91 10 Պատերազմ Արատի . հասիտի
 և սատակումն նորին 'ի
 Տիգրանայ :

Պատկ ժ.Յ.

11 Յազգս միաբանութեան
 Տիգրանայ և Արտաշէլի, Արթուշի
 և առաքեալ սպարապետի 'ի
 Պաղեստինէ :

22 Յայնմ ժամանակի առեալ
 Տիգրանայ զԱրդաղիբան Բաղաճիբան

93 24 Այլ անտիգնուս 'ի զերայ
 շիբկանու անկեալ : զա-
 կանջն սասանաբքն 'ի բայ
 կարէր :

33 Իսկ տակառայեան ելելալ
 արտարս քան զպարխապն,
 զՆերսիսիս պատրել :

94 2 այլ և ոչ կալ 'ի քաղաքին,
 երկաջեալ 'ի պատառ-
 մանէ անտիգնուսայն 'ի
 զԻշերի ծածուկ ընդա-

և արեմալ զճորտն սանալ 'ի
 Ռորտայ և 'ի ճորտայ : զը-
 նաս հաշածեալ : Ինչն 'ի հրե-
 ապան փառքս հատանել 'ի
 լիբայ աստուածոցիս յփա-
 խանութիւն ելլօր նորա երկ-
 ցա :

Ընդդէմ նորա փոյ փաթեանս
 սպարապետ զբայն հատմայեց-
 աց :

Պատերազմ Կարատի և սարա-
 կանն նորին 'ի Տեգրանայ :

Յազգս միաբանութեան
 Տիգրանայ և Արտաշէլի, և ա-
 ստակալ սպարապետի 'ի պաղեստինէ :

յայնմ ժամանակի առեալ արժ-
 բան զԲաղաճիբան

և անտիգնուս 'ի լիբայ հիւր-
 խանու անկեալ զանտիգնուս
 սպարապետն 'ի բայ կարէր :

Իսկ փեղել զհեղուքեա սրբա-
 յըս զան զսարխապն ելանել պա-
 րէր :

և ոչ իսկ իմ 'ի քաղաքին
 իշերայ երկաջեալ 'ի պատառ-
 մանէ անտիգնուսան 'ի փեղե-
 ին ծածուկ ընդանտիգնուս

նեօքն հանգեցճ առ եգո-
մայեցիս զարեւիք:

9 և ընդ գառաւն ասպար-
տակեալ , . . . և զմարի-
նացոց քաղաքն զերիւ ա-
ռեալ :

15 նաստցանել զգերին չընէ՞ց
որ 'ի մարթնացոց :

Գլուխ Ի .

25 չերոյրէս անցեալ 'ի չը-
նովմէ առաջի Անտանի
և Պետարաւ և սինդիսու-
սին :

28 ասնու իւր զօրավիգ օգ-
նականա թեան

Գլուխ ԻԲ .

95 20 ցանկու թեանք վառեալ
'ի Պէղէովպարեայ դշտոյն
և գիւտացոց :

Գլուխ ԻԳ .

96 1 թողլով 'ի նստա զմանն
արքանի որ 'ի շէնս այնմ
դաւաւաց :

13 զաղբիս մեծացոցանէք

16 զայրացեալ հրաման տայր
զօր յարսցանել

Գլուխ ԻԴ .

25 ճերբակալ արարեալ Ան-
տանինս զԱրտաւաղս :

33 սպանեալ Անտանի 'ի

պէրջ առ էջ . մաշկն զմիւ-
շէք

և ընդ գառաւն ասպար-
տակ . . . և զմարինացոց
քաղաքն զերիւ առեալ :

նաստցանել զգերին չընէ՞ց որ
'ի մարթնացոց

չերոյրէս անցեալ 'ի չընովմէ
առաջի անտանինս և թեան-
քս և սինդիսուսին :

ասնու իւր զօրավիգ օգնակ-
անա թեան

ցանկու թեանք վառեալ 'ի Պէղ-
էովպարեայ դշտոյն և գիւտաց-
ոց :

թողլով 'ի նստա զմանն ար-
քանի որ 'ի շէնս ոչնց գա-
ւաւաց :

զաղբիս մեծացոցանէք :

զնոր որ զստարեալ սպարաւոր
հրաման որայր զնոր յարսցանել

ճերբակալ ասանել զարտաւաղս
անտանինաց :

սպանեալ անտանինս : չընէ՞ց

97

5

Աղէտպատրոյ Հաւատայ
զնոցա իշխանութիւնն ,
բայց 'ի Տիրուէ

Իւ զառնայ յեզիպոս
պարգևել Աղէտպատրի
զ Լ. րտաւազդ որդի Տէգ-
բանայ :

ՊՂԹԻ ԻՂՎ.

17

որդի Լ. րտաշէնի եղբոր
Տէգբանայ, Հայր Լ. րգա-
րու :

Օ սա ոմանք յՄ. որւոց՝
կաշէյին Սանտլայ :

23

Թ սղլով զԹագաւորու-
թիւնն Պարսկց որդւոյ
իւրում Լ. րշաւրի : որ էր
ժողբելի մանուկ և աղայ :

27

տալով Հարկա 'ի Սիջա-
գետաց

29

Լ. յս եղև սկիզբն Հայոց
մասնաւոր մասնել ընդ
Հարկաւ Հոսովմայեցոց :

Օ այսու ժամանակաւ և
ղև մեծ ցատումն Լ. րշամայ
'ի վերայ Լճնանոսի ասպե-
տի ուրումն Թագակապի :

98

2

Իսկ Լճնանոս պատճառի
աբբայի, ասելով՝

16

է՛ այնմ ժամանակի քսու-
թիւն զմանէ մատուցանէ
աբբայի Օ օրայ նահապետ
ազգին գնթունեաց :

16

Իբր ընդունել զմեղ և
տալ ժառանգութիւն 'ի
բնակ երկրի մերում :

պարտւոյ հաւատայ զնոցա իշխա-
նութիւնն : Եւ այ 'ի որդւոսկ

և պարջեալ յեզիպոս պար-
գևել : զի յայտարարայ զարքաւոր
որդի որդիքնայ :

որդի արքաշէնի եղբայր որդի-
բանայ Հայր աբգարու : զսա ո-
մանս էնջէյին՝ ցատարաց ճա-
նաղապոյ :

Թող լով զ Թագաւորութիւնն
պարսկց որդւոյ իւրում աղջո-
րի՝ մանչան ժողբելն յոյժ պը-
ղայոյ :

Իտալով զհարկն 'ի յՅագագետ
արքայ :

այս եղև սկիզբն Հայոց մաս-
նաւորել ընդ հարկաւ հարով-
մայեցոց : Օ այսու ժամանա-
կաւ եղև մեծ ցատումն 'ի վե-
րայ Լճնանոսի ասպետի
Թագակապի :

Իսկ Լճնանոս պատճառի աս-
արքայի ասելով :

Յայնմ ժամանակի քսութիւն
մատուցանել զմանէ զարքայ
որդայի՝ նահապետ աբգար
գնաւեաց :

Իբր ընդունել զմեղ և որտ
ժառանգութիւն 'ի բնակ երկ-
րի մերում :

29 Այս քառ թիւանցս հաւա-
տայ Ա՛րշամ՝ .

այսմ գոռ-
մեջն հա-
տարացեալ
արքայն
արշամայ

այսմ գոռ-
մեջն հա-
տարացեալ
արշամայ
և հառարացեալ

33 Ընդ որով հարկեալ ար-
քայ աացէ նմա զնոյն իշ-
խանու թիւնն ,

Ընդ որ շարահարցեալ արքայն
աացէ նմա զնոյն իշխանու-
թիւնն ,

99 3 Ալ սպանեալ մի յազ-
գականացն առաջն նորա ,

և սպանեալ զմի յազգան-
նայն առաջն նորա

Պատիւ ԻԵ .

23 Ինդ դրեալ 'ի Ա՛րշամայ
բազմա թիւն սրանց

Ինդ դրեալ յարշամայ Բազմա-
թիւնն սրանց

26 և զանկոխ հրապարակոն 'ի
խահերայն և 'ի ազրուցն լը-
ցէ :

'ի Խահերայ

և զանկոխ հրապարակոն 'ի Խո-
հերց և 'ի ազրուց լըցէ .

34 որ էր 'ի հօրէ Տիմոնէ և 'ի
մօրէ Թադաւորու թիւնէ
Մարաց՝

որ էր 'ի հօրէ Գեմանէ և 'ի
մօրէ 'ի Թադաւորու-
թիւնէ մօ-
րաց .

100

1 առեալ իւր 'ի սպասուս-
րու թիւն աան զունդ 'ի
զաղատացուց և 'ի պն-
դացուց : Տեսեալ զպն
Ա՛րշամայ, և իրազագէ Հե-
րովի իրքե օհաան ամե-
նայնի աալով զար ինդ դրէն
գործ աւորս .

առեալ իւր 'ի սպասարարու-
թիւնն գունդ զգործարացաց
և զպնդացուց : Գեմեալ զպն
արշամայ երկրպագէ հերովի
իբրև փետան : ամենայնե-
լանէ աալով նմա զար ինդ դրէ
գործաւորս :

6 յառակեաց սպիտակ կը-
ճառալ յառակի :

չարակեաց՝ սպիտակ լճեայ սո-
լայտարակի :

Պատիւ ԻՕ .

15 և սպանանել զեղբորու-
դի նորա զ յառակի :

չ յառակի

և սպանանել զեղբորարե-
րայս զ յառակի :

30 Օտրու ժամանակաւ լինի
ճնեալ փրկին մի Օլե-
սուս Քրիստոս որդի Ա՛ս-
տուծայ :

Օտրու ժամանակաւ լինի
ճնեալ փրկին մի Օկրոս-
տիստոս որդի Աստուծոյ 'ի
հիլատարանի :

101

6 պէսպէս ցաւոց զնա բմբա-
նեալ՝ վասն որչա՛ր Վրլի-
տոս համարձակեցաւ, որ-
պէս պատմէ Յովսեփոս .

12 և մարտոցեալ մեռանի,
և զօրքն վախտատկան լի-
նին :

ՊԼուխ ԻԿ .

24 Չաղէ զառարեալնն՝ ի Հը-
սոմ զիշխանս Արշաւրի և
Արգարու .

Հաղեաց

102

1 այլ քանզի սերունդք Ար-
շաւրի թագաւորին են, և
արիւն և հարազատու թիւն
Արաաշխի սրգւոյ նորա ,

7 որք են կարենանք և սուրե-
նանք, յորմէ սուրքն Պարե-
գոր :

ՊԼուխ ԻԼ .

103

6 զի թէ լիցի սպառել զսր-
մից Արաաշխի՛ ի պատա-
նեաց :

12 յառնն տանուտէրութե-
նէ զանսնն որոշեալ .

15 Այլ զայսր գալոյն զոր-
պիտութիւնն ՚ի կարգին
պատմեցուք . միայն նշա-
նակելով այժմ աւրնթեր
Արաաշխի :

ՊԼուխ ԻԹ .

26 Ղարձ Արգարու յարե-

պէսպէս ցաւոց զնա ըմբանեալ
վան զի ՚ի սրբարտ համար-
չանէյոս : որքոնց ՚ի նմե-
սացեալ որպէս պարմէ յովսե-
փոս .

և մարտոցեալ մեռանի ՚ի զօ-
րոցն աբգարու և զօրքն
վախտատկան լինին :

Չաղեաց զառարեալնն ՚ի հոսմ
չիշխաննն արշարի և աբգարու-

այլ քանզի սերունդք արշարի
թագաւորի են որ հայոց աշխ-
նըս հասարոց էղէն սասիլ, և
արաաշխի սրգուոյ նորա հա-
րաաարութեան :

որք են կարենանք, յորմէ սուր-
քնն գրեցոր :

զի թէ լիցի սպառել զսր-
մից արաաշխի պատանեաց :

յառնն տանուտէրութեան և
զնորա տնանն որոշեալ .

այլ զայսր գալոյն զարպետա-
լիւնն ՚ի կարգին պարմեցու-
մոյն պարմելով այժմ աւրնթեր
արաաշխի .

Ղարձ աբգարու յարեալեց

ւերկց և տալ օգնականու-
թիւն Արեւոյ 'ի մարտ
ընդ Հերովզի չորրորդա-
պետի :

31 Ասան որոյ յղէ առ գոր-
ծակալն հռովմայեցոց ըզ-
պատճառս երթալոյն իւրոյ
'ի պարտ :

35 Աւ Նորա ոչ հաստացին
նմա : վասն զի և թշնամիք
չարտօսելն զնմանէ : Պի-
ղատոս և Հերովզէս չոր-
րորդապետ և իւսանիս և
Փիլիպպոս :

առ հաստացիքն

104

4 սատարս տալով նմա 'ի
ձեռն Խոսրոսայ որուն
Արծրունայ՝ մարտնչել
ընդ Հերովզի :

Վանզե նոխ զգուստրն
Արեւոյ կին առեալ Հե-
տիզիի և անարգեալ 'ի
բոց եթող և զՀերովզի-
ադայ մեկնեալ յառնէ
իւրմէ և հան կենդանողն :
յաղագո որոյ սպանեալ
զէ՛յովհանէս Ս'լրալէ :

Գլուխ 1 .

34 առնէ պատասխանի Ար-
դարոս : Սի կասկածեր 'ի
կայսերի սակս այնր : մե-
այն զի զհարկեալն լեով
փութացին :

Գլուխ 1 Ա .

105

20 որ երեկոյսը աղետահի և
բուսակեմացոց : սղոյն :

յառ խորհի

22 Սեւալ է իմ վասն քս
և վասն բժշկո թեանդ :

և առ օգնականութեան արե-
պայ ընդդէմ հերովզի չորրոր-
դապետի :

վասն որոյ գրեաց առ Քործու-
նալս հռովմայեցոց զպատճա-
արն երթալոյն նորա 'ի պարտ :

և նորա ոչ հաստացիքն նմա :
վասն զի և թշնամիք չարտօս-
ելն զնմանէ : պիղատոս և հե-
րովզէս չորրորդապետ : և լու-
սինս փիլիպպոս :

սատարս նմա տալով 'ի յեանն
խոսրոսայ որուն արծրունայ
մարտնչել ընդ հերովզի : Վան-
զէ նոխ զգուստր արեւոյս ար-
օսյն ինն տուեալ հերովզի և
ապա անարգեալ 'ի քայլելուց :
զի զհերովզիադայ մեկնեալ
յառնէն իւրմէ 'ի նպանեաց 'ի
քայլ եկան : յաղագո որոյ սպեղ
յանդմանեալ 'ի յովհանէն ճը-
նըրալէ : այնր սպագոս կողմն
զէ՛յովհանէս Ս'լրալէ :

առնէ պատասխանի արդարոս :
Սի՛ ի սոսկածեր 'ի այսերէ առ-
կըտ այնր : Քեան զնարիչելն լե-
ով փութացին :

որ երեկոյսը յերտասանի մացոց
առ խորհիլի : ող ընդ :

լուեալ է իմ վասն քո և վասն
թշնամիքդ :

25	զբորոսս սրբել, և շայս պիղծս հանես,	դոյս պիղծս ևս զբնու հանես,	ևս զբորոսս սրբես, և շայս պիղծս ևս զբնու հանես.	
Պատի 1, Գ .				
106	26	Օպս թագի՞ երեբ Մանն սուրհանդակ Մ. բգարու,	Էնան	Օպս Թագի՞ եբեր Էնան սուրհանդակն արգարու .
Պատի 1, Գ .				
107	3	Որոյ եկեալ 'ի տուն Տարայ լեղաննի հրէի, զոր տանն լինել յազգէն բագրասունեաց .	որոյ եկեալ Եհոս	Որոյ եկեալ Եհոս 'ի տունն լեղաննի հրէի զոր տանն և Ենել յազգէն բագրասունեաց .
10	տեսիլ մեծ երեկոյալ Մ. բգարու յերեսան թագէի	տեսիլ սոսնջէլի	տեսիլ սոսնջէլի երեկոյալ յերեսան Թագի՞	
36	Իսկ Մ. արեւոյն թագէի զիսյարար սնն մետարսազործ մկրտեալ,		Իսկ տասնելոյն Թագի՞ զիսուարար սնն մետարսազործ ճշնարեալ,	
108	6	զրեւ թագի՞ առ Տերերէսս կայսր	առ սիբեր	Քրեւ Թագի՞ առ սիբեր,
39	Թէպէտ և 'ի բաղնաց մեր լուեալ զայդ յառաջադոյն,		Թէպէտ և 'ի բաղնաց յառաջադոյն լուեալ և մեր զայդ .	
109	10	զի՞ հջ քննեցաւ հա յառաջադոյն 'ի սմանէ		զի՞ հջ քննեցաւ հա յառաջադոյն 'ի սմանէ .
28	քննոյն առ դասս 'ի քնննաթեմի մարգկան տուեալ լինի սաստաճութիւնն .		քննոյն առ դասս 'ի քնննաթեմի մարգկան տուեալ և Ինն տարաստճութիւնն .	
110	16	և քարսգէն այլ ստաւած 'ի վեր քան զՄ. բգարու,		և քարսգէն այլ տարաստճ սր 'ի վեր և քան զիսուար և զՄ. բգարու .
31	Մ. րտաշնի եղբոր իմու՛ն պարսկց արքայն լնդալ,	արքայն	արքայն լնդբոր իմոյ արքայն արքայն լնդալ .	

ԳԼՈՒԽ Լ,Գ .

111 18 քանցիկ Մանուկն որդի նա-
րա կապեաց թագ:

26 և պատահումն քարին և յերեսը
քար քալ և ընդունել
զմարմին առաքելոյն:

112 4 զի արացէ նմա խոր բե-
հեղեայ անգուածով ոսկ-
ւոյ:

ԳԼՈՒԽ Լ,Ե .

34 զի բոլորին տիրեցէ թա-
գաւորութեան:

113 11 բայց յաղհանց՝ զոր եհան
ի քաղաքէն:

15 'ի վերայ թողլով նմա ըզ-
տիկնութիւնն ամենայն
Միջագետաց

26 որոյ և շերիմ՝ նշանաւոր
կայ առաջի դրան յերու-
սացէմ:

ԳԼՈՒԽ Լ,Զ:

114 3 մի դրամ՝ ի ձեռն ունելով:

13 քեա ըրբատայ բազրա-
տունսն ոյ: կնոջ խորեկայ
արծրունսն ոյ:

25 մեռա յորսի . . . իբր թի
վելժս հաստցեալ ընդ
չարչարման սրբոյ գոտերն:

սանդի անն որպէ նորա թագ
կապեաց

և պատահումն քարին, և
յերեսը քալ, և ընդունել
զմարմին առաքելոյն:

ը ի արացէ նմա խոր բե-
հեղայ անգուածոյ ոսկւոյ:

ը ի բոլորումն տիրեցէ հայոց
թագաւորութեան:

Բայ յաղհանց զոր եհան
ի քաղաքէն:

Ետ թող ընդ քաղաքէն
ամենայն միջագետաց:

որոյ և շերիմ նշանաւոր
կայ առաջի դրան յերու-
սացէմ:

մի դրամ ի ձեռն ունելով:

քեա ըրբատայ բազրատուն-
սն ոյ: կնոջ խորեկայ
արծրունսն ոյ:

մեռա յորսի . . . իբր թի
վելժս հաստցեալ ընդ
չարչարման սրբոյ գոտերն:

Պատիւ 115 :

115 9 Թող աւորէ յաւթերորդ
առի՛ն Վարեհ չի վերջնոյ

11 անձամբ խորտաի և խոշո-
րող եղ, վարար, զոր ոչ
որ զխնորհաւեաց ոտնու
կնու թեան, ծնանի երկուս
մանկունս յանկարգ խա-
նակու թեան, որպէս Պա-
սիբայէ զՍինատովոս :

17 Սա ՚ի բազում իրս վե-
րակացու առաջնորդու քա-
ւարեալ Սանաբիւոյ, գը-
տանի երևելի, մինև ամե-
նայն նախարարացն Հայոց
առաջին լինել, և խոնար-
հու թեամբ և առտոածեա-
նու թեամբ զամենայն որ
յինքն յանգուցանէր :

30 մտխեալ ՚ի կողմնոս Հե-
րայ՝ ՚ի հոյուալանս Սաղ-
խազանի :

116 7 անուցանէ ՚ի հոյուալանս
և յանդէսորդս մինև պա-
րապ զանեալ ժամ, ան-
ցանկ առ Վարեհ արբոյ
պարսից :

12 առեալ զԲող և զՈր զօմն
կոչեցեալ զառաս :

Պատիւ 116 :

21 ին թ որտի լեալ՝ ոչ հեշ-
տալի էր նմա քուն :

32 և արին քա և հարազա-
տա թ ի ն համբաւելով ըզ-
նմանէ, Եւ չի որդի Սա-

Բազառուէ յաւթերորդ առ
արեհի գարեից որչալ թերնոյ :

անցամբ հարստի և խոշո-
րող, վարար, զոր ոչ ոս գը-
տաքուեաց ասուալեանն :
Օրնանի էր իրս մանկունս յա-
նարգ խաանալեանէ : որպէս
գտարեից զմնարարս :

առ և ՚ի Բազում իրս վեր-
նացառաւ ինարարալեամբ ա-
տարեալ ՚ի սանաբիւոյ գրա-
նի էրևելի. միջև ասալին
նախարարացն շինել ամե-
նայն պարսից. և խոնար-
հեամբ և առտոածեան թե-
մբ զամենայն որ յանգուցեալ յինքն
յարեցոց :

մտխեալ ՚ի հոյուալանս Հե-
րայ ՚ի հոյուալանս Սաղ-
խազանի :

անուցանէ ՚ի հոյուալանս
և յանդէսորդս. միջև պարսոց
գրեալ յամենեաց առ գարեհ
արբոյց պարսից :

առեալ զԲող, և զՈր, ան
նշնայեալ գտառս :

ին թ ՚ի որտի լինելով ոչ հեշ-
տալի էր նմա քուն :

և արին քա և հարազատ-
ա թ ի ն համբաւելով ըզ-
նմանէ, Եւ չի որդի սանաբիւոյ :

նաարից :

35 նոյնպէս և առ Միջառ
յդէր քաղում անգամ ,
Թէ ընդէր այդ քս սնտաի
աշխատութիւնը .

117

13 'ի նմա հաստատեն զաւնս
զանձուց հարկաց

Գլուխ ԼԻԻ .

26 և 'ի գաւնահատ հնչմանէ
հիւսիսոյ պարացեալ ձու-
լեալ վտանին : ոչ ուսանք
արբուցս մն բաւական թա-
գաւորականին գտանէր
տեղւոյ : Ինչ որ նա և
ամբագունի ևս տեղւոյն
ղեալ 'ի խնդիր : վտան
զարբունիսն

Գլուխ ԽԻԻ .

119

8 Վաղցր է ինձ ստել և
յաղագս գեղեցիկ դասաա-
կերտին Երուանդակերտի :

11 Վանդի զմիտց հովտին
մեծի ընու մարդկու թեամբ

17 որոյ հիւսիսային կողմանն
գիր կարակնածե՛ արդար և
զեղաւոր կուսից յօնից գա-
րեանդաց համեմատ : Իսկ
'ի հարաւոյ հարթութիւն
դաշտաց : ծնտից պար-
զութեան գեղեցիկութիւն .

31 քստ հմայից գծնեայ գո-
լով ական հայեցուածով .
վասն որոյ ընդ այգանալ ա-
չարջացն սովորութիւն ու-
նեւ սպասաւորացն արքունի՝

գլխին

գոլ աչան

աշարջոյն

գոնել սպասաւորացն

նոյնպէս և առ ո՛րքոյ յղեր
թաղում անգամ Թէ ընդէր
այդքան մտաբի աշխատու-
թեան ինչն

'ի նմա հաստատել քրտան փան-
ջաց հարէնոյն

և 'ի գտանահոս փճնել հիւ-
սիոյ պարացեալ յոլեալ լը-
սանէն ոչ աւտիտ արթնգունն
Թագաւորացնին փտանի-
ր գեղւոյ :
ընդ որ նեղեալ երսանգոյ
նա և ամբագունի ևս տեղ-
ւոյ ելեալ խնդիր : փտել զար-
չտանին

Վաղցր է ինձ ստել և յաղ-
գքս գեղեցիկ յետախեբորն
Երուանդակերտի :

Գմուղի զմիտց հովտին ընա-
մադ ընթեամբ

որոյ հիւսիսային կողմանն գիր
նախարարն արքայն գեղաւոր
չոտից յօնից գարեանդոց կո-
մեար : Իսկ 'ի հարաւոյ գու-
րաց ծնտից գեղեցիկութեան
պարզութեան .

քստ հմայից գծնեայ գոլ
աչան հայեցուածով : Ի վասն որոյ
ընդ այգանալ աշարջոյն ու-
ղորութեան ունել տեւն սպա-
սաւորացն արքունի զնմա որ-

վէմն որ ճարարեայս ունել
ընդ գէմ՝ Արուանդայ, և
'ի հայցուածոցն զճնու-
թեհնէ ասեն պայթել որ-
ճարար վիմացն: Բայց այս
կամ եղևցի սուս և առաս-
պել, և կամ գիւական
լինչ առ իւր ունել զօրու-
թիւնս:

Գլուխ ԽԳ .

120 23 տայ 'ի ձեռն Սբատայ
մասն ինչ 'ի զօրացն

29 Յաղագս ըտլոյ Արուան-
դայ զգայն Արատչոյի,
և զումարեայ զզօրս 'ի
պատրաստութիւն պատե-
րազմի:

121 5 Աւելին առուք զարնայ-
նայ:

6 նաև Արդամ տանուաէր
աղգին Սուբացան:

14 նախարարացն տայր պար-
դևս, և զօրացն ամենե-
ցուն պարգևէր առատա-
պէս:

Գլուխ ԽԼ .

27 եթէ զօրքն հռովմայեցւոց
նչ հոսանեն նմա 'ի թի-
կունս: Իսկ Արուանդ ա-
ռաւել ևս յորդորադայն
տայր զպարգևան:

30 և որչափ առատանայր,
առաւել ևս ասելն լինէր:

խորտեացս ունել ընդ գէմ՝ Ա-
րատչոյայ, և 'ի հայցուածոցն
ասեն զթեհութեհանն պայթել
որճարար վիմացն: Բայց այս
կամ եղևցի սուս և առաս-
պել, և կամ զնչ գիւական
լինչ առ իւր ունել զօրու-
թիւնս:

տայ 'ի ձեռն սբատայ մասն
ինչ 'ի զօրացն

Յաղագս ըտլոյ Արուանդայ
զգայն Արատչոյի, և զումարեայ
զզօրս 'ի պատրաստութիւն
պատերազմի:

և ավելին առուք զարնայնայ:

և նաև Արդամ տանուաէր
աղգին Սուբացան:

նախարարացն տայր պարդևս,
և զօրացն ամենեցուն պարգևէր
առատապէս:

եթէ զօրքն հռովմայեցւոցն
նչ հոսանեն նմա 'ի թիկունս:
Իսկ Արուանդ առաւել ևս
յորդորադայն տայր զպարգևան:

և որչափ շատ առատանայր,
առաւել ևս ասելն լինէր:

33 Այլ ոչ այնչափ սիրելի զայնսակ առնէր՝ որոց շա-
աբն տայր, քան թէ թըշ-
նամի զայն՝ որոց ոչն տայր
պի բճագոյնս :

Գլուխ Խ.Օ :

122 II միայն կտակածէն 'ի Սա-
րայանէն Արգամայ :

25 Այլ սմբաս Տրամայէր ըզ-
փողոն պղնձիս հնչեցոցա-
նել, և յառաջեալ ըզ-
ճակասան իւր, իբրև զար-
ծիւ յերամն կարասուց
խոյանայր :

31 Թէ պէտէ յանդուզն յար-
ձակմամբ յառաջեալ բա-
խէին, արագապէս դառ-
նային 'ի միւս կողմն վա-
խացեալ :

123 I պատահին Արտաշէսն արք
քաջք տաւ րացիք, որոց
զագիս 'ի բաց եգեալ :
Արտանդայ պայմանեալ
սպանանել զ Արտաշէս :
Որոց դիպեալ հետի բնդ
մէջ անցանէր Վխակ
սորոցայի :

6 զ յաղթու թիւն ստացեալ
մեռանի 'ի վերայ այսպեա-
կացս :

10 Ելանէ 'ի իսնս կարգեալս
'ի բանակէն իւրմէ 'ի քր-
զաքն իւր :

16 Իսկ Արտաշէսի հասեալ
Արտանդայ, ընդ շրջա-
պատեալ առապասան 'ի
կաշոյ և 'ի կտակէ պարբը-
նային համեմար
ընդ երկրորդ օրե-
նային

և ոչ այնչափ սիրելի զայնս
ոնչ սասնէր՝ որոց շաբն
քան թէ թըշնամի. և քան թը-
նամս զայնս որոց ոչն սայր
պիսանել լատագոյնս :

միայն ասն ածելին միայն
ասն ածելին 'ի Տարացե-
նէն որգամայ :

և սմբաս կրամայէր զփողոն
պղնձիս գոշեցոցանել. և յա-
ռաջ տաւ զճակասան թարթե-
րն զարծուի յերամ
կարասուց խոյանայր :

Եկպէս և յանդուզն յառա-
ջեալ Թախէն երբագողն .
այլ գրասնային 'ի միւս կողմն
փոխուցելու :

պատահին արտաշէսի արք զաջ
արացիք : որոց զագիս իւրեանց
եղեալ երասանբայ պայմանեալ
սպանանել զարտաշէս, որոց
պեալ 'ի հետի ընդ անցա-
նէ գեղոմէ :

և յաղթու թիւն գործեցեալ :
մեռանի 'ի վերայ այսպեանոց .

Ելանէ 'ի իսրանս իննգնեալս
'ի Բանակէն իւրմէ 'ի բազարն
թոր :

Իսկ արտաշէսի հասեալ 'ի յեր-
ասանբայ շրջապատեալ առա-
պասան 'ի կաշոյ և 'ի կտակէ
պարբընային համեմար
ընդ երկրորդ օրե-
նային

պին էջ, և 'ի խորանս
նորա բնակեցաւ զայն գի-
շեր:

22 և զսեղի ճակատուն Ար-
ուանդական;

Ճամբորտան

28 յիշեցուցանելով զԹշնա-
մանն;

:իշելով

124

I բայց Սմբատայ գիշերոյն
զՏես Արուանդայ եկեալ

4 Աւ 'ի մարտնչել քաջացն
բնդ ամբոյնն, անձնատուբք
և զէն մարդիկ ամբոյնն;

Վալուխ ԽԵ .

27 տարգալ աշնել սկիւ և
պատառ սքաղ;

37 անուն կոչէ զնահատակու-
թեանցն հօրն; Վիմար-
սեան:

Գեթմոնիտան

Վալուխ ԽԶ .

125

24 որ յայն ստիւ և Մոգպաշ-
տէ անուն կարգային;
Աւ սպա աւար առեալ
զգանձան Արուաղայ;

սարբեալ

126

1 ոչ ինչ իոյթ առնելով
զՏեսովմայեցւոյ իշխանու-
թեանն;

սեբրա-լեհեհն

5 Աւ զայս մեղ ստուգապէս
պատմէ իւղիւս քուրմ
Հանոյ;

ողխմայ

բանի նորա բնակեցաւ զայն
գիշեր:

և զորդի Ճամբորտան; երանու-
րայ լան:

յիշելով զԹշնաման

Բայց սմբատայ գիշերայն զհե-
բրառանդայ եկեալ

և 'ի մարտնչել քաջացն ան-
եկոնն՝ անձնատուբք էդէն
մարդիկ ամբոյնն;

արգալ աշնել սկիւ; և սպա-
սարբեալ;

անուն կոչէ զնահատակու-
թեանցն հօրն; Գեթմոնիտան:

|| որ յայն ստիւ և մոգպաշտի
անուն շարգային: Աւ սպա
սարբեալ զգանձան երուսղայ

ոչ ինչ իոյթ առնելով զնահատ-
կայեցւոյ սեբրա-լեհեհն:

Աւ զայս մեղ ստուգապէս
պատմէ ողիւս քուրմ հանոյ

ՊԼԱԽ ԽԻԺՎ

18 և իբր տրվանք Սաթլին կան ընդ վիշապազունսն :

31 Չեանու լինի նմա և Երասխ փայտաբ մայրից :

33 և փոխել 'ի բազարանէ ըս պատկերն Արտեմիդայ

փոխել 'ի նա 'ի բազարանէ

և իբր պահանս առ լինինս ընդ լինարադանսն :

չեանուս լինի և երասխը մա փայտաբ մայրեաց :

և փոխել 'ի նա 'ի բազարանէ պատկերն արտեմիդայ :

ՊԼԱԽ Վ

127 18 և լինի պատերազմ 'ի մէջ երկրիս երկոցունց ազգացն

32 և 'ի ձեռն թարգմանչաց ձայնէ 'ի բանակն Արտաշեսի, Քեզ ասեմ, այր քաջ Արտաշէս :

Թարգմանաց այր քաջարեք

35 Եկ հասնեաց սչազեղաց գասերս Աւանաց

բանից ասագեղաց

և լինի պատերազմ 'ի մէջ իբր ինչոցանց ազգացն

'ի ձեռն Թարգմանաց ձայնէ 'ի բանակն արտաշեսի, Քեզ ասեմ արեք քաջ արտաշէս :

Եկ հասնեաց բանից ասագեղաց քաջարեքս աւանաց :

128 9 առնու զօրիորդն 'ի կնու թիւն իւր, . . . և զպատանին արձակել 'ի իսաղաղութիւնս :

զօրիորդն աւանաց իւր 'ի զնալեանն և արձակել իսաղաղութեամբ

առնու զօրիորդն աւանաց իւր թիւն իւր . . . և արձակել իսաղաղութեամբ :

15 Իչև ոտտի տացէ քաջն Արտաշէս

և ոտտի տացէ քաջ արտաշէս

21 և ձգեալ զսկիօզ շիկս փոկ պարանն ընկեց 'ի մէջ օրիորդին . . . արագ հաստցանելով 'ի բանակին իւր : Ար և ճշմարտութեամբ ա՛նի սյազկոս Քեզի պատուեալ է առ Աւան մարթ կարմիր : Լայրայ շատ և սկի բազում առեալ 'ի վարձանրս : առնու զսկիօզ օրիորդն Սաթլինի :

'ի մեջ այ ճարլ իարմիր զարտաք առնու

և ձգեալ սկիօզ շիկս փոկ օրիորդին ընկեց 'ի մեջ օրիորդին աւանաց . . . արագ հաստցանելով 'ի բանակն արտաշէսի : ար ճշմարտութեամբ ա՛նի սյազկոս : Քեզի պատուեալ առնու մարթ կարմիր : Լայրայ շատ : և սկի բազում 'ի վարձան սաթլու առնու զսկիօզ օրիորդն սաթլինի :

ԳՆԸԽ ԾՆՆ

129

12 և նախանձ բերելով ընդ ծերունւոյն Արզամայ :

18 յարուցանեն որդիքն արգայլ ապշապ :

34 Այսմ ոչ կարացեալ համբերել որդւոյն Արզամայ, ընդդիմանայ նը մա պատերազմաւ : բայց յաղժեալ արգայլորդւոյն :

որդւոյն ընդդիմանան յաղժէ պրջայրբրէն և

և նախանձ բերելով ընդ ծերունւոյն արգամայ :

յարուցանեն որդիքն արգայլ արշար :

Այսմ ոչ կարացեալ համբերել որդւոյն արգամայ, ընդդիմանան նա նա պատերազմաւ : բայց յաղժէ պրջայրբրէն :

ԳՆԸԽ ԾՆՆ

130

14 և բնակել Արտազու

յարտազու

20 և առաքինութեան ոգւոց ջըն որսորդ : . . . որպէս զբաւոնտիկոն 'ի վերայ ուկոյ և 'ի մէջ մարգարայ ծաղէր : և 'ի վերայ շոյս անձին և մարմոյ

և առաքինութեամբն ոգւոյն որսորդ : . . . որպէս գրու էն որդիքն 'ի վերայ ուկոյ և 'ի մէջ մարգարայ ծաղէր 'ի վերայ շոյս անձին և մարմոյ

131

2 որ կոչէր Շաարշապան գաւառ :

որ կոչէ շաարշապան գաւառ :

ԳՆԸԽ ԾՆՎ

13 զհամանուն իւր զԱրտազու

զհամանուն իւր զարտազու

16 կոչէ յիւրեանց լեզուն պատժապար գաւառ : որ է զեղմանց լեռան : և ծաւկեղբայք :

որ անուանեալ էն զպատժապար գաւառ : որ է եղմանց լեռան և ծաւկեղբայք :

21 ինքն արքայ յաղաղիւս որ երթալով

յաղաղիւս

ինքն արքայ յաղաղիւս որ երթալով

24 բայց զերկիրն կատրց աւերեալ : առաւել քան զարտազեան զերկն անէ 'ի

զարտազու

բայց զերկիրն պարտց աներեալ ուստի քան զարտազեան : քեւրկն անէ 'ի հայտ : ընդ որ

Հայրս ընդ որս և Օարդ-
մանոս անուն թագաւոր
նոցին:

26 արժանի ըստ վաստակոցն

28 և առ այսորիկ և զաւարն
ամենայն նմա թողաւ:

23 և կապեալ զՕարեհ, 'ի
բանտի դնէ:

26 զարձուցանեն զեղբայրն 'ի
մեծ կապանաց և 'ի բանակ:

Պատկ ԾԳԻ:

34 նշկահալ ընդդիմանայ
հաւանայեցեացն:

3 յորում ընդդէմ դիպեալ

14 ոչ եկեալ այսր

20 ընդ որս առաւել հար-
տացեալ

Պատկ ԾԵԵ:

30 Օայսու ժամանակը լինի
թագաւորեալ

4 ընդ առաջ նորա լծանի
յաժման:

Պատկ ԾԶԶ:

26 յետ ամենայն առաքելու
թեանց և զորոց ու զզո-
ւթեանց Վրաստանի:

29 եկամուտ բազում անելով
յազգս:

զարդան ոմն

և առ այսորիկ
'ի վերայ նորս

'ի մեծ կարմիկ

որում

իջեալ

և զարդան ոմն անուն թագ-
ագաւոր նոցին:

արժանի վաստակոցն

և առ այսորիկ և առ այսորիկ և զզո-
ւթեանց 'ի վերայ նորս թողաւ:

և կապեալ զարեհ 'ի բանտի
դնէ 'ի լուստ:

զարձուցանեն զեղբայրն 'ի
մեծ կարմիկ:

նշկահալ ընդդիմանայ հաւան-
այեցեաց որքան-թեանն

յորում ընդդէմ դիպեալ

ոչ եկեալ այսր:

ընդ որս առաւել հարտացեալ

Օայսու ժամանակու թագա-
ւորեալ լինի

ընդ առաջ նորա լծեալ հաժան

յետ ամենայն առաքելու
արտաշիտի

եկամուտ բազում անելով
զգս:

132

133

134

135

5 յաղագս շինու թ ճան երկ-
րիս :

ՊԵՆԻ ԾԻ :

14 որոյ որդի իւր Ռեծահաւ- որդի էր
սակ և ուժեղ :

ՊԵՆԻ ԾԻԹ :

136

4 Աբուեստից զխոս թ իւն
որ ինչ յաւուրս Աբա-
շինի :

8 զե մի երկայնու թ եւմը
բանից տաղանու թ իւն ըն-
թ երկողացն լինիցի : որոյ է
վերջն ճառս այսպիսի ինչ :

11 Օհ թ հպետ և զայլն ա-
մենայն

22 և ոչ 'ի վերայ գետոյ
ճանապարհորդու թ իւնը :

24 ըստ օրինակի հիւսիսակա-
նաց

ՊԵՆԻ Կ :

137

6 մինչև 'ի հաս հայե լով 'ի
բաց կային

18 և անուանեաց կղիայ

22 զգողմամբ ասորեստանեաց :

26 Հանդիպի Աբաշինի 'ի
Սարսս 'ի Սահանգ ան-
ուանեալ տեղով : Պատմի
և հիւանդանալ նմա 'ի
Սարսնդի

(Ա) թ յօրինակին :

որոյ որդի էր Ռեծահասի
ու-ժեղ

որ ինչ պրո-եստից գիտա-
նիւն յատարս որբաշինի :

զե մի երկայնու-նիւն թանկ
արարեալ-նիւն ընթերցողացն
լինի : որոյ վերջն ճառս այս-
պիսի ինչ

երկայնու-նիւն

այլն ամենայն

ճանապարհորդա-
նիւն և այլն
համարք

զե թ կեպեպ և այլն ամենայն

և ոչ 'ի վերայ գետոյ ճանա-
պարհորդու-նիւն : այլն իս-
տարք :

այլ ըստ օրինակի հիւսիսականայն

այլ ըստ օրինակի
'ի հաս հայե լով

մինչև 'ի հաս հայե լով 'ի
բաց կային

և անուանեաց կեղիայ

զ իստմամբ ասորեստանի :

'ի ճարս

հանդիպի արարչին 'ի ճարս
'ի սահանգանք անուանեալ տեղ-
առ . եղև հիւանդանալ իս-
տ 'ի ճարսին

30 զայր շոյա և շղողմարար
 34 Այլ գրէ Եթէ որչափ ամբստ թիւնք մեռան
 138 13 և զկնիսն ճայնարկու կուսանք:

Գլուխ ԿԼ:

30 բայց միայն զՏերան տակն փոխանարդ թւր:
 139 3 գժուարի, ասեն, Արտաւազդ:
 4 ևս աւերակացս սրպէս թագաւորեմ:
 11 կապեալ երկաթի շղթայիս և երկու շունք հանազազ կրճեւով զշղթայսն:

14 այլ 'ի ճայնէ կանարկու թեան զարբնաց զօրանան,
 24 վասն որոյ զնոսա բազում չարչարեաց Արտաւազդ:

Գլուխ ԿԼԿ:

140 6 յոր խնդրեալ հեծանեւ
 12 քանզի բազմացաք:
 20 բազումք 'ի նոցանէ եկեալ
 35 տուեալ էր զաւանն Տասեօնս

141 2 Այլ ինքն զհաց զղողմամբք եկեղեաց, 'ի յաւանին արմէս

զայք շոյա և շղողմարար
 և գրէ որչափ ամբստ թիւնք մեռան
 և զէնք ճոտանէ ճայնարկութ

բայց միայն զտերան տակն փոխանարդ թւր:
 Գժուարի արտաւազդ
 ևս աւերակացս սրպէս թագաւորեմ:

կապեալ երկաթի շղթայիս, հանազազ կրճեւով զշղթայսն:
 Գտանարկու թեան
 այլ 'ի ճայնէ կանարկու թեան զարբնաց զօրանան, արմէս:

վասն որոյ բազում չարչարեաց արտաւազդ:

զոր խնդրեալ հեծանեւ
 քանզի բազմացաք յոյժ:
 Բազումք 'ի նոցանէ եկեալ
 արտաւազդ տուեալ զաւանն տասեօնս

և ինքն զհաց զղողմամբք եկեղեաց, 'ի յաւանին արմէս

Պատիւ ԱՊՎ.

13 այր սրտեայ և ուժեղ,

այր էղև ոտուել սրտեայ և ուժեղ,

17 պշտնօք և պատեւեալ պատեւելով կայր Հանապազօր,

պշտնօք և պատեւելով էւպր, զօրհանապազ

19 ընդ որ զայրացեալ Տրւայրափնեալ պրգապոյ

ընդ որ զայրացեալ պրգապոյ

I 42

1 յիւրն քարշեաց 'ի բազմականն.

յիւրն քարշեալ 'ի բազմականն,

7 'ի բազմականացն 'ի բաց պուղեաց,

'ի բազմականացն 'ի բաց պուղեաց,

12 'ի Սպեր գնաց,

'ի Սպեր գնաց գաւառ:

18 կոչեին . . . Տուբիա՝ Սեներիա, Լ'ուդ,

կոչեին . . . տուբիա, էղեանան, սարեայ, սենեղեայ, սառապ,

21 բազադիա է գա, և Լ'ուդ՝ Լ'ուդ, դոյնպէս և Սաղաբիա՝ Սարազ,

բազադիա է գա՝ որպէս սառապ՝ սղադ. դոյնպէս և Սաղաբիա՝ սարաբիա

Պատիւ ԱՊՎ.

I 43

8 անուանիւր Սաղեգեսոս 'ի Յունաց լիզուն,

որպէս 'ի յունաց պարմէ

անուանիւր Սաղեգեսոս, որպէս 'ի յունաց պարմէ,

12 և մերն Տիգրան 'ի մեջերկրեայր. և 'ի կալանս ըմբանեալ

և մերն պիգրան 'ի մեջերկրեայր սաղաբաւելու, և 'ի կալանս ըմբանեալ

29 զյառաջագունից ասացելոց մօտաւորաց Սաբնից և զարմից Հայկազանց, ոմանք 'ի յեկաց,

զյառաջագունից Տօրաւորաց ստե՛մ զճեհաց 'ի զարմից հայկազանաց, ոմանք և յեկաց,

33 զի և անհաստատութիւնն բազմաց՝ կարծիս 'ի ներքս ամէ ընդ բնաւն անցանեւ.

զի և անհաստատութեան բազմաց կարծիս 'ի ներքս սծե՛մ ընդ բնաւն անցանեւ:

144 10 արդ ելաւ՝ գընել այս բանից
յուշ պատշաճէն և որ
զանհատ ասաւ թե անն ՚ի ներ-
քքս անել ակնարկէ կար-
ծիս :

Պատիւ ԱԼ :

29 յանկարծ ակի պատեալ կը-
կանց ՚ի դնացու՝ ծնաւ ՚ի
զեբայ ճանապարհին : ՚ի
զաստին լ՛ստեան :

34 գործէ յառապելն ասեն :
Հասաւ ան գնացեալ վարդ-
զէն մանուկն ՚ի Տաւայ
զաստին : զԲասաղ զե-
տով : և կեալ նստեալ ըզ-
Շքէշ ըլլով :

145 3 Այս Արուանդ առաջինն
է սակաւակեացն :

17 թագոս որ անելով ին-
քեանց զվնասեալ անն Սուր-
հայ :

19 ցիր գլխով առաջ կացու
ցանել զամբոխն ընդ երես
զաշակն : և

27 յերբորդ ամե Աբաս-
անայ պարսկց արքայի :

31 մէ ՚ի հարկարց յամեն-
ցանց պիտանեացն ասնա
պատանդս :

Պատիւ ԱՕ :

146 6 Օրոցի զայս մեղ Քար-
զանն :

արգելաւ՝ գընեացս Բանիցս
նշ զպատշաճէն և որ զանհա-
տասաւ թե անն ՚ի ներս անել
ակնարկէ ի արծիս :

յանդարծակի պատանեալ երկանց
ծնաւ ՚ի զԵբայ ճանապարհին
՚ի գաստին Լ՛ստեան :

ըրբէ յառապելն ասեն : կար-
ուած գնացեալ վարդգէն մա-
նուկն ՚ի Տաւայ գաստինն :
եղեալ նորա զԷբէշ Եբե-
րտս :

այս երասանդ է սակաւակեացն

Թագոս որ անելով ի արեանց
ընտանեղ ամբոխն :

(այս Բանդ պատանն յարեանեանն)

յերբորդ ամբ արքաանայ պար-
սկց արքայի :

մէ ՚ի հարկարց յամենեցանց
պատանդս ասնա :

Օրոցի մեղ այս Բարդ-
ճան :

Պատիւ ԱԼԵ՛ .

- 147 4 Եթէ անպէս Մարտիանոս զապատեաց չանտեսուի
- 11 Ե զբարեաց անբարեաց իմեանն պարծեաց
- 29 Ե զքեզ լծողս քան անբարեաց

Պատիւ ԱԼ՛ .

- 148 21 Չատանեաց զլազարոս բարեացն ի բարեացն իմեանն Ե Երես զանն սրբոց զարմարեալս պատշաճ անուանեցան :
- 27 Լուսնակ
- 32 Կարն :
- 33 Կոն :
- 149 10 Կարնի պահաւ :
- 15 Բարեացեաց զմեզ իբր զանբարեացեացն արքայս :

Պատիւ ԱԼԹ՛ .

- 28 Ընդ քրատեալ ՚ի նոցանէ անբարեաց իմեանն :
- 150 24 Բարեացեաց ի բարեացն անուամբ զարարար Ոստանս չանն կոչեն :

Պատիւ ՉԼ՛ .

- 151 17 Ե սարեանն ՚ի պահաւ լան անուանին :

Եթէ անպէս Մարտիանոս զապատեաց չանտեսուի :
 Ե զբարեաց անբարեաց իմեանն պարծեաց :
 (այս բարեաց արարեալն յարմարին)

Չատանեաց զլազարոս բարեացն ի բարեացն իմեանն Ե Երես զանն սրբոց զարմարեալս պատշաճ անուանեցան :

Լուսնակ

Կարն :

Կոն :

Կարնի պահաւ :

Բարեացեաց զմեզ իբր զանբարեացեացն արքայս :
 Բարեացեաց զմեզ իբր զանբարեացեացն արքայս :

Ընդ քրատեալ ՚ի նոցանէ անբարեաց իմեանն :

Բարեացեաց ի բարեացն անուամբ զարարար Ոստանս չանն կոչեն :

Ե սարեանն ՚ի պահաւ լան անուանին :

Գլուխ ՀԻ.

152	5	Գիւնի 'ի գիւրայ Արտաշի
պատեւրացեալ :	Գիւնի 'ի գիւրայ պատեւրացեալ :
Արտաշի	Գիւնի 'ի գիւրայ պատեւրացեալ :
Արտաշի
	7	Ազնակ խառն լծեան
լեալ	Ազնակ խառն լծեան
լեալ	Ազնակ խառն լծեան
լեալ
	14	Որոյ գտեալ զարշապի
բազմա լծի նա :	Որոյ գտեալ զարշապի
բազմա լծի նա :	Որոյ գտեալ զարշապի
բազմա լծի նա :

Գլուխ ՀԳ.

153	11	Հեռահառ եղեայ ' կռա
րեաց գամեւոյն ցեղ կար
նան պահլա ին :	Հեռահառ եղեայ ' կռա
րեաց գամեւոյն ցեղ կար
նան պահլա ին :	Հեռահառ եղեայ ' կռա
րեաց գամեւոյն ցեղ կար
նան պահլա ին :
	15	Հաստ ցանկ լավ յարգայինս
նարա :	Հաստ ցանկ լավ յարգայինս
նարա :	Հաստ ցանկ լավ յարգայինս
նարա :

Գլուխ ՀԴ.

154	6	Արդ գտեալ ցեայ 'ի խո
րովայ Արտաշի մինչ 'ի
յաշխարհն հեղկաց	Արդ գտեալ ցեայ 'ի խո
րովայ Արտաշի մինչ 'ի
յաշխարհն հեղկաց	Արդ գտեալ ցեայ 'ի խո
րովայ Արտաշի մինչ 'ի
յաշխարհն հեղկաց
	33	Եւ սաս սակ մ զրոյց
զբանէ լե ձերոյն	Եւ սաս սակ մ զրոյց
զբանէ լե ձերոյն	Եւ սաս սակ մ զրոյց
զբանէ լե ձերոյն

Գլուխ ՀԵ.

155	25	Եր սրանէ լե յառա մնա
սիրտ լծեան :	Եր սրանէ լե յառա մնա
սիրտ լծեան :	Եր սրանէ լե յառա մնա
սիրտ լծեան :
156	2	Մոյնպէս և որ զԱնունի	Մոյնպէս և որ զԱնունի	Մոյնպէս և որ զԱնունի
	11	Ինչոյ որ ինչ 'ի լուր
սար լծեանն Տրդատայ և
յեա նարա :	Ինչոյ որ ինչ 'ի լուր
սար լծեանն Տրդատայ և
յեա նարա :	Ինչոյ որ ինչ 'ի լուր
սար լծեանն Տրդատայ և
յեա նարա :
	14	'ի յիշատակոյ գիւնն
զիւր մասեհիցն Յունաց :	'ի յիշատակոյ գիւնն
զիւր մասեհիցն Յունաց :	'ի յիշատակոյ գիւնն
զիւր մասեհիցն Յունաց :

16 'ի համբաւ սց արանց
խնամանց և հնախօս
սիրարանից սաս դապեւ
անդեկացեալ ,

Վալախ չՕ :

28 Ըսյց բանդի գանդր ան-
ցեալ ընդ Վանաբ գեա՝
գրադս մ գասսս գերի-
վարեցին , և զկիւլըսդայ
կղզիս աւար առին ,

35 Ըագաս սրեալ Աննաս և
Տակիտս և Փղա խննս
եղբարք ,

157 9 զՓղա խննս այլով զբն-
դաւ ընդ Արեւելեայ ար-
ձակէ ,

12 սր և սպանաւ 'ի յիւրցի
'ի ճանիւս պնդացոց ,

Վալախ չԼ :

30 Իբր 'ի կազսզե հանդար-
տս Թեան զօղեալ ,

Վալախ չԼ' :

158 22 Թէ ամն 'ի նախարարացն
չայց առեալ յարգոցն
խտրովու փախսցեալ սպ-
րեցյց .

29 Ըսյց կոյս մի գեղեցկա-
ղեալ

Վալախ չԼԸ :

159 8 և կրտսի ձխովարեալ ,

11 Ըստ պեղապնխացոց մե-

'ի համբաւս արանց խնամ-
անց սրարանիցս գեղեցկացեալ

Ըսյց անդի գանդր անցն
ընդ անոն գեա , զբարսմ
գասսս գերի վարեցին , և
զկիւլըսդայ կղ զիս աւար
առին :

Գրաս և Գրիգոր Բագաս
ընալ և Փղա-խննս եղբարք :

ԶՓղա-խննս յալով փոխ-
ի Բելեիայ արձակէ :

Սր սպանաւ 'ի ճանիւս պն-
դացոց :

Իբր 'ի կազսզե հանդարտ-
տս Թեան զօղեալ :

Թէ ամն 'ի նախարարացն չ-
այց առեալ զիս յարգոցն խո-
լտրու : փախսցեալ սպրեցյց :

Ըսյց զկոյս մի գեղեցկաղե-
ալ

և կրտսի ձխովարեալ :

Ըստ պեղապնխացոց մե-

Հենական Հրամանի Հիփի-
տեայ 'ի մրցանակս ազո-
նին սա աւ ելեալ

13 դարձեալ եքան զԱրա-
սս աղիացի

17 'ի ձիւն թացս մեծի կրք-
կիտին կառ ավարել կամե-
ցեալ , 'ի հմտա թեհն հա-
կառ ակաղբին սասացեալ
յիւրիւր անկաւ :

160 3 ոչ աճապարեաց ընդ փա-
խսանայսն :

10 խի սր ինչ 'ի նորա ժա-
մանակն զարժքս յայնն
քեզ Աղաթանգեղաս :

ԳԼԽ Զ .

15 Յայտարարա թիւն սակա-
ւաք անդեան ե փարաց
Գրիգորի ե սրդացն : . . .
սր փան հարցմանն Սար-
կոսի միայնա սրի 'ի Յազ-
ուճասի :

'ի յագրեճմանի

161 8 'ի վանս կանանց անկեալ
կրանա սրիւր :

11 ե նա աւսքէ յանաղաս :

19 բայց սրդալե հօր սքան-
չիւր սրղիք զարմանալիք
բայց ե սրդարեւ

30 ե անանցականին միայն
սկեւլի :

ԳԼԽ ԶԱ .

162 8 'ի սորա աւարս եկեալ
'ի Հայս նախնի ազգին

հենակն հրամանին շեփեալեայ
'ի մրցանակ սագրանին աւար-
եւալ

դարձեալ ե քան զժրմաս սր-
գիտցի :

17 'ի ձիւն թացս մեծի կար-
գիտին ի սասարել ի մեղեալ
'ի հմտա թեհն հալաւսակո-
րին սարսիւրեալ յերկր անկաւ :

3 ոչ աճապարեաց փախել ընդ
փախարեայսն :

10 խի սր ինչ 'ի նորա ժամ-
անակն սրդարայ փարժքս աւար-
ցանէ քեզ ափաթանգեղաս :

15 Յայտարարա թիւն սակա-
ւաք անդեան ե վարաց փրկարի
. . . ոչ վասն հարգմանն ժա-
րանի միայնսն 'ի յագրեճման-
նի :

'ի վանս կանանց երկեալ իջ-
նաորեւր :

(Ը) ի յարմարեմնին :

19 բայց ե սրդարեւ հօր սքան-
չիւր սրղիք զարմանալիք

և ճայտանին միայն սպասե-
լի :

'ի սորա աւարս անէն ելեալ
նախնի ազգին յաղակեցի :

Տամբեյանի կց .

15 սարս երկու դայեկորդիք

սարս երկու եղբորդիք:

163

8 սնորաւու թիւն յամն քայ
և չըկէց

սնորաւու թիւն յամն քայ
և հրաւ
ըկց:

20 քայ դիմի իւր 'ի պատե-
սագի մը հաւ յերկիր
Պարսկց:

քայ մեր իւր 'ի պատե-
սիւ հաւ յերկիր պարսկց:

Պատի ԶԿ .

35 Աշու կեայ յաշխարհս
դասնի զ()ասյ

և եկեալ յաշխարհս փասնի
չասյ

164

3 բանգի եր արգար և չամ
բեր:

համբերող

բանգի եր արգարս համ-
բեր:

26 կանգնեաց դնիպան յոգ-
նական չամնի իւ վերա-
սպաց:

կանգնեաց վնիպան 'ի վերայ
յոսնան համնիւ վերա-
սպաց:

29 քայու մ վերս պատեայ
զձին՝ սասակցին նեաս-
նդու թեանք: որոյ դար-
կա զեայ յերկիր քնկենայ
զարք սն:

քայու մ վերս զձին սասա-
կցին նեասնիւ-նեանք: որոյ
դարկա-րեալ յերկիր քնկեն
զարքսն:

34 և զմիայ սրամն զձի կալ-
եալ: արխարար աշտանա-
կեալ:

և զմիայ սրամն զձին կալեալ
արխարար աշտանիւք:

Պատի ԶԿ .

165

12 ածել զկայան Վշխն դաս-
ար Վշխարարոյ՝ իւր 'ի
կեալ: որ մը ինչ նա ազ
կը կայան աբբային չասակի:

ածել զկայան աշխն զսասա-
ար աշխարարոյն իւր 'ի
կեան: որ մը ինչ սննան կը
իւր աբբային հասակի:

166

1 Օսր մը կարային բու ժեկ
արխարական կախարգըն

զար մը կարային բու-ժեկ ար-
խարան աշխարարոյն:

Գլուխ ԶԴ.

30 'ե սորին բանս հրատարակեալ Միտի նահապետ սպգին սլէսահեաց :

167 4 սպմէր զերկիրն : և մերձսա յերամբն զն թաղադա ցանէր այլում պարսպեւ զարծոյ :

11 յանձն սահար ճեհնազնեայն Մանգան :

37 և կարճան յերկիր գարլա ցանեկ զապատմբն :

Գլուխ ԶԵ.

168 21 յերկա ճեհզե զամբոկ լծ շնամեայն :

25 յե ձկամբք յերկիր լծափեալ ցանցոյն :

28 և հանեալ յապագինն զնեղեաց յեմստապատ պարանն : և կորոյա լծեամբ ձգեալ յետուս կողմանն : ձարպ դիպեցա ցանեկ :

34 ոչ կարաց շարժել ձեռամբ գհակայն : զլանջն քառ կրիվարին : և ոչ այնչափ ինչ շա լծափեաց մրաբայել զերկիրն : քանի լեահեակ ձեռամբն 'ի ներդեայն սմապարեալ ըլային :

169 5 յարեք զպարն ընդ զՅԿ պարանային զգլուխ երկփային :

'ե սորին բանս հրատարակեալ նահապետ սլէսահեաց :

սպմէր զն : զն : որ սա լծաւն : շնորոյոյոյն սլէսահեաց պարսպեւ զարծոյ :

Օր յանջն սահար ձեհնայն ճեհն :

և կարճան յերկիր գարլա ցանեկ զապատմբն :

յերկա ճեհզե զամբոկ լծափեայն :

Լե ձկամբք : յերկիր լծափեալ ցանցոյն :

և հանեալ յապագինն : ըլանջն քառ կրիվարն : և ոչ այնչափ ինչ շա լծափեաց մրաբայել զերկիրն : քանի լեահեակ ձեռամբն 'ի ներդեայն սմապարեալ ըլային :

և զանդէ ոչ կարաց ձեռամբ շարժել զհակայն : զլանջն քառ կրիվարին : և ոչ այնչափ ինչ շա լծափեաց մրաբայել զերկիրն : քանի լեահեակ ձեռամբն 'ի ներդեայն սմապարեալ ըլային :

և զարեք զպարն ընդ զՅԿ պարանային զգլուխ երկփային :

10 վարէ մինչև յաշխարհն
չհնաց :

14 բառ հարբա թիւան օրինաց
պատանգս առեալ :

16 մտաբանեալ զամենայն հիւսիսի :

ԳԼՈՒԽ 20 :

170 8 սրտի և ստաղազոյն և ստեղեկացաւ :

171 6 և թիւ զով արդեւք փոխանակ կուոյն երկրպագութիւն :

33 քարտէաց 'ի կղարջաց 'ի էլարջից սկսեալ

ԳԼՈՒԽ 21 :

172 10 մինչև և հաս բազմա թիւն զօրան հասկնայիցսց :

12 և 'ի մտնուստ Շարհոյ զարձան և յաւարտանին զամենայն երկիրն :

16 զթմեաց տօրեկան շուսարս թեամբ :

27 և 'ի սրտեկ զգղջին սրանուսեկ խրափան :

173 10 հարկանի յամենն, սակերբ զցլուսն :

12 պակաս գոյով բոլոր թիւն գողաթանն :

23 զոր և եղիա խի զփշկական փայտն, հանդեւձ հինգ բեհաօրն :

վանն մինչև յաշխարհ հնաց :

բառ հարբեի օրինի պարանոս տաթալ :

մտաբանել զամենայն հիւսիս

յարմ սրտափոփոյն ևս սեղեկացաւ :

և թիւ ո՛ւմ արդեւք փոխանակ էւոյն երկրպագութիւն :

քարտէաց 'ի էլարջից սկսեալ

մինչև եհան զբազմաթիւն զօրան հասկնայիցսց :

և 'ի փոխուստ զշարհոյ արձան : յաւարտանին զամենայն երկիրն տաթալ :

թիւեաց : սրտեկն շուսարս թեամբ :

և 'ի սրտեկ զգղջին : սրանուսեկ խրափան :

հարկանի յամենն սակերբ գլուսն :

պակաս փոստ թարսաթիւն փոփոխանն :

զոր և եղիա խի զփշկական փայտն, հանդեւձ հինգ բեհաօրն 'ի Յեան յարայն հիւսի

Գլուխ 29 .

27 Կարգու մն լիկիանոսի , և
փոխու մն արքունեացն 'ի
Հոսովն :

33 Տիրանեօք և պոսիտ կայ-
սերական զարգարեաց զնա :

36 զոր աստուածային բանն
աս և բրայեցոցն անհնա-
բին համարեալ չարու-
թեան փոխիսումն :

174 9 Կերկուածոյ ունելով զՀե-
րը :

11 սակա արիութեան , երա-
նեւ այն գլխփիւսոյ , վասն
որոյ սպան զուրբն բասի-
լիսս

ժլաթեաց

15 Եւ ցրտացեալ 'ի սիրոյն
Տրդատոյ մեր թագաւորի
անն ամէր որպէս արգարե
'ի թշնամոյ :

24 Եւ ինքն հանգերձ որդ-
ւալքն մի թագաւորութեան
զՀոսովայեցոցն ցոցեալ :

32 Եւ ինքն հանգերձ որդ-
ւալքն մի թագաւորութեան
զՀոսովայեցոցն ցոցեալ :

94 Վանգի ոչ ուրուք մեծի
թագաւորի կայր 'ի նա-
ձեանարկութեանց այսպի-
սիք :

175 10 Սա շինեաց զտեսարանն և
զգաղանամարտկոցն և ըն-
խաղալիցն և զձի բնթոց-
որն ոչ կատարմամբ :

պարտանն լիկիանոսի , և փո-
խումն արգունեացն 'ի հոսով-
ն :

Տիրանեօք և պոսիտ կայ-
սերական զարգարեաց զնա :

զոր աստուածային բանն աս
և բրայեցոցն , անհնարն հա-
մարեալ չարութեան փո-
փոխումն :

Կերկուածոյ ունելով հերո

սակա արիութեան երանելոյն
գլխփիւսոյ . վասն որոյ ես-
պան զուրբն Սասիլիսս

և ցրտացեալ 'ի սիրոյն արտ-
ոյ մեր թագաւորի , որպէս
արգարե 'ի թշնամոյ :

Եւ ինքն հանգերձ որդ-
ւալքն մի թագաւորութեան
զՀոսովայեցոցն ցոցեալ :

Եւ ինքն հանգերձ որդ-
ւալքն մի թագաւորութեան
զՀոսովայեցոցն ցոցեալ :

Վանգի ոչ ուրուք մեծի թա-
գաւորի կայր 'ի նա-
ձեանարկութեանց այսպիսիք :

Սա շինեաց զտեսարանն և
զգաղանամարտկոցն և ըն-
խաղալիցն և զձի բնթոց-
որն ոչ կատարմամբ :

Գլուխ 2Թ.

34 Ժողովեցան բխան և բխան
կենդ երկրանք

Բնիպան և Բնիպան

Ժողովեցան բնիպան և բնիպան
բն երկրանք

176

3 Սակարիտս Արուստեմի,
Աղեքսանդրոս Առասան-
գնուպոլսի եպիսկոպոս:

Տաղարիտս Երաստեմի. աղեքս-
անդրոս քաղաքանդանապոլսի ե-
պիսկոպոս:

9 և զզորավարեցն ներսեհի:

և զզորավարեցն ներսեհի:

16 զի մի՛ զուտա ել պատին
... 'ի ժողովոյն կրկնէ:

զի մի զուտա ել պատին... 'ի
Ժողովոյն կրկնէ:

18 առարեան մոխանակ լուր-
եանց զԱստակէս:

զարեապետէս

առարեան մոխանակ լուրեանց
զաստակէս:

26 և Աւթաղ Աղեպոլայ:

և Բեռաղ Եղեպոլայ:

Գլուխ Գ.

177

8 սուղ ինչ զլուխս յերեկնէ
'ի կանոնս ժողովոյն յաւե-
լու:

սուղ ինչ յերեկնէ 'ի Ժողովոյն
Ժողովոյն յաւելու:

14 որ այժմ՝ ասի՝ Վրասխա-
նակերտ:

որ այժմ՝ ասի՝ Ղրասխանակերտ:

34 շինեալ և տուն հովանոց,
... բարձր քանդակաւ:

շինեալ և տուն հովանոց,
... բարձր քանդակաւ:

Գլուխ ԳԱ.

178

11 զնախահոյճն մեր զբիգորե-
սս

զնախահոյճն մեր

28 յոր այլ յետոյ բնակեցաւ
և սուրբն Գրեգոր:

յոր այլ

յոր այլ բնակեցաւ յետոյ
սուրբն Գրեգոր:

179

1 յորում ո՛չ ևս յաւելու
մեք երևեալ:

յորմէ հետեւ ո՛չ ևս յաւելու
ոմեք երևեալ Գրեգորիս:

11 սպասեաց 'ի դիպօղ աւուր:

սպասեաց 'ի դիպօղ սուրբ:

21 Դէ հոխոաց, դոխն զնա
վանճանեալ, ՚ի նմինսեղ-
ւօջ թաղեցին:

30 զինի յետ բազում ժամա-
նակաց յայանեցաւ:

35 յազգէ թագաւորեալ,

180

I յարևելից կողմանց աշտոր-
հիս մեջոյ՝ արևելք ծա-
ղեայ մեղ և իմանալի
արեգակին հոգեոր ճառա-
գայթ, ՚ի խորին շարու-
թիւնն կատաղաշտութեան
կէք, ճշմարիտ բարի և
այստահալած, երանու-
թեան և շինութեան հո-
գեորի սաւթ:

Գլուխ ԳԼԵ.

19 և զմերոյ լուսաւորուեցն
լուսաւոր վերակացուէ ճա-
ռեւթի:

25 երկացուցանել զիմ լու-
սաւորին վերայ թեանն
միայնոյ վիճակաւ:

30 նուաճել հասանցուցա-
նորականաւ կամ բանաւ-
բանանաւ բանիւ:

34 լուսաւորութեանցն մերոյ
հայր երկրորդ:

281

9 որպէս զի վկայեցին հա-
ւատոցն՝ ամենեցուն և
զործքն:

16 որում ոչ կարացեալ նե-
րել թագաւորին:

և հոգեւոր գործել զնա վան-
ճանեալ, ՚ի նոյն րեղութեան
զինին:

զննի յետ բազում ժամաց յայ-
նեցաւ:

յազգէ թագաւորեցելոյ:

յարևելից կողմանց կայաց, աշ-
տորակն արևելք ճշմարիտ ծա-
ղեալ. և իմանալի արեգակին
և հոգեւոր ճառագայթի ՚ի
խորին շարութեանն իստաղ-
աւթեանն. երանութեան և
շինութեան հոգեւորի սաւթի:

և զմերոյ լուսաւորութեանց
հոգեւոր վերակացուէ ճառե-
ւթի:

երկացուցանել զիմ լուսաւորին
վերայ թեանն միայն վիճակաւ:

նուաճել հասանցուցն իմ
լուսաւորանն բանեաց:

և լուսաւորութեանն մերոյ կայր
երկրորդ:

որպէս զի վկայեցին ըստ
հատարոյն ամենեցուն և գործ-
քնն:

որում ոչ կարացեալ ներել թա-
գաւորին:

182 24 | Կուլնի զնա՝ լինել ըստ կա-
մաց նորա :

4 | ոչ ծանեալք : զի սքանչե-
լացոյց տէր զսուրբս իւր :

6 | բարիացեալ մեղանչեցէք :
և յանկողնս ձեր ո՛չ զբղ-
ջացարուք :

12 | և ուրախացի 'ի վերկու-
թեան իւրում :

19 | զինքեանս նու աստացոցին՝
այս է : այլ զինչ մեր բա-
նըստ Լստուծոյ յողա-
ղըս 'ի ձէնջ վաանդիցս :

33 | որպէս և այժմ՝ խոսողք
բազումք աստուածայնոցն :

183 8 | և ճայթեցուցանելով Հըն-
չեցուցանեն 'ի լսելիս մարդ-
կանս :

10 | որ շատախօսու թեանն Հո-
սանք իբրև յաղբերէ գի-
մէն :

13 | Թէ և որք յորդորեն ըզ-
նոսա այսպիոիս լինել :
Լճողելում ասել զՎրիս-
տասին : զտալն վրէժս :

184 11 | ցանկք երբորդ Հասածի :

6 | Լ՛, Լ՛արամանն Հայոց
պատմութեան :

185 10 | յողագս պատերազմին
Լ՛րշակայ ը՛ր նախարարն
իւր : և վարանդի եր-
թալոյ պապայ 'ի քի : զան-
դինն :

ինչե՞ն զնա սուրբ լինել ըստ
կամոց նորա :

որք ո՛չ ծանեալք զի սքանչե-
լացոյց որչր զսուրբն իւր :

զի բարիացեալ մեղաց : և յան-
կողնս ձեր ո՛չ զբղացարուք :

սուրբացի 'ի հանգստեան ի-
րում :

նաաստացոցին : այսինն : զինչ
բան մեր սա աստուածոյ յա-
ղագս 'ի ձէնջ վրանդիցս :

որ բողո՞մ խոսողք յաստու-
ածայնոցն :

և ճայթելով հնչեցուցանեն 'ի
լսելիս մարդկան :

որք շատ խոսու-թեան բանք իբ-
րև յաղբերէ բողմին :

Թեև որք յորդորեն զնոսա այ-
պիոիս լինել արգելում : ասել-
լով զբրիտանոցն : ասլ լըբեժս :

ցանկք երբորդ հասածի Լ՛-տը-
րոմն պարմո-թեան հայոց
մեծայ :

Հայագս պատերազմն արշա-
կայ ըրր նախարարս իւր . և
վարանդի երթալոյն 'ի քի-
զանդինն :

187 3 Գտած երրորդ աւ արատ-
բանաւ թիւն մերց հայրե-
նեաց :

Գլուխ Լ .

26 Լ՛. 11 որչափ ջանե յիշո-
ղաւ թիւնք բաւեցին :

188 1 որպէս զի մի որ երկեացի
'ի պերճարանաւ թիւնս զԲ-
բաւեալ առ վապագն :

Գլուխ Լ՛ .

23 Երբեան աղգ յաղգի վե-
րայ նախարարաւ թիւնք կո-
տարել զմիմեանս :

26 սպասեալ բարձան 'ի մե-
մեանց :

Գլուխ Գ .

34 որ բացեալ աղգանքն էին յի-
բաւ իշխանաւ թիւնն :

189 1 Այլ թէ կամեցիս ուղղորդու-
թիւնս վարել ըստ հա-
ւասոյ՝ կարմանցն աշխոյիկի,
առարեան նոցա կարկուտս

5 թէ 'ի հոշակեալ յանուա-
նէն զՎրիգ որի անանձես-
ցին ե 'ի նորին զաւակի,
առնել զամենայն ըստ
հրամանի Լ՛. 11 յամ

10 թէ պէտե կ յանլիս թիւն
առ բցն հայելով պատան-
ւայն զիբն վարկանէր :

18 ե պատժականաւ զիյզ ընդ
թագաւորաւ թիւնն :

Այնպէս ի տեւացոյց աւար-
տեանաւ թիւնն մերց հայրե-
նեաց հարած : Լ՛ .

այլ ոչ զոգ ջանե ե յօժարու-
թիւնն բարեցին :

որպէս զի մի երեւոյցոյց 'ի
զիւրճարանաւ թիւնն գրաւել
առ գագագ :

յարեան աղգ յաղգի վերայ 'ի
գործել զմիմեանս :

որդաւեալ բարձան 'ի մեկոյ :

Բացարձակապէս
որ 'ի Բացարձակապէս
յիւրաւ իշխանաւ թիւնն :

Եւ թէ 'ի միայնս ուղղութեամբ
վարել 'ի զոգնայն այնպիսի ըստ
այսմ հասարոյ՝ առարեան նո-
ցա եպիսկոպոս

չէ 'ի հոշակեալ անանձեան
գրիգորի : անանձեան ե 'ի
նորին զաւակայն : Լ՛. 11 յամ

Եւ զպէս ե յանլիս թիւնն աւարտեան
հայելով պարտեանն զիւր-
վարեանէր :

ե պատժականաւ զիյզ ընդ
Թագաւորին :

25 Թագեցին յամուրաս աւանին

ՉԼԵԽ Պ .

190 4 Քոնդե 'ի վախճանեւ երանելոյն Տղասայ

ՉԼԵԽ Ե .

191 8 և ամենայն համբոյճն աշխարհականաց քոց ինդաւ

13 մեղ ճառայեալքք միամտ լեւաճի

ՉԼԵԽ Օ .

192 4 քանդի զորք էր յանձնե և անարի սակերքք

13 Հրաման տայ առ իւ զիշխանու լըն պատակեւրցն նուազեցուցանեւ . . . առ իրայր զնայ

ՉԼԵԽ Լ .

183 8 և նման Հերովդի պէս պէս ցուովք սատակի Խանաճիհր

11 եղեալ 'ի վերայ հոցա երկինք պղնձի ըստ զբոց

ՉԼԵԽ Բ .

27 Յերկրորդ ամի որովդի պարսից արքայի

34 Ըովանդակ վարկուցեալ մնացեւրց սահմանացն տրեւ

194 I սյլ ոչ որքան զմակեղս

Թագեցին յամուրէն ասանին

Ինչպէ՛ յետ վախճանին երանելւոյն որպէստայ

և համբոյճն աշխարհականաց քոց ինդաւ

Մեղ ճառայեալքք միամտ լեւաճի

Ինչպէ՛ զորք էր յանձնե և անարք ասակերքք

Հրաման տայ առ իւր զիշխանու լըն պատակեւրցն նուազեցուցանեւ . . . առ իրայր զնայ

և նման Հերովդի սատակի նաճիհր

Եղեալ 'ի վերայ երկինք պղնձի ըստ զբոցեւրցն

յերկրորդ ամի յորովդի պարսից

Ըստովան համարեալ մնացեւրց սահմանացն որքեւ

սյլ ոչ որքան զմակեղս

նացին զՄովսէսանդր :

5 զբռանաց հա սրտս թեանց և այլոց սրտց պարպեալ :

Գլուխ Թ :

24 զխոսացեալ զթու լարտու թիւն նորա և զյու լու թիւն :

28 հասանէին մեծաւ ամբու խիւ : սրպէս թե երկու բիւրովք :

195 13 Յոր ակնկառ ոյց լեալ քաջայն Հայոց և յորձակեալ : ոչ ինչ կարեի նիւսակ :

18 զխպեցուցեր ճակատս խորխոսացելոյն զպղեաթու :

21 Ընդ գաւաի ձիոյն յերկեր կործանեալ զասհագին ըս զիւրազն :

28 որ ինքնակամ զիմադրաս նասատակն եղև :

30 կորզէ զգորջոյլ Սախազ նասպակա :

Գլուխ Ժ :

196 12 Թաղեցին Մովսէս առ հարս իւր :

19 զի Թագաւոր Հայոց 'ի սեղև հօր իւրոյ կացցէ :

24 սրպէս զի Թագաւորեցուցանել զնա Հայոց խոր :

արեւոստանդր :

ը Բռանաց և հասարակեանց և այլոց սրտոց պարպեալ :

Քիտայեալ զԼուսարտու թիւն նորա :

Մեծաւ ամբու խիւ : սրպէս թե երկու բիւրովք :

յարմէ ակնկառ ոյց լեալ քաջայն Հայոց և յորձակեալ : ոչ ինչ կարեի նիւսակ :

զիւրազուցեր ճակատս այլազուգայ խորխոսացելոյն գործարտ :

ընդ գաւաի ձիոյն կարեալ յերկեր կործանեալ զաստագին ըիւրազն :

որ ինքնամ գիմագրաս նասատագ եղև :

իւրազէ զգորջոյլ նսահ պեր :

Թաղեցին յանի առ հօրն :

ը թ Թագաւոր Հայոց 'ի սեղև հօր իւրոյ իւրոսպէ :

սրպէս զի Թագաւորեցուցանել զնա Հայոց խորհեցեալ :

հեցաւ • և առ սբէ յաշ-
խարհն մեր, իբրև ան-
առ անտարգ զսա վարկու-
ղեայ, Սրբալ պատահե քա-
ջի: Արշարի կամնարա-
կանի

28 Բազա մը 'ի միճամեճ նա-
խարարացն անկան

ՊԼԱԽ ԺԿ.

197 38 Ելին արտարս քան զկա-
պանն Չորայ,

198 19 'ի սորա առարս երեկցաւ
կրտսն լուսեղէն առ երա-
նակեանն Անբղի:

ՊԼԱԽ ԺԿ.

26 Ելլ խորամանկեալ հնա-
րէր, զի գեք երկրպագե-
ցին:

199 5 և զՏիրելժ զորդի մեռե-
լնն Արատչեի

10 և հրմայէ յեկեղեցիս կանգ-
նել յարեւելից կա սէ:

12 սրբ միանգամ Է հասկեա-
լից. սց տեքու լովեալի հար-
կին զոյնպէս առնեն:

ՊԼԱԽ ԺԿ.

23 Օր յախշտակեալ սրբոյ
Օսականն, եհան 'ի ձե-
ռաց սբօյի:

34 Ընամանեալ անիճիքալ
քանայ 'ի ձեքանայ քա-
հանայէն Պանիելէ:

և առաջէ յաշխարհս մեր իբր
անառաշխարհ ընա լուսեղեւոյ:
Սրբոյ պատահեալ արշարի համ-
արարանի

և լէղէր և բարաս 'ի նա-
խարարացն անկան

էլին արարտս քան զկապանն
Չորայ:

'ի սորա առարս երեկցաւ
խաշ լուսեղէն յեկեղեցիս յերա-
ստեճ, ամենայն զառաջին կա-
տարայելոց և անշատարից առ
երանելեալ ինքեւ:

այլ խորամանկեալ հնարերս զի
զբնարտս պաշտանն խափանե-
ղի և դեպ երկրպագեանցին:

և զԱռն իւր զարեիլ, զորդի
մեռելոցն արատչեի

և հրմայէ յեկեղեցարձ կանգնել
յարեւելից կառե:

սրբ մեանգամ ընդ հասկեա-
լիցայ իշխանա-լեւամբէն գոյն-
պէս առնել:

զս յախշտակեալ սրբոյ յոս-
էմանն ի յեռաց սրբայի

Ընամանեալ լիեկս անիճիք-
արարտս 'ի ձեքանայ քառ-
անայն գանիելէ:

ՊԵՏԻ ԺԵ՛

200 10 Եթէ զիարդ Օօրայի առ-
եալ զգօրս Հարց գար- շարայէ
ձաւ 'ի Յուլեանսէ ,

Այլեւ շէարդ դարայի առ-
եալ զգօրս , դարայ 'ի յու-
լեանսէ եւ սարայի ազգաս :

ՊԵՏԻ ԺԵ՛

202 17 քստ արժանի խորհրդոցն
վեր ընկալեալ 'ի փորո-
տինս՝ սասակի 'ի Պարսս :

արժանի շար եւրոյ խորհրդոցն
վերս ընկալեալ 'ի փորոտինս
արտէ 'ի պարսս

203 16 Կալեալ զԹագաւորութիւն
ամս մետասան :

Կալեալ զԹագաւորութեանն
ամս դասն եւ վեց :

ՊԵՏԻ ԺԵ՛

33 Ինքն զՀետ երթեալ յու- զԷտ յանապիտան
նական զօրացն , զօրոսն իբլեք

Ինչն զԷտ յանապիտան զօրոսն
իբլեք :

36 Եւ առ իւծ 'ի վերայ՝ մա-
տեան ընդ սակիք սանկալ :

Եւ սանկալ 'ի վերայ գնէ՝ ճա-
րեան ընդ սակիք սանկալ :

ՊԵՏԻ ԺԵԹ

204 27 Եւ հանդերձ գոհացողական
Թղթալք մերոց զօրավա-
րացդ առ տքեոցես

Այս հանդերձ փոհացողական
Թոնիւտ մերոց զօրավարացդ ա-
սասեոցես

35 քաջ Եւ որի երեւեալ քան
չ լ' քիլլէս :

քաջ եւ որի երեւել քան զքաջ
լաս :

ՊԵՏԻ Ի՛

205 15 քանզի զբարեկարգութիւն ,
... 'ի սմա նկարագրէ :

քանզի զբարեպաշտութեանն .
. . 'ի սմա նկարագրէ :

206 5 Եւ յանձն արար Խտարայ ,

Եւ յանձն արար խտարայ ամեն

6 Հրամայեաց Եւ յամենայն
զիւզս վանս շինել . . .
Եւ անզի սննդեան որբոց
Եւ ծերոց , Եւ անուսուց

սանճանի եւ յամենայն փեցոյ
վանս շինել . . . Եւ որի շին-
դեանս որբոց եւ այրեաց , եւ
անուսուցաց արձառն : Շինէ

առճու մն : Շինէ և . .
յատկան ձնակաց խրճի թս .

14 Եւ զերկուս զայսոսկի
յողգաց նախարարացն բառ
նայ :

'ի նախարարա-
նէանց Բաանս
յողգաց :

և . . . առնէնալեաց խրճի նս .

և զերկուս զայսոսկի 'ի նա-
խարարանէանց Բաանայ յող-
գաց :

ՊԵՆԻ ԻԼ՝

28 որով և զբազում իշխանս
մասն յափշտակութեան
սատակեաց :

առաքի և զբազում իշխանս
մասն յափշտակութեան սատա-
կեաց :

207 1 ցասուցին զնա առ աւել
զբացով՝ յԱրշակայ իւր-
բոխտանաւոյն :

զբացով իւրբոխտ-
անոյն որչափայ :

ցասուցեալ առաւել զբոցով
իւրբոխտանոյն որչափայ :

3 'ի ձեռին ունէր զբարկու-
թիւնն :

առ ձեռն ունէր զբարկու-
թիւնն :

6 Եւ թէպէտ զորու ծա-
նու ելեալ , 'ի վերայ շա-
յոց դիմեալ , և հասեալ
'ի սահմանս շայոց :

և թէպէտ զորու ծանու 'ի
վերայ հայոց դիմել - որոյ հաս-
եալ 'ի սահմանս հայոց :

9 և 'ի հաշտութիւն մտղ-
թեալ , ապ լիով զխա-
փանեալ հարկին և պայ-
ծառ պատարագօք արձա-
կէ զմեծն Ներսէս :

այս Բանս պախտին
յորինալին :

այս Բանս պախտին յորինալին

19 խորհէր նմա 'ի շարին հա-
նապաղ :

խորհէր նմա շարին հանապաղ :

ՊԵՆԻ ԻԼ՝

30 առ կուրացեալ հաւն իւր
Տիրան :

առ կուրացեալ հարն իւր փի-
րան :

209 2 շափեալ եղև ըստ գրոց :

շափեցեալ եղև ըստ գրոցն :

ՊԵՆԻ ԻՊ՝

10 առնել որսս յիւրում սի-

առնել որս յիւրում փրեցեալ

բեցեալ գաւառին 'ի Ար-
գայսլաիք .

16 Բազում էրէս քան զայն
առնել ընդ նոյն աւարս առնել

210 3 Հրամայեաց նոյն Աւր-
դանաց 'ի նոյն որոին սպա-
նանել զգնել :

Պատիւ ԻՆ :

211 24 Վասն աղջկան միոջ հար-
ճի :

Պատիւ ԻՕ :

212 7 կան իշկւմ նորա արք քա-
ղարին հանդերձ գաւառս
գնդու . քանդի Մնարք
նահապետ Առնեաց :

15 և հանգիտա սուեալ և
արծարծեալ յաշխատու-
թեանն :

19 Իբրու լի Յանացն խան-
գաւեացի գործ :

25 տիգրանակերտեաց :

30 որ սուաջին էք : ոչ շա-
հատակութեամբ ասեմ :
այլ 'ի մահու յաւարտու-
թեանն :

Պատիւ ԻԶ :

214 4 այլ 'ի կատար գործոյն ե-
ղիտ բաժանեալ զաղայս
կատակըցս :

գաւառի 'ի հովտայնալսի :

Բազում էրէս քան զայն ա-
ռնել ընդ նոյն աւարս

Հրամայեաց 'ի նոյն որոին սպա-
նանել զգնել :

Վասն աղջկան միոյ հարձի :

Կան ընդդէմ նորա ճաղատու-
ցիսն հանդերձ գոճարարէ
գնդուսն . քանդի անդիտո նա-
հապետ անեաց :

և հանգիտա սուեալ զքաղն
և արծարծեալ յաշխատութե-
անն :

Իբր լի յանաց հանդարտեցի
գործ :

տիգրանակերտեաց :

որ սուաջին էք : ոչ շահատ-
ակութեամբ ասեմ : այլ 'ի
մահու յաւարտութեանն :

այլ 'ի կատար գործոյն հա-
տու ի գնալ քաճակալ զաղայս
կատակըցի :

Պատկ ԻԴ:

35 և 'ի ներքուստ կացնովք
և սակրովք երկրբւանովք
և կացաւ որ մըճովք՝ փո-
րեւ զհիմունսն: Եւ նը-
գախարխար արարեալ զայն

'ի ներքուստ արարէ և երկ-
բւանովք և կացաւ որ մըճովք
փոքրեւ զհիմունսն: և նգա-
կարս արարեալ զայն

215 8 և ձեռն պարկականն ո՛չ
վատակէր զբազմակողտող
երկաթն արեամբ արբու-
ցանել: մինչև սպաժոյժ
սպանելոցն լցեալ 'ի հի-
մունսն ծաւալէր:

և ձեռն պարկականն ո՛չ զըրկ-
բուանովք լող երկաթն ար-
եամբ արբուցանել մինչև ս-
պաժոյժ սպանելոցն լը-
ցեալ 'ի հիմունսն ծաւալէր:

Պատկ ԻԹ:

24 քստ սյնմ թէ փոխարկ-
եալ միմեանց փոխարկ-
նին:

այս բանք պարտնն յարեալնն:

26 որ վախճան միոյն՝ միւսոյն որ
լինին սկզբունք:

որքանն զախն միոյն: մի-
ոյն լինին ոչ զբոնք

216 26 Ահա նայ մամիկուննէ:

զախնայ մամիկուննէ:

217 8 և որդւոյ քում Պարասիւ-
նսի խնդալ:

և որդւոյ բա՛ժ գրասունտոն
չայտեր խնդալ:

12 արձակեցար գունդ հինկ
յերկրդ Յունաց:

արջակեցար գունդ հինկ
(Յունաց):

20 Եւ արդ հաւատացեալ
ձեր՝ մեր յլելոցս:

և արդ հաւատացեալ յեր ե-
լելոցս:

25 և զամենայն վտարանդլին
սրոյ մատնել:

և սրոյ զամենայն պարանոն
մատնել:

Պատկ Լ:

218 1 մատուցեալ ոմանց առ
նա 'ի հերձուածոյն Աթի-
սսի, ասեն:

մատուցեալ առ նա ոմանց 'ի
հերձուածուաց սղտնդոցն ո-
րքոն ասնն

4 | և 'ի նաւայիւ զն լինել ըն 'ի նաւադէղն
| խոտաշունչ օգոյ ձմեռա- լինել
| նոյն :

Գլուխ 1, Կ.

219 36 | Հրամայէ զսայլորդսն 'ի
| վերայ խորոյն կախել ըզ-
| վայտէ :

220 5 | Լու քանզի էին նորա տայ-
| գերք դասերն

Գլուխ 1, Գ.

16 | և ժողովոյն որ եղև վասն
| Հոգեմարտացն :

18 | Քայց Ստղէոսի ըստ ար-
| ժանի խորհրդոցն զյաւել-
| ահնական գեհնոցն աս-
| ահն բերելով զօրինակ ,
| Հրակէզ եղեալ յԱգրի-
| անա պօլիս՝ սատակեցաւ ,
| և առնու զԹագն թախ-
| դաս : Սա քակեաց զմեհ-
| անն կօսցն մինչև յա-
| տակս՝ զվականալն 'ի սքը-
| բոյն Աստանգիանոսէ :

25 | աւերեաց նոյնպէս և ըզ-
| առձարն Պատմակի, և ա-
| բար եկեղեցի . նոյնպէս
| և զառձարն Նլուզ քա-
| ղաքի

221 1 | և ստացական և ծառայ
| և պաշտօնեայ ,

8 | Գլորիօրիոս Վաձխանձու ,

Գլուխ 1, Ե.

223 8 | և անդ ընդ սայլացեց Հա-

'ի նաւադէղն լինելոյ ըստ
| խոտաշունչ օգոյ ձմեռացն :

հրամայէ զսայլորդսն 'ի վե-
| բայ խորոցն կախել ըզվայտէ :

և քանզի էին դարբնաց նորա
| արգելք :

և ժողովոյն որ եղև վասն հո-
| գեմարտին :

Քայց վաղեմի նոյնք ըստ ար-
| ժանի անօրէն իբրոց խորհրդոց ,
| զյաւելանալն գեհնոցն աս-
| ահն թերելով զօրինակ ,
| եղեալ յանգրիանոս-պօլիս սա-
| տակեցաւ . և առնու զԹագն
| թախդաս : Սա քակեաց զմեհ-
| անն կօսցն մինչև յատակս ,
| զվականալն միայն 'ի սքըբոյն
| Աստանգիանոսէ :

աւերեաց նոյնպէս և զառձարն
| պատմակի և արար էկեղեցի .
| նոյնպէս և զառձարն Նլուզ
| քաղաքի :

և ստացական և պաշտօնեայ ,

և գլորիօրիոս նազխազու ,

և անդ ընդ սայլեցեց հա-

հնալ՝ սասակեցին:

22 ելժէ յայն սակս եկն ընդ
զերս թիւնն:

27 Օ այս ամենայն ակէտ
թշտ առ թեանց լուեալ
Արշակայ:

Պատիւ 1, 0:

36 գումարեաց Շապուհ զոր
բազմ ՚ի ձեռն Սիրու-
ժանայ:

224 10 զեպիտիպոսն զքահանայս
հարկաց պատճառաց կա-
պեալ:

23 խնդրելով ՚ի նմանէ օգ-
նականութիւն: Աւ թա-
ղա որեցտ ցանկէ զՊապ որ-
դի Արշակայ: և ընդ նման
գումարեաց զոր բազմ
՚ի ձեռն քաջ ստրատե-
լատին

27 որք կամակից էին ընդ տէ-
րութիւնն Պապայ և որք
նչ:

32 յինքեանս թափեն զաշ-
խարհս: Բայց Սիրս ժան
հրամայէ պայակացն:

Պատիւ 1, 1):

225 12 ազգեն ինքնակարեն թէս-
դակ Պապ և Տէրէնդ ըզ-
Շապուհ: Եւ ամենայն
զորացն հրամայեաց եւա-
նեւ ՚ի վերայ մեր: բայց
՚ի զբանկանցն:

բայ ՚ի

բնալ սասակեցին:

եկէ յայն սակս եկն ընդ
զերս

Օ այս ամենայն ակէտ
թշտ առ թեանց լուեալ
Արշակայ:

գումարեաց զպառն զոր
բազմ ՚ի ձեռն Սիրու-
ժանայ:

զեպիտիպոսն և զքահանայս
հարկաց պատճառաց կա-
պեալ:

խնդրելով ՚ի նմանէ օգնա-
կանութիւն: և թաղա որեցտ
ցանկէ զՊապ որդի Արշակայ:
և ընդ նման գումարեաց զոր
բազմ ՚ի ձեռն քաջ ստրատե-
լատին

որք կամակից էին ընդ տէրու-
թեանն պայակաց և որք
նչ:

յինքեանս թափեն: Բայց
Սիրս ժան հրամայէ պայակացն:

ազգեն ինքնակարեն թեոգոսե
պապ և տէրէնդ ըզ-
Շապուհ: և ամենայն զորացն
հրամայեաց եւանեւ ՚ի վերայ
մեր: Բայց մեզն ՚ի զբանկանցն

17 ոչ գոց թողուլ՝ ըր որ ոչ
տուցէ .

27 և ցիր ընդ ցիր լինէր .

30 որպէս փոխորկի յամտա-
ռէ տերև ածաք .

35 արար Վարդաննս իշխան
հեռակ զօրսն . իբր պա-
րբարա պատեաց վա-
հանք զճակատն Պարսոյ :

226 6 և 'ի վերայ նոցա անխա-
լամ գետը նշանք արձակ-
եալք իբր զսպարթ ինչ
հովանաւոր ծառոց :

14 արդարև զժրոյ գոյն գթա-
հազդեատայն բերէր ան-
ստ լիւն :

24 որպէս փայլատականց ճա-
ռագայ լծք .

32 զգլուխ միջև զնդին պըն-
դա լի համբ զտեղի ճակա-
տուն կալեալ :

227 I զօրացեալ հատարակ զօրքն
(Յունաց և հայոց :

10 և զօրս ընդ նմայն էին՝
կոտորէ .

16 և շամկուր երկաթի 'ի
միս խորովեալ .

22 և այնպէս սատակեցաւ
չարն :

ՊԼԱԽ ԼԸ :

32 մեծն Ներսէս գնէր վը-

նչ զոք թողուլ ըր ոչ սայր
չինէ .

և ցոր ընդ ցոր լինէր .

որպէս փոխորկի յամտա-
ռէ տերև ածաք :

արար Վարդաննս իշխան
հեռակ զօրսն . իբր պա-
րբարա պատեաց վա-
հանք զճակատն Պարսոյ :

և 'ի վերայ նոցա անխա-
լամ գետը նշանք արձակ-
եալք իբր զսպարթ ինչ
հովանաւոր ծառոց :

արդարև զժրոյն զբոն-
զգեատայն բերէր զճակատ-
նս :

'Յ փայլատականց ճառագայ լծք .

զգլուխ միջև զնդին պըն-
դա լի համբ զտեղի ճակա-
տուն կալեալ :

զօրացեալ սատարակ զօրն
յունաց և հայոց :

և զօրս ընդ նմայն էին՝
սարեալ :

և շամկուր երկաթի միս
խորովեալ :

և այնպէս սատակեաց զչարն .

մեծն ներսէս գնէր վը-

կայու թիւն 'ի մէջ արքա-
լին և նախարարացն

35 և զի արքայի մի' հօր իւ-
րում նմանել, անիրաւել
և զրկել, այլ վարեցի
ուզող թեամբ, հայրաբար
ինամով առ նախարարն.
և նորա մի' ևս յաւելցին
վարանջնել նշխահելով
զնա.

226

6 զգաւ առն Շիրակայ և զա-
շարունեաց . . . ոչ իբրև
զանիբաւ զագահս թիւն
հօր իւրայ Աշակայ:

15 Խորհելով շարիս, և ոչ
իշխել յինքնակալէն թան-
դասէ յայանի ինչ առնել
նմա շարիս,

Գլուխ 1 յԹ.

33 որում անուն Շահակ կո-
չիւր:

36 որ կալաւ զաթոռն ամս
չորս:

38 և յողագօ իջալանին եղև
խառն թիւն

229

7 հալածեաց զՏէրէնախա-
նս հանգերձ զօրուն:

12 զամանս կտորեալ սրով,
և զամանս փախստեայս ա-
րարեալ:

22 սակրով վճարի:

Գլուխ Խ.

34 լի ամենայն գործովք ա-

թեան 'ի մէջ արքայն պապայ
և 'ի մէջ նախարարայն:

և զի արքայն մի' հօրն իւ-
րամ նմանեցի անիրաւել և
զրկել, այլ վարեցի ուղ զաւր:
հայրաբար ինամով առ նախա-
րարն. և նորա մի' ևս յա-
ւելցին վարանգել նշխահե-
լով զնա:

զգաւ առն շիրակայ և արշա-
րանեաց . . . ոչ իբրև
զանիբաւ ագահս թիւն հօր
իւրայ արշակայ:

Խորհելով 'ի շարիս. և ոչ
իշխել յինքնակալէն թեորե
յայանի ինչ առնել նմա շարի-
սին:

որում անուն սակակ իւր իւր

որ իշաւա զաթոռն ամս երկու:

և յողագօ իջաւանայ էջն իւ-
սողաթիւն
հալածեաց զՏէրէնախա-
նս հանգերձ զօրուն:

և զամանս կտորեալ, և զա-
մանս փախստեայս արարեալ:

սակրաւ վճարի:

լի ամենայն գործովք բարո-

բութեան :

36 նախ 'ի Պիատա զբռնամար-
տիկան յաղծեալ :

230 9 'ի երուոր 'ի վայր հասեաց
միմեանց զհնի :

14 պատահեաց աւագակաց ս-
մանց սասուրաց 'ի դժուարս
Պարանազոյ :

35 ետ ասնել 'ի թաղի 'ի Թուլոս

Պալախ ԽԼ :

231 23 'ի Սիդուրանն հիւան-
դացեալ մեռաւ :

26 արժանաւորք ժառանգու-
թեան հայրենականացն զը-
սան աւարինա թեանց :

Պալախ ԽԼ :

232 9 թողեալ Մըշակայ զբռն
թագաւորութեան հարց
իւրաց զՄարաբաս :

13 որ էր 'ի կայսերական քա-
ղաքէն :

15 ե ոչ յաղակեց իշխեալ

20 ընդ որ զարեալ Շապ-
ոյց զբէ սաւ Մուշակ :

233 3 ե մեղ ոչ ինչ նկազ էր
'ի ձեռք :

Պալախ ԽԳ :

20 Յաղազս միտման նախա-

թեան :

նախ 'ի պիտոնս զբռնամար-
տիկան յաղծեալ :

Վերաբար 'ի վայր հասեաց մե-
մեանց զհնի :

պատահեաց սասուրաց 'ի դժ-
ուարս պարանազոյ :

Ետ ասնել զնա 'ի Թուլոս
ի զՊալախ ԽԼ :

'ի միդուրանն , հիւանդու-
ցեալ մեռաւ :

արժանիս հայրենականացն զը-
սան աւարինաթեանց :

Թողեալ արշակայ զբռն թա-
գաւորութեան հարց իւրաց
արաբաս :

որ էր 'ի կայսերական քաղա-
քէն :

Իսկ յաղակեց իշխեալ

ընդ որս զարեալ Շապոյց
յայց սաւ արշակ :

Եւ մեղ ոչ ինչ նկազ էր :

Յաղազս միտման նախա-

բարացն Հայոց յիւրա-
բանելն ք ժառանգութեց
'ի պաշտօն երկարանշնւք
Թագաւորացն :

27 Բայց յերկց պատանեաց
աննդակցաց արքայէ արմարակցաց

30 տեսան Շիրակայ և աշա-
բունեաց :

33 Արստամ առաւինեան :

234

3 'ի փեռայէն իւրմէ մնա-
ցեալ :

14 և Աշխարհար յազգէն դե-
մաքանելց :

ՊԵՏԻՍ ԻՍԿ .

32 այլ միայն 'ի մայրիս լե-
բանց

235

5 այլ զուազակս տման :

9 և որպէս ուղիղ իբր ա-
խորժեի թուին նոցա :

ՊԵՏԻՍ ԻՍԵ .

22 Վանդի աճապարեալ Սա-
մելի մաժիկաննի մանրմի
Աշակոյր յարմաճեսն զն-
դաւ զՀեա մանեալ փախըս-
տեայս արկանէ

28 և 'ի վերուստ պաղանձա-
քուաւոր :

30 անդադար Հոյսմամբ գոր-
եալ : ոչ ուրեք լինել
սանկալի :

բայն հայոց յիւրաբանելու ք
տանգութեանց :

Բայ յերկց պատանեայն ան-
արմարակցաց արքայն :

տեսան շիրակայ և արշակա-
նեաց :

արստամ : արանեան :

'ի փեռայէն իւրմէ պայտալ :

և աշխարհարոյ անյազգէն փե-
մաքանելց :

այլ արմարակն 'ի մայրիս իւ-
բանց լեբանցն

այլ իբր զուազակս տման

որպէս ուղիղ իբր արխորժեի
թուելն նոցա :

Վանդի աճապարեալ սամա-
լի մաժիկաննի մանրմայ
արշակայ յարմաճեսն զն-
դաւ զՀեա մանեալ փախըս-
տեայս արկանէ

և 'ի վերուստ պաղանձա-
քուաւոր

անդադար Հոյսմամբ գոր-
եալ : ոչ ուրեք լինել
սանկալի :

34 Նրամայեաց արեղ գործել
երկաթ ախապ

37 քանզի յոյժ 'ի զատ պա-
հէր ցիւղին

236 11 սայ նոցա զի զս և գառ-
տակերտս ընտիրս և յար-
մարս

Գլուխ ԽՕ:

28 և ու այնչափ ատակեաց
աճագարեւ

35 Այլ զհետ նորա մահալ
քաջին Սահակայ սապե-
տի ։ սպարապետին իյտ-
րովայ ։ վարէր սասակա-
պէս ։ Ար այն օր ահագին
նոհասակա իս ցոցեալ
Գազար ծնի

237 7 լաղաւորէ ամենայն Հա-
յոց ամս հինգ և կիրոցն
Հայոց ամս երկուս և կէս

Գլուխ ԽԶ:

32 լորտ ցեալ յառարն
Տողատայ մինչև ցայն ժա-
մանակս

36 որո՞՞մ անուն էր Շարիլի ։ շահիլի

238 11 ողևողէս փարձիւք տաժա-
նէր :

Գլուխ ԽԷ:

28 ինքնին տէր ։ զիտես ըզ-
մանքան լիսն մեր սո մի-
շի լաղաւորին մերո՞՞մ
Արշակայ ։ զար մինչև ցօր

Կրամայեաց արեղ գործել եր-
կաթապար

անդի յոյժ 'ի բացեայ ուսնի
ցիւղին

սայ գիւղս և դառարայեբոս
ընտիրս և յարմարս

և ոչ ինչ այնչափ աճագարեաց
սարայել :

և զհետ մտեալ նորա քաջին
սահակայ սապետին խորհույ
լարէր սարայապէս ։ սարանօր
ահագին նահապարտութիւնս ցո-
ցեալ գաղաւթին

Լաղաւորեալ ամենայն հայոց
ամս հինգ ։ և կիրոցն հայոց ։
ամս երկուս և կէս :

Լաղաւորեալ յառարն արդա-
տայ մինչև յայն ժամանակս ։

որո՞՞մ անուն էր շահիլի

ողևողէս փարձիւք տաժանի :

ինքնին տէր գիտես զկրամա-
թան մեր սո ցիւղեալ և ու-
տառարին մերայ սարայայ ։ զար
մինչ ցոյ լարձիւն խորտա

239

վախճանին անշիջելի պահպարտք:

37 Հնարեւ թափել զմեզ 'ի կայսերէ:

2 Աշու զայս պայման ուխտի գրել և խաչ հաստատել կնքեցես. զորս տեսեալ վաթասցուք 'ի ծառայաթիւն ձեր:

10 նախարարաց մերոց սղջայն:

11 և ուրխացար ընդ լուր սղջունի ձերոյ:

15 այլ երախտա որս զմիամբանն առ թագաւորին արշակունայ:

38 և զպատճէն թղթոց նախարարացն:

240

2 և զմայր իւր Տաճատաբհիւր
= Գլուխ իսկ:

11 Ստպեալաւ Հայոց խորովայ:

27 Սա ամենայն առարկեալ թիւանց հալցն նմանաւ:

33 որպէս զայն՝ որ յանտպատան էին. և հողայր զաշխարհս, որպէս զայն՝ որ յաշխարհի են:

41

16 և իրոխտով վեախան պատասխանեաց:

30 ոչ զմեծն Սահակ և ոչ զքի նախարարացն կար-

շարժել պահեցաք:

հանել թափել զմեզ 'ի կայսերէ:

և զայս պայման ուխտի գրել և խաչ հաստատել կնքեցես. զորս տեսեալ վաթասցուք 'ի ծառայաթիւն ձեր:

և ամենայն նախարարաց որս ընդ լուր:

և ուր խացար ընդ լուր սղջունի ձերոյ:

այլ առ երախտա որս զմիամբանն առ թագաւորին արշակունայ:

և զպատճէն թղթոց նախարարացն:

և զմայր իւր պատճատաբհիւր:

Ստպեալաւ Հայոց խորովայ:

Սա ամենայն առարկեալ թիւանց հալցն նմանաւ:

որպէս զայն՝ որ յանտպատան էին. և հողայր զաշխարհս, որպէս զայն՝ որ յաշխարհի էին:

և իրոխտով վեախան պատասխանեաց:

ոչ զմեծն սահակ և ոչ զքի նախարարացն կարգեցէլոցն:

Գեւորցն Ասորոյն ել լ' օր
այլ վրդովեաց 'ի պատ-
ուռյ խրաքանչխր :

37 Ին նմա տարաւ զգազանան ,

242 11 Իսկ պարզե 'ի կալանն ըլ-
բոնեալ . . . և ակիտեսակ
զործեալ

ՎԼԵԽ ՆՍՆ .

20 սուրբք ամանք երեկելք ա-
ռաջկերք 'ի նախահարցն
և 'ի վերադիտաց աշխար-
հիս :

24 սնեկով գոտար մի Սա-
հականայշ կսեցեալ :

27 'ի ակղե նորա զնա աղա-
չէր կարգեւ Ասորովայար-
բայի :

29 Այլ սա հրաժարէր ա-
սանց արքայից արքայի
առնեւ զայն .

243 2 և վասն մնացելցն մեղու-
ցեալ նմա ազգացն

5 ոչ բառնալ սրգոսց զլան-
ցանա հարց :

11 'ի կարգ կրասերագունից 'ի գահս
պատրասեւ :

23 զի միայն 'ի նորայն վերագը-
րեցի անուն :

244 21 Բայց զասուց հայրենակա-
նաց մի՛ արտացես արժանի .

245 4 Յղազս գանելեւ ան նշա-
նաւաբայ

Ի խորովաց վրդովեաց 'ի պատ-
ուռյ խրաքանչխր :

Ընդ նմա արեալ և զգազանան

Իսկ պարգե 'ի կալանն ըլ-
բոնեալ . . . և ակի տեսակ
գործեալ

Սուրբք ամանք և երեկելք
սուրբք 'ի նախահարցն և
'ի վերադիտաց աշխարհիս

սնեկով գոտար մի սահակա-
նայշ անուն :

'ի ակղե նորա աղաչէր սուրբ-
անաղի՛ կարգեւ զնա խորովայ-
արբայի :

այլ սա հրաժարէր սասանց հը-
րամանաց արքայից արքայի սա-
նել զայն .

և արայեալ վասն մեղացելոց
նմա ազգացն

ոչ համարել սրգոսց զլանցանոս
հարց :

'ի գահս կրասերագունից պատ-
րասեալ

զի միայն նորայն վերագըրեցի
անուն :

Բայց գահս հայրենականաց
պատրասն թի՛ արտայեալ արժա-
նի .

Յղազս գանելեւ ան նշանա-
ւաբայ

դրու թեանն :

7 և հրքնիկցս թիւն եղեալ
'ի թիւ ցանդիոն :

19 վանորոյ մատուցեալ առ
արքայն քահանայի որս մն
. . . իսասանայր հայկազա
նացս լեզուաց աանել նը
շանազիր :

30 վանն որոյ յաշխարհէս մե
րոյ առարեաց հրեշտակո թ
ղայր մի պատուական և
հաւասար թիւ ի ր, իսպա
նի ազգաւ՝ վահրիճանունն :

35 Կորգեալ ըստ ձեռոյ օրի
նակի յոնականին պլազն
ջաջ զսեալ նշանազիր
տառ լից :

246 2 և թեւածելով ընդ նոսա
տղայոց զամն սակաւս :

5 մութացածոյնն այնուիկ
զծագրու թեամբ :

10 Յաղագս մեքտպեան նշա
նագրաց 'ի վերնոյն տակ
լոց շնորհաց :

15 անցանե և Մարգիսայ առ
Պրատան սմն ճարտարա
սան

19 զողիտու թիւն խոտառա
նեաց հախարն :

29 թողեալ լինի աշակերտ մի
անուանեալ ճոսիանոս :

247 1 Երեւ թացեալ հող զյն
սչաց թաթ ձեռ ին սճոյ :

Գրոցն :

և հրքնիկցս թիւն եղեալ 'ի
թիւ ցանդիոն

վանորոյ մատուցեալ առ
արքայն . . . իսասանայր հայկա
զանցս տանել նշանազիր լե
զուացս :

վանորոյ մատուցեալ հրեշտա
կո թիւն պայր մի պատու
ական յաշխարհէս և հաւասար
թիւ ի ր իսպանի ազգաւ :
վահրիճանունն :

Կորգեալ ըստ ձեռոյ օրինակի յո
նակին : զվանակն գրեալս
շարագիր պատուց :

և թեւածելով ածելով ընդ
նոսա տղայոց զամն սակաւս :

մութացածոնն այնուիկ գծա
գրու թեամբ :

Յաղագս մեքտպեաց նշանա
գրաց 'ի վերնոյն որոնեցեալոց
շնորհաց :

անցանե լեզուաց տաղարտոս
սմն ճարտարան

զողիտու թիւն խոտառակաց հը
տեպոն :

թողեալ լինի աշակերտ մի
անուանեալ հոսիանոս

Երեւ թացեալ հողայն սչաց
թաթ ձեռ ին սճոյ :

պատուական յաշ
խարհէս և հաւաս
արթիճ վահրիճ

ճարտարան

հախարն

դրելով 'ի վերայ յիտե Դ. Դ. Ի. Ի. Ի. զի որպէս 'ի ձեան յի ջգ զԷ- ծին կոտեակ աւել ք քարն:

չիտ յօքնալին
աւելեալ

8 կերպածեալ զդիրն Եւ- րոպայ առ ձեռն պատ- րաստ. փոխարելով զՏա- յերէն աթաթայան բաս սնտայթաքաթիան սի- զարայից հեւնեաց. սց:

սիդուշեց

12 Խորհրդարար սխանելով յՄ. Գ. ակաց, բովանդակի ջգ- քսան և երկու յայանքս

Գ. Լ. Ե. Ծ. Գ.

3 I Ժողովեալ մանկուն քնտ- րեայս, ա շեղս, և քաջա- սունս:

34 և ս. սոյց զքնաւ կողմանս բամնոյն պարսից՝ քայց 'ի լէյանաց մաւէն, որք ընդ ձեանադրա թեանն ստ- զանեցան՝ վեճակեալ յա- թառն Կեսարս, վարել յունական դպրութեամբ և իջ ասորսով:

248 6 հանդերձ ջարդիւ ամաթ թարգմանա հեւնէն և հայ լեզուի:

լեդոսա

16 զոր անդանդաղ արձակեաց մանուկն:

Գ. Լ. Ե. Ծ. Ե.

249 15 հանապաղ առ նմա նա լարարքն յանդիցին խո- սի ք:

առ նմա լինելով նախարար

վերայ վեճի, զի որպէս 'ի ձեան վերջ. վեճն ունեց բարն

վերայ վեճեալ զվերն առ ձեան պարսաստ, ձարովեաց փոխա- որելով զւնայեկն աթաթայան ըստ անասնագրութեան սիդու- թայեցն 'ի հեւնեաց-սցն:

խորհրդարար սխանել յառ- յայն բանարարութեւ զսուն և զերկու յայանքն:

Ժողովեալ մանկուն աշեղս և բաջասունս:

և ս. սոյց զքնաւ կողմն պար- սից թեանն, քայց յունաց մա- նէն որք ընդ ձեանադրութեամբ պարսիցսն: Վեճակեալ յա- թառն Կեսարս: Վարեալ յա- նական դպրութեամբ և իջ ասորսոյ:

հանդերձ ջարդայն ոմամբ թարգ- մանաւ հեւնէն և հայ լեզուսա

զոր անդ արձակեաց մանուկն

հանապաղ առ նմա լինելով նախարարն յանդիցին խոսի ք:

24 Ի՛նչ որ 'ի միտարանու լժիւն
Հտարեաց զգուհոս անա-
յոց :

31 արշասեալ ընդ խորտա-
բարտան և 'ի վիմն ա տե-
ղես :

250 2 Գարձեալ յայլում ժա-
մու զխղեցու 'ի շամբս
կենջս սրաւ Հրով :

8 լժպեալ զետտակելո՞յ յան-
ցանեւ ընդ Հտարդ գարձն
գրեղ :

34 և ի՛նչ որ 'ի սպասս որացն
արքունի Համարձակեալ

251 I Ալ զայս պատմել մեղ՝
քոյդ Հարկաւորեաց խըն-
դի :

ԳԼԽ ԾԳՑ :

9 Օրասեամ անարգաբար
լժապաւորեալ Հայհոյ :

11 խրում տեղակային Հրա-
մայեղով զօրազ լին՝

13 Խրի եղև Հասանել Հայ-
հոյ 'ի Տխրան :

15 'ի դրանե մարդկանն նեւ-
ղեալ՝ ստատկեցաւ :

ԳԼԽ ԾԻԷ :

252 10 որ ունէր զայս :

19 սակս որոյ յաւարով 'ի
զլժսձու լժիւն բարերա-
բա լժեանդ քոյ :

Ի՛նչ որ 'ի միտարանու լժիւն
տարեաց զգուհոս անայոց :

արշասել ընդ խորտաբարտան և
ընդ վիմն սրաւ :

Գարձեալ յայլում ժամու պե-
ղեցու 'ի շամբս կենջս սրաւ
հրով :

Լժպեալ 'ի խղեցու զետտակելոյ
յանցանեւ ընդ Հտարդ գարձն
գրեղ :

և ի՛նչ որ 'ի սպասս որացն
արքունի համարձակեալ

ընդ վայր խնդիք

և այս մեղ քոյդ հարկաւոր-
ելոց ընդ վայր խնդիք :

Օրասեամ շորս անարգաբար լժա-
պաւորեալ հայոց շարհոյ :

տեղեկումն

խրում երեղակային : հրամա-
յեալ զօրազ լին :

Խոյց եղև

Խոյց եղև ընդ հասանելն շար-
հոյ 'ի Խիսրան :

'ի դրանն ճարդ-
լումն

'ի դրանն ճարդումն նեւղեալ
ստատկեցաւ :

252

10 որ ունէր զայս :

որ ունէր զայս :

19 սակս որոյ յաւարով 'ի
զլժսձու լժիւն բարերա-
բա լժեանդ քոյ :

Սակս որոյ յաւարով 'ի Խոյլե-
գլխ ճուրխն Խորտաբարտե-
րո

26 Արդ հաճոյ թուեցի ան-
բա թիւանդ ձերումս . . .
հրամայել ընդունել զմեզ
և զվարդապետս թիւնս
մերս :

(Բարադ հաճոյ
էիս յօրինակին) :
հրամայեմ

Արդ թուեցի յերամս պերսա-
թեանս . . . հրամայեմ ընդունել
զմեզ : և զվարդապետս թիւնս
մերս :

253 I Յարայեալ 'ի ձեր որը-
բա թիւնդ սասկեցի զս-
սուցող մերոց աշխարհիս
Սեպորայ :

է Յարայեալ 'ի յեր պթո-
թեանդ սասկեցաս պատասցող
մերոց աշխարհիս զՍեպորայ :

22 մինչև 'ի ձեռն փոփոխ ըն-
թացցի զբով զբարոցս ցա-
նեւ կայսերն :

զժայռացեալ

մինչև 'ի յեան փոփոխ ընթա-
ցից փրով զբարոցս ցանեւ
կայսերն :

37 մեծի Սահայեայ եպիսկո-
պոսի խնդալ :

էպիսկոպոսի ազայոյ

է Սեծի սահայեայ եպի-
սկոպոսի խնդալ :

254 2 և մեղադրեցար յոյժ , զե-
ամենայն որտիւ մտեցար
զհետ հեթանոս թագա-
ւորի :

մեղադրէ էմն

և մեղադրէր էմն յոյժ զե-
մենայն որտիւ մտեցար զհետ
հեթանոս թագաւորաց :

9 արհամարհել զայդ պիտի
ստանալդ :

ստանալ

արհամարհել զայդ պիտի ստանա-
լս :

34 ոյլ սոխա և ամենայն
քրիստոսեանոց և իհնամար
աշխարհ 'ի նման զար-
գասեանալ ստանի :

ոյլ և սոխա ամենայն քրիս-
տոսեանոց ընդ հանար աշխարհ
'ի նման լատասարեցան զար-
գասեանալս թեմէ :

255 2 Կամեցար 'ի սահմանան
ջրոց զփոփոց ճարտայն
յազկեցոցսնեյ . մինչև ամ-
մեանկայն անտալ զնոս-
տի աշխատալ թիւնն :

'ի սահմանան

կամեցար 'ի սահմանան ջրոց
փոփոց ճարտայն յաշխարհ-
անն : մինչև ամեանկայն ան-
տալ զնոստալ աշխատալս թիւնն :

7 և աղանդոց բարբախտ
նոց կամ հաւանել , և
կամ հաւանել 'ի քում-
մէ զԵնակիդ : Յա դոսա-
րեալս 'ի քն զՍեպորայ
ձեռնադրեցար և կիսկա-
ղիկս :

է զէնակիդ

և աղանդոց բարբախտնոց կամ
հաւանեցոցսնեյ : կամ հաւա-
նել 'ի քումմէ զԵնակիդ : և
զոստարեալս 'ի քն զՍեպորայ
ձեռնադրեցար լինել և կիսկա-
ղիկս :

ՎԼԵԼՆ ԾԻՃ

15 և թագաւորելոյ Մրտաշըն:

256 3 զի թշնամանք 'ի թշնամանաց վրէժ առնուցան:

ՎԼԵԼՆ ԾԻԹ

23 Հաճի 'ի դատաւին Կարնոյ իրբն 'ի միջոցի շինել զքաղաքն:

27 քղեան աղբիւ ըք ականց:

29 յորում անբաւ թիւնք ձկանց և զանազան հաւուց ճարակաւորաց:

257 5 անդ ետեղազրեաց զքաղաքն:

12 Սապեո և ընդ գէժ գաշտին հիւսիսայ ' իսկ ընդ գէժ արևելից և արևմտից կանդնեաց աշարակա

ՎԼԵԼՆ Կ

258 2 և յեկեղեաց զՎանան:

11 Որ երթեալ զբազումս յաղաթ թիւն ածէ:

25 ար սրով ժամանակաւ Լորձիլ ամն էր կացեալ թագաւոր Սրաց:

30 ասացեալ նոցին որբոց հարցն առաջնոց:

ՎԼԵԼՆ ԿԼ

259 20 անարժանաբար յաջորդ

և թագաւորելոյն սրտաշըն: շէ որդեա թշնամի 'ի թշնամեաց վրէժ առնուցան:

Հաճի 'ի գատաւին Կարնոյ իրբն 'ի միջոցի շինել զքաղաքն:

քղեան աղբիւ ըք:

յորում անբաւ թիւնք ձկանց և զանազան ճարակաւորաց:

անդ ետեղազրեաց զքաղաքն:

Սապեո և ընդ գէժ գաշտին հիւսիսայ ընդ գէժ արևելից և ընդ գէժ արևմտից կանդնեաց աշարակա

և յեկեղեաց զՎանան:

Որ երթեալ զբազումս յաղաթ թիւն ածէ:

ար սրով ժամանակաւ Լորձիլ ամն էր կացեալ թագաւոր Սրաց: թագաւոր Սրաց 'ի թագաւոր Սրաց:

ասացեալ որբոց հարցն աստուանոց:

անարժանաբար յաջորդ

ևաւ ամբարիչան Եւստորս

260 6 ասեալ զՊօլոսն իմէն զարտի մամուստայոյ

12 լից սահմանեալ կանոնաւ զիտով և զստոյգ օրինակն զբոց

Պարտիկ

29 Զարտահանողք իմաստակարարն . . . գատակը 'ի լուսնոյ ասեմն ընծաւի

261 1 և զանցնիւր զօտիքն 'ի ձեռն արեղականն ընծա ինքս զասի, քսա ընթանաւ քսա ժամանակի

9 Դու սյնողիսով սողալու ձեմիւ մտաք յէջիւրսս

13 և անձեռնող արծ պարտպեալ նեղարի

18 և զանեզան 'ի նմա գիրքածեկ 'ի գեաոյն ընթիւք չանդիտակ կղզոյ

23 և ձեռնող արծ լճի կառուցեալ

25 և սքք 'ի ծովքն մօտ ելո՞

33 և ոչ վերադառնի զիցաքեալաց գերեզմանք, ուր լըբոյն վայելանան վիսյարանք

262 3 և պաշտօն ասեմել ըրտասայ

և ասեալ զգիրն ինքորտար սա թաստացայ

և քան զմանեալ կանոնաւ, և զքրիստոսն ստոյգ գրոց

գերանդեանողք իմաստակարարն . . . գատակը 'ի ընթաց ասեմն ընծայել

և զանցնիւր զօտիքն 'ի ձեռն արեղականն ընծայելն, քսա քսա սի, քսա ընթանաւ, քսա ասեմնի

և սյնողիստ սողալու ձեմ և քարս, Երաք յեղիւրսս

և անցեալ արծ պարտպեալ նեղարի

գերանդ

և զանեզան 'ի նմա գիրքածեկ գերանդ ինքորտար կղզոյն

և յեառագործ լճի կառուցեալ

և սքք 'ի ծովքն մօտ ելոյն

գերանդնոցն

լըբել շփան

և ոչ վերադառնի զիցաքեալաց գերեզմանք, ուր լըբոյն վայելանան վիսյարանք

և պաշտօն ասեմել ըրտասայ

10 և ոչ ինդրել չբաման
 պատասխանս այ՛ի սանդաշ
 րամեապեանն Պրոքիկա
 դայ արև սասնել զգը
 րս թիւնս պէտքեո իմա
 սից ՚ի նոր Պրատաննն ։
 յիմն սանժ վարդապեանն ։
 արամ ոչ արժան դայ
 աշակերտ և ոչ սնկաատր
 վարժմամբ յանդեալ ար
 տեաակց ինքնացայ ։ Քա
 ել յձլլադայ կամելով ։
 յՂատակայ բռնա թեալ
 անկաք հայկոց ։ և այժու
 նեալ ՚ի հանցիտ սրբոյն
 Պեարտի և Պաղտի ։

Պաղտի և Պարտի

263 12 և ոչ պատել զբեկեալն
 կամ զհիւանդացեալն ։
 այլ դահապէժ առնել ։
 Օ ի թի էք

32 Հանդերձ Սարմախա ս
 մամբ արձկեացի վառա
 մնլ երկրս ։

Պաղտի և Պարտի

264 5 և սնարդելոյ աճուղի և
 պիսիպասապէտ թեանն ։

16 զբարնն քս խոկալ սանժ ։

23 զի ես զնորս ապրտամ
 բու թեան ինչ խորհար
 ոչ զիտեմ ։

34 էք նմա նախարարացն խոս
 տացեալ ։ թշնամախրացն
 և ախարարացն ։

և ոչ ինդրել չբաման պա
 տասխանս այ՛ի սանդաշ
 րամեապեանն Պրոքիկա
 դայ արև սասնել զգը
 րս թիւնս պէտքեո իմա
 սից ՚ի նոր Պրատաննն ։
 յիմն սանժ վարդապեանն ։
 արամ ոչ արժան դայ
 աշակերտ և ոչ սնկաատր
 վարժմամբ յանդեալ ար
 տեաակց ինքնացայ ։ Քա
 ել յձլլադայ կամելով ։
 յՂատակայ բռնա թեալ
 անկաք հայկոց ։ և այժու
 նեալ ՚ի հանցիտ սրբոյն
 Պեարտի և Պաղտի ։

և ոչ պատել զբեկեալն կամ
 զհիւանդացեալն ։ Օ ի թի էք

Հանդերձ սարմախա ս
 մամբ արձկեացի վառա
 մնլ երկրս ։

երկրս

և սնարդելոյ աճուղի և
 պիսիպասապէտ թեանն ։

և պիսիպասապէտ թեանն

ընդու

զբարնն քս խոկալ սանժ ։

զի ես զնորս ապրտամ
 բու թեան ինչ խորհար
 ոչ զիտեմ ։

էք նմա նախարարացն խոս
 տացեալ ։ թշնամախրացն
 և ախարարացն ։

և ախարարացն ։

Պատկեր ԿԵ .

265 32 Իսկ Մանկճ ապահա-
նեաց անբուս և Սպանդա-
րաւս արարաւնեաց անբ ,
զմեծն Մահակ . նաև զօ-
րամարին Հիւսեաց Մա-
տիկայ 'ի Ապրիլի զՀա-
ւուկ 'ի Արարաւնայ .

266 23 Իսկսկ զբարեբար անուն
մեր 'ի Հարարար :

25 պարկեշտ և նազելի զինքն
կազմեալ 'ի բեմբասացու
Թեան ձեի :

267 3 այլ սյնչաթի կայծակնաձա-
ձանչեցուցեալ , որով զգա-
զաղացան մազուցն լեզուք :

7 Երկճ թու կալով ական-
ջեւ

14 սու ինճ զերկուսս զայս
միայն . զգահ նախարա-
րացն Հայոց :

268 13 կարեկցա Թեամբ մեղ Հա-
ւասարեալ :

Պատկեր ԿԶ .

29 զարձր Եմն Եյի անարժան
Հով իշխանին մեծին Սա-
հակայ :

23 զի նա զգտիճանեալ և
պիսկոպոսացն յարկեալե-
կեաց զԹիճակ , այլ սա և
զկենդանեացն . ջանդի վա-
խանորդ մեռ և լոցն ոչ սայ
Ըղլլ մեծին Սահակայ
ձեռնադրեւ :

Իսկ մեծն ապահանեաց անբ
և ապահարարս արչոխանեաց
անբ զԵճն Սահայ նաև զ-
իւսարին յանապ անարարեաց 'ի
Հարարար Հիւսեաց Հիւսայ տա-
ճայ :

Իսկսկ զ բարեբարութեան մեր
'ի Հարարար :

պարկեշտ և նազելի զինքն
ստաղեալ 'ի Բեմասացութեան
ձեի :

այլ սյնչաթի կայծակնաձաձա-
նչուցեալ , որով զաղացացան
մազուցն լեզուք :

Երկճ թու կալով ականջեւ

սու ինճ զերկուսս զայս միայն .
զնախարարացն Հայոց

կարեկցա Թեամբ մեղ Հասարա-
րեւ :

զարձր ջանեալեի անարժան
Հով իշխանին :

զի նա զգտիճանեալ և պիսկո-
պոսացն միայն յարկեալեաց ըս-
վեճայ , այլ սա և զինքնու-
նեացն . ջանդի և վախանորդ
մեռեալցն ոչ սայս Ըղլլ և տա-
նարարեւ մեծին Սահակայ .
նչ սայս

31 զի լծէ թիւրացանիկ չա-
սիս 'ի նմանէ կրկին, ս'չ
կրկեք տեսանէին զնա,
բայց 'ի Սաբախիայն յայն-
մանէ, քարոյ և մեծաքոյց
խակ զվիճակն: արքանի
հրամանաւ հանեալ 'ի
բազմաց' նմա հաւատայր:

զ Բաղմայ

269 18 զոր յառաջ բան զբազում
ժամանակս կրեա լծացա
նմա

զի թեւս բիւրացանիկ շարին
'ի նմանէ կրկին: ս'չ երբեք
շարին 'ի նմանէ կրկին, Բայց
'ի սարմախիայն յայնմանէ, սարս
և մեծաքոյց ինչ: զվիճակն
արքանի հրամանաւ հանեալ
զ Բաղմայ նմա հաւատայր:

Գլուխ Ա՛յ:

270 5 որպէս լծէ 'ի վայր և ըն-
դանեղոյն և զերժ տեղե
մատուցեալ

որպէս լծէ 'ի վայր և ընտա-
նեղոյն և 'ի զերժ որիցի մա-
գնացեալ

18 անցանել բանիս ' ըս ար-
ժանի հօրն դրաւտայց:

անցանել բանիս ըսս արժանի
արքայ հօրն դրաւտայց:

26 որում անուն էր 'Ղաս-
րիկ:

սէրմ անուն էր քարիկ:

30 մանորայս շինեցին՝ ժողո-
վեալ եղբարս: Այլ զկնիկ
վեց ամսոց անցելոյ, յե-
րեքասանն մեհեկանի և
կրանելն Սեւրայ փոխե-
ցա յաշխարհէ

զ ինչոյն շինեցաւ Քշ- զկնիկ
մեհ անցանելոյ ամսոց յարայ-
ման արքայն սահմայց 'ի սասն
և յերեւն մեհեկանի երանելին
մարտի յաշխարհս փոխեցաւ:

271 1 այլ հեղ և յաւանամ է
բարեխորհումք զարմ:

այլ Բաղբարս և հեղ և եր-
կարեխորհումք փոխել

5 սարասիւք անճառս . . .
յուսով համբերող:

համբերողան

սարսիւք անճառս . . . յուսով
համբերողան:

10 Որպէս լուսյ 'ի բազմաց
և 'ի հաւատարիմ արանց:

'ի հաւատի

ն. պէս լուսյ 'ի Բաղմայ և 'ի
հաւատի արանց:

16 մինչ . . . զլուսկց մկրտել յան-
հաւատից:

զարկց

մինչ շարից մկրտել յանհաւա-
տից:

18 բաժանեալ յերես գունդոս
 272 3 'ի Կողմնա՛ զեղծէ :
 Գլա՛ն ԿԻ՛ :
 7 Ողբ փան ըստ հարոյ թա-
 դա որա թեանն Հայոց
 յայգէն որչափանեաց : և
 Եպիփանայապատ թեան
 'ի տանն որբոյն Գլխորի :
 11 Հանուրց Տիւսիսահանաց
 'ի հագոյն : զե բարձա-
 թաղաւոր և քահանայ :
 խորհրդական և ուսուցոյ :
 18 Ողբ միմ քեզ : Եկեղեցի
 Հայաստանեացց : խրթնա-
 ցեալ 'ի բարեգորգա թե-
 նն բնմբնն : 'ի քաջէն
 զրիեալ Հովնէ և Հով-
 տանցէ :
 21 այլ ցրուեալս անապատոց
 25 որջտիսհա թեամբ զամուս-
 նա թիւն պահելով
 33 Մտիայն դու և ո՛չ յայնմ
 զքեզ ամայի բարբոցն ցու-
 ցեր : զանգրն ըրայոյն յու-
 սալով զարձ հախտացանն :
 ո՛չ որպէս սայգերբ
 273 3 Խոյ յերրորդ Հեռանալս
 ո՛չ է ակնկալու թ զարձի
 7 և յարաստանն հանդ-
 շել զողս
 9 որ զրիեցոք 'ի հայրենի
 վերակացու թեանն : Օ թ
 սը որպէս 'ի հնամե ժոս

'ի հողայնմ
 ողբան
 յաղգէ
 ձեռագոյն
 ողբան զքեզ
 'ի հովնէ և 'ի
 հովտանցէ
 այլ ցրուեալս անապատ
 ողջտիսհա-
 թեանն զամուս-
 նան
 յերրորդ
 յեռանալս
 ո՛չ է ակնկալու
 'ի հողս
 զրիեցոք

Բաժանելով յերես գունդոս
 'ի հողայ գեղ լի :
 Ողբ ք փան Բասանայ թագ-
 ադո-Թեանն հայոց յաղգէն
 որչափանեաց : և Եպիփանո-
 սա-Թեանն յաղգէ որբոյն Գլ-
 թեգոյն :
 Հանուրց հիւսիսահանաց թեա-
 գոյն : Օ թ Բարձա թագ-
 ա- և քահանայ : Խորհրդա-
 նն և իմաստան աստուցոյ :
 ողբ միմ քեզ եկեղեցի հայա-
 ստանեացց : խրթնապեալ 'ի Բ-
 բարեգորգա-Թեանն Թեմն : 'ի քա-
 ղէն զրիեալ 'ի հովնէ : և 'ի
 հովտանցէ :
 այլ ցրուեալս անապատ
 ողջտիսհա-Թեանն զամուս-
 նան պահելով :
 սոմայն դու և ո՛չ յայնմ
 զքեզ ամայի բարբոցն ցու-
 ցեր : զանգրն ըրայոյն յու-
 սալով զարձ հախտացանն :
 ո՛չ որպէս սայգերբ :
 Խոյ յերրորդ հեռանալս ո՛չ
 է ակնկալու թեանն զարձի :
 և յարաստանն հանդշել 'ի
 հողս
 որ զրիեցոք 'ի հայրենի
 վերակացու թեանն : Օ թ ո՛չ
 որպէս 'ի հնամե ողբալս :

	դրալ ըզն այն, այլ առա- ւել մեր է թշուառալի՝	Տեր է	դեանն, այլ առաւել Տեր է թշուառալիսն:
22	և Մատթիայ ոչ ընդ- գիմակայէ:		և Տարաթիւս ոչ ընդգիմակայէ:
26	որ խրատեր և յարմարեր ի պատերազմ:		որ խրատեր և յարմարեր ի պատերազմ:
33	իսրեանց վարդապետու- թեանցն և սնուցին:	Տարաթիւս զիս:	իսրեանց վարդապետութեանցն, և սնուցին զիս:
27 4	1 յառայար Հարսանեաց պա- րեւ	յառայար	յառայարուք Հարսանեաց պարեւ
4	ի վերայ դերեզմանի որս- ասերով:	սիս ասել	ի վերայ գերեզմանի որս աս- սել
6	և ընդ զԵրզնի բարբառն և զօրհնա թիւն:	Բանն	և ընդ զՔրիստոս Բանն և զօրհնութիւն:
8	Ի յապիտա անճիտ Հեղ- ձամիձուկ եղեալ՝ վասն- զիմ՝ հարստութեանք մե- րոյ Հօրն:	Փոքիմ	Ի յապիտա անճիտ Հեղձա- միձուկ էլեալ Փոքիմ կարօ- րութեամբ Տերոյ Հօրն:
11	և ահա որս թիւն առ- թեւս:		և ահա որսութիւն առ թեւս:
13	իւր ինդամիս սիրան ըն- դատայ սարանեկոց, ո՞ր կրեացն ճանապարհաց յոյ- ժշտացուցիլ:	սերն և Հեշտացուցիլ	Իւր է ինդամիս սերն ընդառ- նայ սարանեկոց: Իւր է թեւ- սայն ճանապարհաց յոյժ- շտացուցիլ:
15	կրեա ծաղկոցն, թա- ղեալ նաւահանգիստն:	Եղալ ինն, Թաղ- եալ ծաղկոցն:	Թաղեալ ծաղկոցն, Թաղեալ նաւահանգիստն:
20	մատաթ ինչ յալժահա- րեղ յորդոս:	Տառաթ	Տառաթ յալժահարեղ յորդո- սոց:
30	և լայն դնէ բաժնի և լա- նայն:	Զառն գնիցի	և լայն գնիցի Բանն և լառ- նայն:
47	4 և նախ քան զմահ մեռե- լիսն:	Կճահանն	և նախ քան զճահանն մեռե-

լու թիւն անօրհաս թիւն
յաժնաւոցն ՚ի վայր կոր
ճանեալ :

յաթորոյն

10 և զերասանակս ՚ի բուսն
ասեալ ասողէր զգէնն
և սանձահարէր զընդու
օտարաձայնս և թիւն զի
թափար ՚ի հողւոյն մնա
ցեալս խանդից և ցախա
նեալ :

զբեպան համ ըն
վէպն
տանայնայնեալս
խանդից և ցան
կանեալ

14 զարդարո թիւնն առող
և հեղեղաս զամբարշտու
թիւն արասասահմանե լայ
լով :

տառօղ
արգաս սահմանե
լով

21 Օտր թիւր և Նրեմիսս
զարթիւր և ողբան հանդերձ
մարգարէս թեալ :

զարթիւր և Նրեմիւր
Օտր թիւր և ողբան հանդերձ
մարգարէս թեալ

24 որպէս երբևի՜ն Օտրարի
աս յարայնելն :

զարբիտա մար
գարե

26 վարդապետք ախաւրք և
ընդինքնահաճք :

վարդապետք որմարք թեմա
հաճք :

30 զիւրեանց հասս գիշառե
լով :

զիւրեանց հասս գիշառե

876

3 Ո՛ր իճակաւորք հպարտք
դասասացք :

ժիճակաւորք հպար
տարեմացք :

10 անլաստակք ւայրեցողք :

13 կողպտիչք և համբարդք ա
ւաղակաց :

կողպտիչք և
համբ
արք :

15 կծկեք և կծկեք և լապք :

19 անհաստաս
կողք :

23 և տարե
ընտ թիւն

25	Ճմեռն սաստկաստուոյց,	ստանալուոյց	Յմեռն ստանալուոյց
26	Հողիք բքարարք, խորշա- կարերք, ախտահաւակք.	Էրաբէրք, ախտահաւակք	Հողիք Էրաբէրք, ախտահաւակք.
29	օղք դառնաշունչք, եղեմ- նարկութք.	և եղեմնարկութք	() րք դառնաշունչք և եղեմ- նարկութք.
277	5 Հրամանս տալով անտա- նելիսս. վերակացուք ան- հարժարարք.	խնոր և անոր հելիս	Հրամանս տալով խնոր և ան- որհելիս . Վ վերակացուք ան- հարժարարք.
19	և նմա փառք յամենայն եղականացս. ամէն.	և նմա փառք յա- մենայն ամէն.	և նմա փառք յաբարեանս, ամ- մէն.

Վ, Ե Ր Զ.

« Ազգային գրադարան »

NL0243378

